YASMINA REZA

BABILON

Roman finalist la Premiul Goncourt
și câștigător al Premiului Renaudot

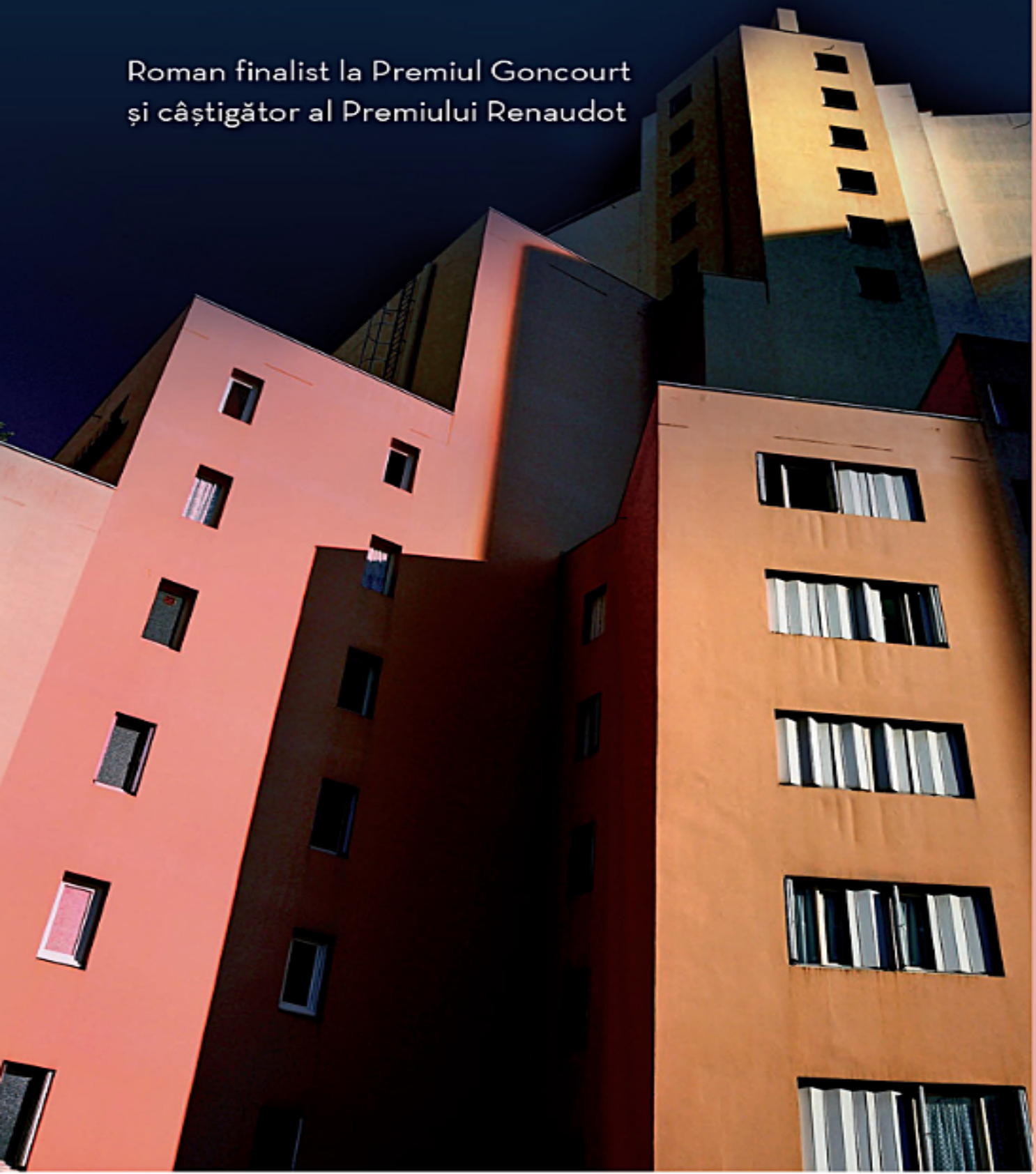

clasici contemporani **LITERA**

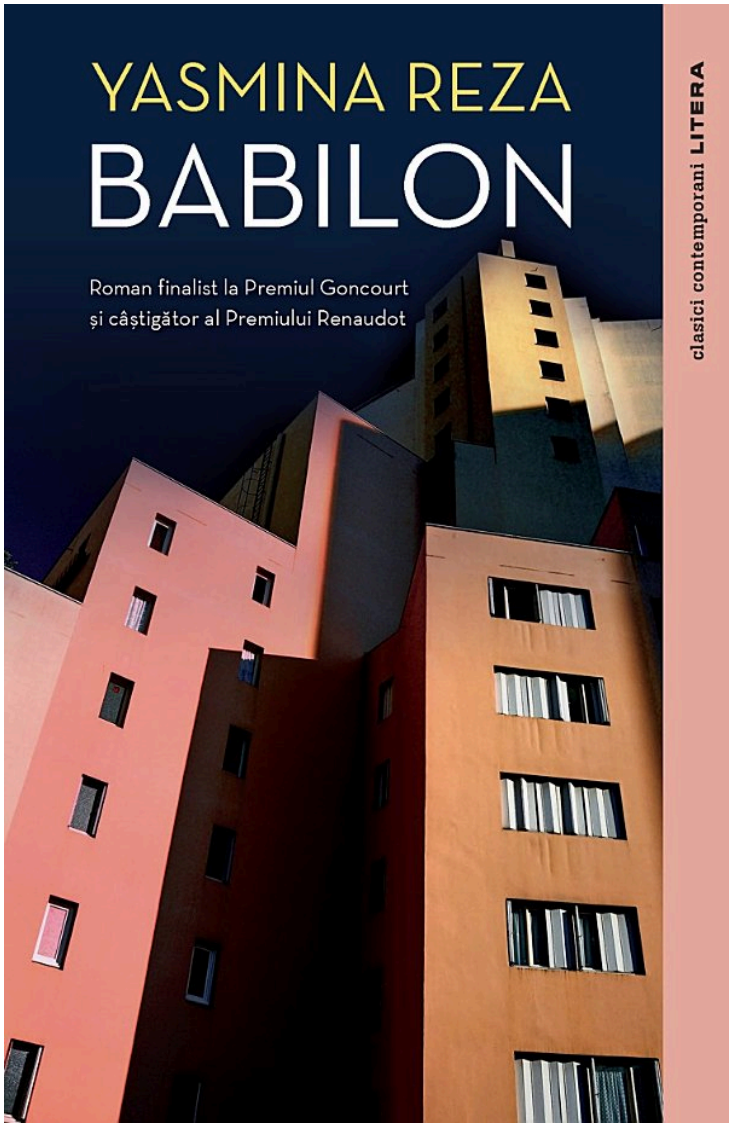
YASMINA REZA
BABILON
Roman finalist la Premiul Goncourt
și câștigător al Premiului Renaudot
clasici contemporani LITERA

clasici contemporani
LITERA

Clasici contemporani Litera
pune laolaltă scriitori contemporani laureați
sau nominalizați ai unor prestigioase premii literare
care le prefigurează statutul de „clasici".
Operele de ficțiune cele mai noi, cele mai vândute,
cele mai iubite din zilele noastre –
cărți pe care abia aștepți să le citești.

Yasmina Reza s-a născut la Paris în 1959. Este unul dintre cei mai de succes dramaturgi contemporani, deopotrivă actriță, scenaristă și romancieră. A scris piese de teatru distinse cu Premiile Molière, Tony, Laurence Olivier și Marele Premiu pentru teatru al Academiei Franceze: *Conversations après un enterrement* (1987), *La Traversée de l'hiver* (1990), *«Art»* (1994), *L'Homme du hasard* (1995), *Trois versions de la vie* (2001), *Une pièce espagnole* (2004), *Le Dieu du carnage* (2006, ecranizată de Roman Polanski sub titlul Carnage, cu Kate Winslet, Jodie Foster, Christoph Waltz și John C. Reilly în rolurile principale), *Comment vous racontez la partie* (2011), *Bella Figura* (2015); povestiri și eseuri: *Hammerklavier* (1997, Premiul pentru nuvelă al Academiei Franceze), *Une désolation* (1999), *Adam Haberberg* (2003), *Nulle part* (2005), *Dans la luge d'Arthur Schopenhauer* (2005), *L'Aube le Soir ou la Nuit* (2007); romane: *Adam Haberberg* (2002), *Fericiți cei fericiți* (*Heureux les heureux*, 2013, Premiul literar al cotidianului *Le Monde*, Premiul revistei Marie-Claire), *Babilon* (*Babylone*, 2016, Premiul Renaudot, nominalizare la Premiul Goncourt).

YASMINA REZA

BABILON

Traducere din limba franceză și note
DORU MAREȘ

LITERA
București
2019

Babylone

Yasmina Reza

Copyright © 2016 Yasmina Reza, Flammarion

Toate drepturile rezervate

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România

tel.: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372

e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

www.litera.ro

Babilon

Yasmina Reza

Copyright © 2019 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Lector: Gabriela Riegler

Redactor: Ovidiu Șerban

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată

de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

REZA, YASMINA

Babilon / Yasmina Reza;

trad. din lb. franceză: Doru Mareș. –

București: Litera, 2019

ISBN 978-606-33-3612-6

ISBN EBOOK 978-606-33-4550-0

I. Mareș, Doru (trad.)

821.111

Lui Didier Martiny

„Lumea nu-i bine-ntocmită, e-un haloimăs și-atât.
Nicicum nu-ncerc s-o pun în ordine.“

Garry Winogrand

Stă-n stradă, lipit de un perete. În picioare, în costum și cravată. Urechile-i sunt clăpăuge, privirea înspăimântată, părul scurt și alb. E slab, iar umerii îi sunt înguști. Ține la vedere o revistă pe care se poate citi cuvântul *Awake*. Explicația de dedesubt: Jehovah's Witness – Los Angeles. Fotografia e din o mie nouă sute cincizeci și cinci. Părea un băiețel. Și a murit demult. Se îmbrăca așa cum se cuvenea pentru a împărți publicații religioase. Era singur, mânat de o perseverență tristă și arțăgoasă. La picioarele lui se poate ghici un ghiozdan (se vede după toartă) care are înăuntru zeci de reviste pe care nimeni sau aproape nimeni nu i le va lua. Sunt și buletine tipărite într-un număr aberant, care amintesc de moarte. Toate elanurile acestea optimiste – prea multe pahare, prea multe scaune… – care ne fac să ne multiplicăm lucrurile pentru a le sublinia astfel, imediat, deșertăciunea. Lucrurilor și eforturilor noastre. Peretele lângă care stă e uriaș. Se pricepe asta după opacitatea lui greoaie, după dimensiunile pietrei lui fasonate. Probabil că tot la Los Angeles e. Restul e risipit pe undeva: a rămas doar omulețul în costumul care fâlfâie pe el, cu urechile alungite de parcă l-ar fi tras cineva de ele, proțăpit în fața zidului pentru a distribui revista aceea religioasă, omulețul cu cămașa lui albă și cravata de culoare închisă, cu pantalonii roși la genunchi, cu ghiozdanul și exemplarele din publicație. Ce contează ce ești, ce gândești, ce-o să ajungi? Te afli tu pe undeva, prin peisaj, până-n ziua-n care nu te mai afli deloc. Ieri, ploua. Am deschis *The Americans* a lui Robert Frank. Era pierdută prin bibliotecă, înghesuită pe un raft. Și-am răsfoit iarăși cartea de care nu mă mai atinsesem de patruzeci de ani. Îmi aminteam de individul care vindea o anume revistă, stând în picioare, undeva, pe o stradă. Fotografia are granulația mai mare și e ceva mai îngălbenită decât se dorise. Țineam să revăd *The Americans*, cea mai tristă carte de pe pământ. Morți, pompe de benzină, oameni singuri cu pălării de cowboy. Dai paginile și vezi defilând tonomate, televizoare, obiectele noii prosperități. La fel de singuratice ca omul aceste articole nou-venite, supradimensionate, prea grele, prea luminoase, așezate în locuri nepregătite anume. Într-o bună dimineață, sunt ridicate de-acolo. Și-or să mai dea așa o raită, bălăbănindu-se către casare. Te afli tu pe undeva, prin peisaj, până-n ziua-n care nu te mai afli deloc. Și-mi aduc aminte de tonomatul cu ecran Scopitone, din portul Dieppe. Plecam în Citroënul 2 CV, pe la trei dimineața, ca să ne uităm la mare. Nu cred să fi

avut mai mult de șaptesprezece ani și eram îndrăgostită de Joseph Denner. Intram câte șapte-n tărăboanța care-și târa curul pe pământ. Eram singura fată. Conducea Denner. O-ntindeam spre Dieppe bând bere roșie Valstar. Ajungeam în port pe la șase, intram în prima cafenea și comandam bitter Picon-bière. Era și un tonomat Scopitone pe-acolo. Ne uitam la cântăreți și râdeam ca demenții. O dată Denner a pus scheciul *Le Boucher* al lui Fernand Raynaud și-am râs cu lacrimi și din cauza textului, și din a bitterului. Pe urmă ne-am întors. Eram tineri. Nu știam că povestea e ireversibilă. Azi am șaizeci și doi de ani. N-aș putea spune că am știut să fiu fericită în viața asta, când o să-mi sune ceasul nu-mi voi putea da nici măcar nota șapte, ca acel coleg al lui Pierre care zisese, ei, hai, cam șapte mi-aș pune, or, eu, mai degrabă șase parcă, fiindcă, fie și dacă nu mi s-ar părea că sunt nedreaptă ori gata să rănesc pe cineva, tot aș trișa și dac-aș zice șase. Și cu ce se vor schimba lucrurile când voi ajunge sub pământ? O să li se rupă tuturor dac-am știut ori nu să fiu fericită în viața asta și mie fix tot atât.

În ziua în care am împlinit șaizeci de ani, Jean-Lino Manoscrivi m-a invitat la cursele de pe hipodromul de la Auteuil. Ne-am întâlnit pe scări și am urcat amândoi pe jos, eu ca să-mi păstrez o siluetă zveltă, el fiindcă avea fobia spațiilor închise. Era slab, nu cine știe ce înalt, cu fața ciupită de vărsat, cu fruntea până la ceafă, ascunsă dintr-o parte de faimoasa șuviță ce acoperă scăfârlia celor chei. Purta ochelari cu ramele groase, care-l îmbătrâneau. Locuia în arondismentul al cincilea, eu într-al patrulea. Era mica noastră complicitate întâlnirea în colivia casei scărilor, pe unde n-o lua nimeni. În unele imobile moderne, casa scărilor e independentă de restul clădirii și tare urâtă, folosită fiind doar de cei de la firmele de mutare de mobilier. De altfel, locatarii o numesc scară de serviciu. Într-o vreme, când încă nu ne cunoșteam cu adevărat, știam totuși că lucra în domeniul electrocasnicelor. Și el că serviciul meu era la Institutul Pasteur. Numele meseriei mele, inginer de brevete, nu spune nimănui nimic și nici eu nu încerc să-l explic pentru a-l face atrăgător. Odată, împreună cu Pierre, am mers la ei să bem un păhărel așa, ca-ntre cupluri. Nevastă-sa era un fel de terapeut new age, asta după ce administrase un magazin de încălțăminte. Era un cuplu de dată recentă, vreau să zic prin comparație cu noi. Întâlnindu-mă cu Jean-Lino în casa scărilor, în ajunul aniversării mele, i-

am zis: Mâine fac șaizeci de ani. Îmi târam picioarele și vorbele mi-au venit așa, de la sine. Jean-Lino, parcă tu încă nu ai șaizeci, nu? Mi-a răspuns: Mai am un pic. Vedeam bine că încerca să spună ceva drăguț, dar nu îndrăznea. În momentul în care am ajuns la etajul meu, am adăugat: Aia e, mi-am cam trăit traiul, de-acum predau ștafeta. M-a întrebat dacă fusesem la cumpărături. Am zis că nu. Bâlbâindu-se, mi-a propus, în cazul în care eram liberă, să ne întâlnim a doua zi la prânz la Auteuil. Când am ajuns la hipodrom, deja intrase în restaurant și stătea lipit de peretele de sticlă de deasupra padocului. Pe masă, o sticlă de șampanie în frapieră, jurnale ale curselor, pline de adnotări, arahide împrăștiate printre bilete vechi de intrare. Mă aștepta un bărbat relaxat, care își primește musafirii în clubul de care aparține, în total contrast cu ceea ce știam despre el. Am hăpăit o chestie grasă, aleasă de el. Tresărea la fiecare cursă, îndreptându-și spinarea, roșindu-se, agitând în aer furculița, lăsând tot mai puține fâșiile de praz fâlfâitoare. La fiecare cinci minute ieșea să fumeze câte o jumătate de țigară, după care se întorcea cu noi opinii. Nu-l mai văzusem niciodată dând dovadă de atâta energie și, cu atât mai puțin, de o așa bucurie. Juca sume insignifiante pe cai cu potențial prea puțin cunoscut. *Simțea*. Avea convingerile lui secrete. A și câștigat puțin, cam prețul sticlei de șampanie (pe care am băut-o toată, mai mult el). M-am ales și eu cu trei euro. Mi-am zis: Hai că e bine – trei euro în ziua în care împlinești șaizeci de ani. Am înțeles că Jean-Lino Manoscrivi era singur. Un tip gen Robert Frank, dar din timpurile noastre. Așa, cu pixul lui Bic, și cu ziarul și, mai ales, cu pălăria. Își construise un ritual, își izolase în timp un spațiu care-l cuprindea. Acolo, la curse, își căpăta adevărata alură, până și vocea i se schimba.

Îmi aduc aminte când a împlinit tata șaizeci de ani. Am mâncat varză murată într-un local din Place de la République. Era o vârstă potrivită pentru părinți. O vârstă imensă și abstractă. Pe care-acum o ai chiar tu. Cum se poate-așa ceva? Vasăzică, o fată își face și ea de cap, o ia și ea la picior, pe catalige, prin viața asta, împestrițată cât mai țipător și, dintr-odată, uite-o că se-apucă să aibă șaizeci de ani. Plecam cu Joseph Denner să facem fotografii. Chestia asta îi plăcea, iar mie-mi plăcea tot ce-i plăcea lui. Chiuleam de la cursul de biologie. Nu știam ce înseamnă teama de viitor în anii aceia. Un unchi îmi făcuse cadou un Konika de ocazie, dădea

supermeserie, mai ales că făcusem rost și de o curea de la un Nikon. Joseph avea un Olympus fără reflex, așa că distanța se măsura cu un telemetru încorporat. Regula jocului era să ne fixăm asupra aceluiași subiect, în același moment, în același loc, realizând fiecare imaginea lui. Trăgeam poză după poză pe stradă, ca marii fotografi pe care-i admiram, prinzând pe peliculă pe cei ce se plimbau ori animalele din Jardin des Plantes lângă care se găsea facultatea, dar, mai ales, interiorul cafenelelor de lângă podul Cardinet, care-l impresionau în mod deosebit pe Denner. Cu indivizi lăsați baltă de toți, stâlpi de bar mumificați prin încăperile din spate. Trăgeam copii-contact după film la un prieten. Le comparam și alegeam cea mai bună imagine pentru a o mări. Cum arată acea cea mai bună? Cea mai bine cadrată? Cea care dovedea o interacțiune infimă și insondabilă? Cine-ar putea răspunde? Mă gândesc cu regularitate la Joseph Denner. Mă întreb uneori ce-ar fi putut ajunge. Dar ce să fi putut ajunge un tip care moare de ciroză hepatică la treizeci și șase de ani? De atunci, e ca reinventat la mine în minte. Chiar că l-ar fi făcut să râdă povestea asta. *The Americans* mi-a readus în fața ochilor imagini din tinerețe. Când visam și frecam menta. Ne uitam la trecători și le descriam viețile și cu ce anume obiecte semănau – ciocan de lemn pentru bătut tabla, pansament… Și râdeam. Dincolo de râs, simțeam un plictis ușor amărui. Mi-ar fi plăcut să revăd acele fotografii de pe podul Cardinet. Însă probabil că le-am aruncat cândva, cu alte hârțoage învechite. După aniversarea de la Auteuil, am început să țin la Jean-Lino Manoscrivi. Ieșeam să facem câțiva pași pe afară și luam și câte o cafea la localul din colț, dacă se ivea ocazia. Afară avea voie să fumeze, la el în casă nu. Mi se părea cel mai blând dintre oameni și așa îl văd și acum. Nu am fost niciodată prea familiari unul cu celălalt și nu ne-am tutuit nicicând. Stăteam însă de vorbă, ba chiar ne spuneam uneori lucruri pe care nu le-am fi spus altora. Mai ales lui. Deși mi se putea întâmpla și asta. Ne-am descoperit aceeași aversiune pentru propria copilărie, aceeași dorință de a o tăia dintr-o trăsătură de creion. Într-o zi, vorbind despre drumul lui pe acest pământ, a spus: Oricum, ce-a fost mai greu a trecut. M-am declarat de acord. Din partea tatălui, Jean-Lino era nepotul unor emigranți evrei italieni. Tatăl său începuse prin a fi om bun la toate într-un atelier de pasmanterie. După care s-a specializat în panglici și funde, în așa fel încât în anii șaizeci și-a deschis o mercerie. Un spațiu lung și strâmt, pe

bulevardul Parmentier. La casă stătea maică-sa. Locuiau în fundul unei curți, la doi pași de magazin. Așadar, părinții munceau din greu și nu aveau timp pentru manifestări de tandrețe. Jean-Lino nu avea nici un chef s-o lungească discutând despre acest subiect. Avea un frate cu mult mai în vârstă decât el, cu destul succes în domeniul confecțiilor. Cât despre el, o luase razna și mama lui îl dăduse afară din casă. Se apucase de bucătărie după ce, mai întâi, obținuse un certificat de absolvire a unui curs de patiseri. În cel mai optimist moment al vieții, se apucase să deschidă un restaurant. Fusese groaznic, nici vorbă de vacanță și nici de cine știe ce bani. Până la urmă, Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă îi plătise formarea profesională în domeniul vânzărilor și o asociație de intermediere îl plasase la firma Guli, unde se ocupa cu întreținerea și depanarea electrocasnicelor comercializate. Copii nu avusese. Era unicul reproș pe care îndrăznea să îl adreseze puterilor care-i conduseseră existența. Prima nevastă îl părăsise după falimentul restaurantului. Când o cunoscuse pe Lydie, aceasta deja era bunică grație unei fiice dintr-o căsătorie anterioară. De doi ani încoace, puștiul venea cu regularitate pe la ei. Cum părinții se despărțiseră cu mare scandal, până când fusese necesară intervenția serviciilor sociale, copilul era expediat discret la buni Lydie ori de câte ori se ivea ocazia. Ca efect al unei tandreți care nu își găsise vreodată subiectul pentru care să se exprime (mai puțin în cazul pisicii), Jean-Lino îl primise pe Rémi cu brațele deschise și încerca să se facă astfel iubit. E normal să vrei să te faci iubit? Nu cumva era aceasta una dintre acele nefericite încercări întotdeauna dezastruoase?

Primele clipe au fost haotice. Copilul, care avea cinci ani la prima lor întâlnire și care locuise mai înainte undeva, în sud, se înverșuna să nu-i dea nici o atenție lui Jean-Lino și se punea pe plâns de câte ori nu o mai vedea pe Lydie. Era un băiețel obișnuit, cam grăsuț, cu un surâs plăcut și gropițe-n obraji. Dificultatea de acomodare fusese agravată de Eduardo, motanul lui Jean-Lino, un animal antipatic, găsit pe o stradă din Vicenza, cu care nu se putea discuta decât italienește. Lydie știuse cum să își pună la punct relația cu Eduardo: îi ținea pendula în fața ochilor, iar pisoiul urmărea hipnotizat balansul limbii din cuarț roz (mineralul îi *ieșise înainte* undeva, în Brazilia). În schimb, Rémi îi era tare nesuferit lui Eduardo. De cum apărea copilul, motanul se înfoia tot și pufnea îngrijorător. Jean-Lino a încercat să își

cumințească mâța, fără ca altcineva din preajmă să-l mai ajute. Lydie rezolvase problema, închizându-l în baie pe Eduardo. Rémi însă continua să-l sâcâie, din partea ceastălaltă a ușii, imitându-i miorlăitul. Jean-Lino încerca să-l oprească, dar îi lipsea autoritatea. Când avea loc, se ducea discret să liniștească patrupedul și, prin ușa întredeschisă, îi șoptea ceva gângureli tandre în italiană. Rémi refuzase să-i zică lui Jean-Lino *bunelu' Jean-Lino*. De altfel, nici nu s-ar fi putut spune că a refuzat, pur și simplu nu-i zisese niciodată bunelu' Jean-Lino, în ciuda necontenitelor *bunelu' Jean-Lino o să-ți citească o poveste* sau *dac-o să-ți termini peștele din farfurie, bunelu' Jean-Lino îți va cumpăra nu știu ce*, ale lui Jean-Lino. Rémi nu-l băga în seamă pe bunelu' Jean-Lino, i se fâlfâia cu totul de el. Când a simțit nevoia să-i zică într-un fel, îl numise Jean-Lino, iar bărbatul se simțise prostește de afectat de prenumele lipsit de vreun adjuvant, pronunțat fără nici cea mai mică nuanță de familialitate. Drept care, schimbând strategia, își pusese în minte să i se bage-n suflet băiețelului pe calea râsului. Așa că l-a învățat tot soiul de porcările de genul *potecoro*, *patecara* pentru a ajunge la *putecuru*. Rémi se dădea în vânt după ele. Lăsase repede baltă primele etape și repeta non-stop *pute curu'*, cu obrăznicie, fredonând ori strigându-i-o lui Jean-Lino, dacă se putea pe afară și cât mai tare. Am fost și eu martora mizeriei aceleia, în holul imobilului. Prefăcându-se că se distrează, Jean-Lino i-a replicat: Știi, dacă un joc de cuvinte este repetat prea des, nu mai are nici un haz. Nu mai știa cum să blocheze fenomenul. Cu cât încerca să-l facă să priceapă, cu atât copilul repeta mai abitir respectivele cuvinte. În loc să spună e bine sau nu e bine, cel mic zicea *e țâță de mâță* sau *nu-i țâță de mâță* (tot Jean-Lino să-l fi învățat?), așa că-ți putea răspunde ceva gen *nu-i țâță de mâță că-ți pute curu*?! Lydie nu-i era de nici un ajutor, limitându-se la teoria conform căreia fiecare culege ce-a semănat. Când îl observa prea de tot descurajat pe Jean-Lino, se mulțumea să spună: Dar mai lasă-l și tu-n pace pe năpârstocul ăsta. Ultimul cuvânt pronunțat ca întrețesut cu consternare. Doar nu ne apucăm să certăm o victimă a inconsecvenței unui adult. Privind lucrurile înapoi, pe firul desfășurării lor, presupun că sesizase pericolul acelui atașament unilateral. Este necesar să spun câteva vorbe și despre holul imobilului. Este un spațiu mai degrabă lung, luminat în timpul zilei prin ușa de la intrare, pe jumătate din sticlă. Cum intri, chiar în față, în

mijloc, dai de ascensor. La casa scărilor se ajunge printr-o ușă laterală dintr-un intrând din stânga. În dreapta, un culoar duce la nișa cu pubele. Când erau toți trei, Lydie lua ascensorul împreună cu nepotul, în timp ce Jean-Lino urca pe scări. Când Jean-Lino era doar el cu cel mic, acesta din urmă nu voia să meargă decât cu liftul. Pentru a-l duce prin casa scărilor, trebuie tras de el, suportându-i urletele. Jean-Lino nu putea sui cu ascensorul. Imposibilitatea de a lua avionul, ascensorul, metroul și noile trenuri ale căror ferestre nu se mai deschid a apărut cu timpul. În ziua în care copilul s-a prins ca o maimuță de ușa de la casa scărilor, ca nu cumva să fie băgat cu forța, Jean-Lino s-a așezat până la urmă pe primele trepte, cu lacrimi în ochi. Rémi s-a așezat alături de el și l-a întrebat:

– De ce nu vrei să luăm ascensorul?

– Fiindcă mi-e frică, i-a răspuns Jean-Lino.

– Mie nu mi-e frică, eu pot să mă sui în el.

– Tu ești prea mic.

După o vreme, Rémi a urcat pe scări, cocoțându-se pe balustradă. Jean-Lino l-a urmat.

*

Dacă ar trebui să aleg o singură imagine, dintre cele care-mi stăruie-n minte, atunci ar fi cea cu Jean-Lino stând aproape pe întuneric, pe scaunul marocan, cu brațele lipite de mânerele laterale, în mijlocul unei îngrămădiri de alte scaune care nu prea mai aveau ce căuta pe acolo. Jean-Lino Manoscrivi împietrit pe scaunul inconfortabil, în livingul în care încă mai rămăseseră, aliniate pe cufăr, paharele pe care i le cumpărasem cu frenezie pentru acea ocazie, platourile pentru țelină, chipsurile light, relicve ale petrecerii organizate într-o clipă de optimism. Cine poate determina cu exactitate punctul de plecare al lucrurilor întâmplate? Cine știe ce combinație obscură și, poate, îndepărtată stătuse la timona respectivei întâmplări? Jean-Lino o întâlnise pe Lydie Gumbiner în barul în care aceasta cânta. Așa expuse lucrurile, îți poți închipui o fată care se leagănă și dă drumul unei voci calde, în fața unui microfon. În realitate, era o mică plantă acvatică fără cine știe ce piept, îmbrăcată țigănește și doldora de brelocuri, care pusese vizibil accentul pe coafură, una portocalie, voluminoasă, prinsă în niște cleme cu zorzoane (avea și o brățară la gleznă, și aceasta prevăzută cu mici podoabe…). Lua cursuri de jazz cu un prof de

muzică și își prezenta cele învățate, din când în când, prin baruri (ne-am dus odată împreună să o vedem). Cântase *Syracuse* uitându-se la Jean-Lino care, întâmplare de cumpănă a vieții lui, stătea la marginea scenei, buzele murmurându-i, până la urmă, *Înainte de-a mi se duce tinerețea și de a-mi pleca primăverile*… Jean-Lino era fan al lui Henri Salvador. Se plăcuseră. El se îndrăgostise de vocea ei. De fustele lungi și vaporoase, de gustul ei pentru-mpestrițat. I se părea atrăgător la o femeie de vârsta ei să i se rupă de convențiile urbane. De altfel, era o femeie de neclasificat din multe puncte de vedere, care trăia de parcă ar fi avut niște calități supranaturale. De ce-or fi ajuns împreună aceste două ființe? Aveam o prietenă la Centrul de Studii Internaționale asupra Proprietății Intelectuale, de la Strasbourg, o fată cam retrasă. Într-o zi s-a măritat cu un individ ingrat și taciturn. Mi-a zis: Păi, el e singur, eu sunt singură… Am reîntâlnit-o treizeci de ani mai târziu, într-un tren de mare viteză Thalys, producea dirijabile pentru parcurile de distracții, tot cu acel bărbat era, cu care făcuse trei copii. Finalitatea nu s-a dovedit la fel de veselă pentru cuplul Gumbiner-Manoscrivi, dar, sub forme infinit mai variate, nu se ascundea oare aceeași motivație? La mica noastră petrecere am făcut niște fotografii (am numit-o *petrecerea primăverii*). Într-una dintre ele poate fi văzut Jean-Lino în picioare, dominând-o pe Lydie care e așezată pe canapea, într-una dintre deghizările ei înfiretate, ambii râzând, cu fețele întoarse spre stânga. Par a se simți bine. Jean-Lino are un aer mulțumit și e roșu-n obraji. E aplecat peste spătarul canapelei, cu trupul deasupra coafurii roșcate. Îmi amintesc foarte bine ce îi făcuse să râdă. Fotografia fusese pusă la dosar. Prinsese ceea ce prinde orice fotografie, o clipă împietrită care nu se va mai repeta nicicând și care poate că nici nu s-a petrecut așa cum pare a se vedea. Ținând însă cont că nu vor mai exista imagini ulterioare ale Lydiei Gumbiner, aceasta pare a se încărca de un conținut secret și a se înconjura de o aureolă veninoasă. Recent, am văzut într-o publicație săptămânală o fotografie a lui Josef Mengele, de prin anii șaptezeci, din Argentina. E pe undeva, pe afară, într-o cămașă cu mâneci scurte, înaintea resturilor unui picnic, în mijlocul unui grup de băieți și de fete cu mult mai tineri decât el. Una dintre acestea i se ține agățată de braț. Râde. Și medicul nazist râde. Sunt cu toții amuzați și relaxați, garanți, parcă, ai soarelui binefăcător și ai ușurinței de a exista. Fotografia nu ar prezenta nici un interes fără dată și fără numele

personajului central. Explicația de dedesubt dă peste cap lectura imaginii. Să fie acest lucru adevărat pentru oricare altă fotografie?

Nu știu cum mi-a încolțit în minte ideea petrecerii primăverii. La noi acasă nu am făcut vreodată așa ceva, nici ghiveci de flori, nici petrecere, încă mai puțin special închinate primăverii. Când primim musafiri, nu sunt niciodată mai mult de șase în jurul mesei. La începuturi, îmi dorisem să fac o chestie cu colegele de la Institutul Pasteur, cărora mă gândisem să le adaug ceva colegi de-ai lui Pierre, după care am notat numele, m-am apucat să stabilesc locurile mai mult sau mai puțin utile la masă și, foarte repede, a apărut problema scaunelor. Pierre mi-a spus:

– Împrumută și tu niște scaune de la Manoscrivi.

– Fără să-i invit?

– Atunci, invită-i. Ea ar putea să ne și cânte.

Pe Pierre nu îl interesa cuplul Manoscrivi, dar, când venea vorba, Lydie i se părea mai haioasă decât Jean-Lino. Am trimis vreo patruzeci de invitații. Și imediat după a început să-mi pară rău. Un ochi n-am închis în noaptea următoare. Unde-or să stea toți? Nu aveam decât șapte scaune, cu tot cu cel marocan. Și familia Manoscrivi avea probabil cam tot atâtea. Scaunul marocan era tare incomod, dar cum să-l fi scos din joc? În afară de scaune, fotoliul puf și canapeaua ar mai fi permis, în caz de sinergie ideală, așezarea a încă șapte persoane. Trei ori șapte douăzeci și unu de locuri. La care era de adăugat taburetul din pivniță, așadar douăzeci și două (mă gândisem eu și la cufăr, dar acesta trebuia să folosească drept prelungire a măsuței). Erau necesare încă zece scaune, însă unele pliante. Sigur că trebuiau să fie pliante și să se poată desface în caz de nevoie, nu să stea ca-n așteptarea spectatorilor, dar unde să dai de ele? Suprafața apartamentului nu permitea așezarea a treizeci de scaune desfăcute, ca să nu mai vorbim de uniformitatea lor ca de gheață, și-apoi de ce ar fi fost necesare atâtea scaune? Când organizezi petreceri cu iz de cină informală – ei bine, da, informală! –, oamenii nu stau toți jos, vorbesc rămânând în picioare, se plimbă de colo colo, trebuie pusă la socoteală o formă de du-te-vino, de libertate de dispunere, oamenii se așază pe brațele scaunelor ori pe podea, sprijiniți de perete, păi da, chiar așa!… Cât despre pahare… M-am trezit în miez de noapte ca să număr câte aveam. Treizeci și cinci, mai mult sau mai puțin diferite. Plus șase de șampanie, într-un alt dulap. La sculare, i-am

spus lui Pierre: Nu mai avem pahare. Trebuie să cumpărăm vreo douăzeci de pahare de șampanie și altele de vin. Pierre mi-a răspuns că există pahare de șampanie din plastic. Și eu: Ba bine că nu, așa ceva nici să n-aud, oricum mă bagă-n boală farfuriile alea din carton, măcar paharele să fie de sticlă. Pierre a opinat că era o idioțenie să cumpărăm cupe de care nu ne vom mai folosi niciodată după. Eeei, doar n-o să bem șampanie în pahare de plastic, de parcă ne-am lua la revedere la botul calului! Pierre m-a anunțat că existau pahare subțiri, dintr-un material foarte tare, imitând sticla, absolut acceptabile. M-am uitat pe internet și am comandat trei cutii a câte zece astfel de pahare de șampanie, marca Élégance, și trei cutii a câte cincizeci de cuțite, furculițe și linguri de unică folosință din plastic metalizat, cu aspect de inox. Chestia asta m-a liniștit până sâmbătă seara, sau după-amiază, când am făcut o nouă criză legată de pahare. Om fi avut noi pahare subțiri de șampanie, dar nu și de vin. Așa c-am umblat în sus și-n jos prin Deuil-l'Alouette și m-am întors acasă cu treizeci de pahare balon, din sticlă, și cu o cutie cu șase pahare de șampanie, tot din sticlă. Am scos o față de masă pe care nu o mai folosisem niciodată, pe care am pus-o pe cufăr, și am aranjat paharele, și pe cele cupă, și pe cele balon, și pe cele de forme hibride, ba chiar și cele patru păhărele de vodcă, la caz că ar fi dorit cineva să bea vodcă. Dacă le puneam la socoteală și pe cele din bucătărie, aveam mai bine de o sută de pahare. Lydie a sunat la ora șase. Deja îndestul împopoțonată și cu câte un scaun sub fiecare braț. Am urcat să mai căutăm și altele. În dormitor era un fotoliu îmbrăcat în catifea galbenă. Nu le văzusem niciodată dormitorul. O cameră la fel ca a noastră, dar de zece ori mai colorată, de zece ori mai talmeș-balmeș, cu icoane pe perete, plus un poster cu Nina Simone pe jumătate goală, într-o rochie din sfoară albă, și o altă așezare a patului. Între perne, Eduardo, mefient și galeș. Ce cauți aici?! a țipat Lydie. Și-a plesnit palmele, iar motanul a-ntins-o. Mi-a explicat: Nu-i permit să intre-n dormitor. Mi s-a părut că zăresc o oală de noapte cu capac de lemn. Dintr-o privire am înțeles că Jean-Lino nu avea nici măcar un grăunte de participare la decorarea încăperii, nu că i-ai fi putut descoperi tușa personală prin altă parte, atâta doar că restul apartamentului ținea mai mult de compromisul întâmplător al vieților ce treceau prin el. Fereastra era întredeschisă, încadrată de faldurile draperiei de mătase, stil bomboniera englezească, ușor fâlfâitoare, iar pe deasupra acoperișurilor se distingea, în depărtare, un crâmpei de turnul Eiffel, care de la noi nu se putea vedea.

Dormitorul lor mi s-a părut mai vesel, mai tineresc decât al nostru. Ridicând fotoliul cam prea greu, am simțit că sunt geloasă pe dormitorul lor. M-au încurcat întotdeauna dormitoarele prin care-am intrat în viața mea. Dormitorul copilăriei. Saloanele de spital. Camerele de hotel cu o perspectivă neplăcută. Fereastra face dormitorul. Spațiul pe care-l decupează, lumina pe care o lasă să pătrundă. Și draperiile la fel. Perdelele. În spital am fost de trei ori internată, punând la socoteală și maternitatea unde-am născut. De fiecare dată m-au băgat în corzi saloanele de spital cu ferestrele lor uriașe și vag opacizate, lăsând la vedere un șir de clădiri simetrice, rămurișuri ori un cer disproporționat. De fiecare dată, salonul de spital mi-a furat orice speranță. Chiar și cu bebelușul alături, în pătuțul lui de sticlă.

Una dintre cele mai cunoscute fotografii ale lui Robert Frank este un peisaj din Butte, un oraș minier din statul Montana, prins de la fereastra unei camere de hotel. Acoperișuri, antrepozite… Fum, în depărtare. Jumătate din peisaj este șters de fiecare parte, de niște voaluri de tul. Camera noastră de copii, a mea și a surorii mele Jeanne, dădea parțial către zidul unui gimnaziu. De pe acesta se fărâmițau părți întregi din tencuială. Dacă mă aplecam către stânga, vedeam o stradă fără trecători, cu o stație de autobuz. Locuiam la Puteaux, într-o clădire din cărămidă, astăzi demolată (am mai trecut pe acolo și nu am mai recunoscut nimic). Aveam exact aceleași perdele de tul ca-n fotografia lui Frank, cu aceeași textură și aceeași friză verticală, groasă, puțin șifonată. Ceea ce oferea lumii aceeași imagine posomorâtă. Și marginea de jos a ferestrei era la fel. Una din piatră murdară, prea îngustă, pe care nu se putea pune nimic. Camera de hotel din Butte dădea pe deasupra unor barăci sumbre și a unei străzi goale. Cea din Puteaux, direct într-un zid din spate, fără nici o deschidere. Niciodată o astfel de țesătură nu ar fi trebuit așezată în fața a ceva sclipitor. Așa că i-am zis Lydiei:

– Mă tem că fotoliul ne-ar cam încurca.

– Da, da, o să-l luăm în cel mai rău caz mai târziu.

Și m-a luat în living. Crease o mică junglă în balcon, genul acela de balcon-cutie din blocurile moderne, în care nu prea ai ce căuta. Se afla acolo o mimoză uriașă, care-și desfășura ramurile și se vedea de jos. Și altor

arbuști în ghivece le dăduseră mugurii. Uneori, când îi uda, apa ajungea până la noi. Am spus:

– E minunat balconul vostru.

Mi-a arătat lalelele care stăteau să iasă și brândușele care înfloriseră chiar în acea dimineață.

– Mai aveți nevoie și de altceva? Platouri, pahare?

– Cred că am destule.

– Dacă tot sunteți aici, nu vreți să semnați o petiție împotriva uciderii puilor de găină masculi în tocătoare industriale?

– Cum așa, se toacă puii?

– Numai cei masculi. Cum nu pot ajunge găini, sunt sfâșiați de vii în tocătoare.

– Oribil! am exclamat, adăugându-mi numele și semnătura pe o listă.

– Dar șervețele? Am unele din pânză de in creponată, din cele care nu trebuie călcate.

– Am tot ce trebuie.

– Jean-Lino a coborât să cumpere șampanie. Și să-și fumeze Chesterfieldul.

– Nu trebuia…

– Ei, totuși!

Era mai excitată decât mine. Atacurile de panică mă epuizaseră, iar acum vedeam sosind petrecerea ca pe o pedeapsă. Mi se făcea rușine observându-i bucuria. Așa că am considerat-o impresionantă și simpatică. Nu se așteptase să fie invitată la niște vecini pe care-i crezuse aroganți. Am plecat de acolo cu încă trei scaune. Jos i-am zis:

– Perfect, mulțumesc mult Lydie, hai de-acum să ne facem frumoase!

Mi-a strâns complice încheietura palmei.

– Zilele astea ar trebui să vă reinițiez.

– Adică?

– O să vă evaluez cu pendulul meu. Ca să dăm la o parte tot ce întinează, să curățăm organele. Le voi reda fluiditatea.

– Ani ar trebui pentru asta!

A izbucnit în râs și-a luat-o la fugă pe scări în sus, fluturându-și pletele portocalii.

Și încă o dată despre perdele: prietena mea de la început de adolescență (dinaintea anilor Denner) se numea Joelle. Era frumoasă și haioasă. Nici noaptea nu ne despărțeam. Familia ei era încă mai țicnită decât a mea. Printre tot soiul de tâmpenii, pictam tablouri în ulei – mai am și azi din ele, unele încărcate de culoare –, scriam cântece, povești, nici că ieșeam din bocanci cu talpa groasă și pulovere bărbătești, era vremea beatnicilor. Personal nu am trecut niciodată de iarbă și de alcool, dar Joelle a ajuns la LSD și la alte chestii mult prea nerușinate, așa că prietenia noastră a început să scârțâie. Peste un an s-a reîntors din Asia cu un avion sanitar, fiindcă înghițise o ciupercă halucinogenă care-i făcuse praf creierul. Abia împlinise optsprezece ani. Mi-a telefonat peste alți douăzeci. Îmi dăduse de urmă prin intermediul contului de Facebook al surorii mele. M-am dus să o văd la Aubervilliers, într-o locuință cu curte. Joelle tocmai se întorsese din Antile cu copilul unui martinichez dispărut undeva, în natură. Obținuse o diplomă de infirmieră și își căuta de lucru. Trăiau într-un apartament de două camere răspunzând una într-alta: un antreu în care se găsea o masă și un dormitor. Încăperi întunecoase, încă mai obscure din cauza draperiilor uzate. Deși încă mai era zi, Joelle aprinsese o lampă. Am stat de vorbă în amestecul acela de zi și de lumină electrică, sugerând presentimentul copleșitor al duminicilor. Acasă, era unica zi în care coboram garda în privința economiei de electricitate, altfel, în mod normal, trebuia să stingem lumina în încăperi chiar dacă abia ne pregăteam să ieșim. Și eu, și Jeanne ne obișnuiserăm să trăim pe întuneric, de departe preferam obscuritatea, care nu era tristă, acestei combinații lugubre. Joelle mi-a făcut un ceai și o vedeam astfel, așezată împreună cu băiețelul ei, pe fondul gălbui. M-am gândit că așa nu aveam cum ajunge nicăieri. Am plecat spre seară, părăsind-o pentru a doua oară.

*

Pe la șase după-amiaza totul era mai mult sau mai puțin sub control, platourile pentru antreuri pline, tortilla gata să fie băgată la cuptor. Pierre trebuia să se ocupe de salate. Pe plan vestimentar, două ținute erau puse de-o parte de mai multe zile, știind că, pentru finalul petrecerii, urma să port rochia neagră care nu punea probleme și nu prezenta riscuri. Am înghițit un Xanax și m-am dus să mă fac frumoasă cu noul tratament anti-aging pe care tocmai ne sfătuise Gwyneth Paltrow să-l urmăm. Intelectual dezaprob

termenul anti-aging, pe care îl consider culpabilizator și debil, însă o altă parte a creierului meu solidarizează cu frazeologia medicamentoasă. Recent am comandat pe internet balsamul favorit al lui Cate Blanchett, sub pretextul că toate australiencele stilate îl poartă permanent în geantă. Ceva-ceva nu e tocmai în ordine cu mine. Niște tipi vorbeau la radio despre oboseala psihică a francezilor. În pofida noțiunii cețoase, m-am bucurat să aflu că francezii erau în aceeași stare cu mine. Că francezii și-au pierdut definitiv sentimentul siguranței. Vechiul refren. Cine se poate crede-n siguranță? Totul e nesigur. E însăși condiția existenței. Mai mult, la radio se dădea alarma în legătură cu slăbirea legăturii sociale. Neoliberalismul și globalizarea, aceste două calamități, împiedicau stabilirea legăturii. Mi-am zis: Uite, tu creezi această legătură, în această seară, aici, în apartamentul tău din Deuil-l'Alouette. Ai pus lumânări, ai aranjat pernele pentru invitați, ai pus porțiile de tortilla cu ceapă la rece și îți aplici crema cu mișcări circulare ascendente, conform prescripției. Dai un mic impuls de-ntinerire existenței. Femeia trebuie să fie veselă. Invers decât bărbatul care are dreptul la spleen și la melancolie. Începând de la o anumită vârstă, femeia este condamnată să se simtă bine. Când stai bosumflată la douăzeci de ani ești sexy, după ce-ai împlinit șaizeci e naspa. Când eram tânără nu se zicea să creezi *legătura*, habar n-am de când datează singularul ăsta. Și nici ce-nseamnă: redusă la sensul ei abstract, legătură nu prezintă, în sine, nici o însușire anume. Încă una dintre acele expresii găunoase.

Mama a murit acum zece zile. Prea des nu mă mai vedeam cu ea, sfârșitul ei nu schimbă mare lucru în viața mea, atâta doar că, undeva, pe pământ, a existat *mama mea*. Ieri am primit-o pe îngrijitoarea care s-a ocupat de ea în ultima vreme și căreia îi datoram niște bani. O femeie uriașă, care m-a înfricoșat întotdeauna și care vorbește gâfâind. A auzit spunându-se despre drama clădirii și și-a arătat dorința de a cunoaște amănuntele. Dezamăgită să mă vadă atât de rezervată, și ronțăind de zor dintr-o galetă Saint-Michel, s-a apucat să-mi toarne povestea unei brutărese din Vitrolles care își omorâse copiii în Ajunul Crăciunului. Noaptea, femeia împachetase cadourile, le pusese sub brad, după care se dusese în camera băiatului ei și-i apăsase o pernă pe figură până când îl asfixiase. Apoi se mutase în camera fetei și făcuse același lucru. Îngrijitoarea a zis:

– A împachetat cadourile, le-a pus sub pomul de iarnă și apoi a urcat să-și suprime pruncii. A spus: Ce nu mi se pare mie corect e că ți se comunică toate astea și, pe urmă, tăcere de moarte. Auzi povestea pe toate canalele și după asta, gata, zero, nimic nimicuț. Te momesc și-apoi îți trântesc ușa-n nas. Războaiele, masacrele sunt ceva prea global, a adăugat luând încă o galetă, dar mie globalul nu-mi spune cine știe ce. Nu mă scoate din fire. Dramele vieții cotidiene, da. Îmi umplu ziua. Stau de vorbă despre ele. Așa nu te mai gândești la necazurile tale. Nu zic că te consolează, deși, într-un sens, chiar așa e. Dumneavoastră ce credeți, de ce o fi pus darurile sub pomul de iarnă? Cu mama dumneavoastră te puteai înțelege foarte bine, Doamne, ce femeie drăguță!

– Da, da…

– O femeie drăguță. Drăguță cu toată lumea.

– Doamnă Anicé, sunt nevoită să vă las să plecați, am o treabă de terminat…

Și-a aranjat tricoul al cărui imprimeu mi-a amintit de linia de îmbrăcăminte Formica, din anii șaizeci, și s-a ridicat încet.

– Am eu o teorie a mea despre darurile alea de Crăciun…

Din întreg aspectul fizic al Ginettei Anicé, numai două elemente țineau de încercarea de a da bine. Doi cercei, două globuri aurite din cele cu care se poate înfunda o gaură, și buclele de păr lipite parcă de frunte. Părul era uniform tuns scurt cu excepția șuviței de pe frunte, doi bieți centimetri permițând alcătuirea manuală a unui benghi ca o corolă, aproape invizibil, doar o persoană ca mine, sensibilă în privința coafurilor, putându-l observa. Doi bieți centimetri care acopereau fruntea la intervale regulate, dar, atenție, nu era vorba despre vreun breton natural și doar pieptănat, ci de unul lucrat în șuvițe separate, cu scop decorativ, așadar bucle adevărate, făcute să cucerească inimi.

– Deci, teoria mea, a continuat Ginette, e că i-a venit așa, pur și simplu, ocupându-se de cadouri. S-a revărsat peste ea toată oboseala vieții.

– Posibil…

Și-a luat mantoul din lână.

– Doamnă Anicé, vă plac fețele de pernă croșetate?

– Vai, fețele de pernă pe care le lucra mămica dumneavoastră?… Sunteți drăguță, dar nu țin perne acasă.

– Dar un macrameu?

– Ei, haideți, un macrameu ca amintire!… Aceasta e fotografia pe care o ținea la ea în dormitor mămica dumneavoastră!

Mă exaspera cu *mămica* aia a mea. Nu-mi plac infantilizările soporifice. Se referea la o fotografie a lui Emmanuel, de la La Seyne-sur-Mer. Mama o ținea pe noptieră, înrămată. O fotografie a nepotului ei, la doisprezece ani, în costum de baie și cu pălărie. Mai avea și o poză de la aniversarea copiilor lui Jeanne. M-am întrebat mereu ce-or fi însemnat imaginile acelea pentru ea, vreau să zic din punct de vedere emoțional. După părerea mea nu avea cum să le vadă, fiindcă erau așezate, conform convenției, într-o latură a patului ei. Trăim în regimul convenției. Suntem pe drumul cel bun. Înainte de plecare, Ginette Anicé m-a anunțat că a renunțat la serviciul de la dispensar și nu mai vrea să facă decât asistență la domiciliu. Deci, era în șomaj. I-am spus că mă voi interesa pe la cei pe care îi cunosc, deși nu aș fi recomandat-o nimănui, pentru nimic în lume. Am închis ușa și m-am uitat la fotografie. Am privit trupul micuț al lui Emmanuel. Brațele slăbănoage. Era cel mai ocupat copil de pe întreaga plajă. Mereu cu o găletușă-n mână, pe care o ducea ori plină, ori goală, mergând de la apă spre tufișurile de la marginea nisipului pentru a construi cine știe ce lume în miniatură, întorcându-se astfel și de câte zece ori, căutând pietre, lemnișoare, cochilii și tot soiul de vietăți de prin spuma mării. Când intra în apă, nu o făcea pentru a înota. Stând în picioare, cu apa până la brâu, mă întreba:

– Mami, zi pe cine-ai vrea să vezi murind?

Îi spuneam numele unuia dintre profesorii lui de la școală (așa era jocul nostru).

– Pe domnul Vivaret!

– Pe domnul Vivaret? Bine!… Vaaai, ce faci, Emmanuel?!… Poc! Poc! Poc!

Și exploda stropii în toate părțile, cu niște salturi înspăimântătoare.

– Pe doamna Pellouze!

– Emmanuel, lasă jos kalașnikovul!!!… Pac! Pac! Paaac!!

– Pe doamna Farrugia!

Și uite-așa-i omoram pe toți, unul câte unul.

Astăzi ești *Content Champion* într-o agenție de comunicare. Când ești întrebat cu ce te ocupi, zici conducător de proiect-consultant editorial (în engleză, funcția sună mai bine!). Fotografia îmi aduce înapoi trupul tău

dinainte. Nu mă mai gândisem la el. Nu deschid niciodată albumele pe care le-am aranjat cândva. Aș vrea să mai simt brațele acelea slăbuțe în jurul gâtului meu. De fapt, și mie mi se rupe de chestiile globale, are dreptate Anicé asta.

Într-o bună zi, fără ca nimic s-o fi anunțat, Rémi și-a petrecut brațele în jurul gâtului lui Jean-Lino Manoscrivi. S-a întâmplat într-o duminică, la Hippopotamus. Luau prânzul ei trei și un cuplu de prieteni de la atelierul de jazz al Lydiei. Lui Rémi care, ca toți copiii, se plictisea la masă, i se dăduse voie să se ducă să facă bule de săpun pe terasa localului. Jean-Lino îl supraveghea cu coada ochiului când, deodată, nici urmă de Rémi. Jean-Lino, du-te și vezi. Rémi ia-l de unde nu-i. Au coborât treptele și s-au uitat în lungul bulevardului Général-Leclerc. Nimic. S-au întors înăuntru și au urcat la etaj. Nimeni. Buni Lydie a înnebunit. Și ea, și Jean-Lino au ieșit iarăși. Au luat-o la dreapta, la stânga, s-au învârtit în toate părțile, s-au întors la Hippopotamus, au întrebat chelnerii, din nou au ieșit. L-au strigat în orașul gol, prin care bătea vântul. Prietenii cântăreți rămăseseră la masă, împietriți, fără a mai îndrăzni să se atingă de ce aveau în farfurii. Nu departe de ei, un alt cuplu le-a arătat discret, dintr-o mișcare a bărbiei, o măsuță de serviciu lipită de un palmier în hârdău. Prietena Lydiei a înțeles până la urmă semnele, s-a ridicat și l-a găsit pe Rémi lăsat pe vine, pitit după vasul cu palmier, încântat de festa jucată. Când cei doi Manoscrivi se întorseseră speriați, Lydie s-a repezit să strângă la piept copilul. Mai că l-au și felicitat pentru reapariție. Totul a reintrat în normal. Jean-Lino un cuvânt n-a zis, doar s-a așezat la loc alb ca varul și întunecat la față. Și Rémi s-a înapoiat la locul lui. I s-a propus o porție de lapte de pasăre. Se tot legăna pe scaunul lui, ca un băiat satisfăcut ce era, după care, nu se știe de ce, s-a ridicat, l-a luat pe Jean-Lino pe după gât cu ambele brațe și și-a lăsat capul pe umerii lui, iar acestuia i-a crescut inima fără măsură. Crezuse în victoria tainică a iubirii, ca toți îndrăgostiții respinși, pentru care și cel mai mic gest neașteptat e suficient spre a-i înflăcăra. Aceleași gesturi nu ar însemna nimic dacă ar fi făcute de persoane de ale căror sentimente sunt deja siguri. Aș putea scrie multe în legătură cu acest subiect. Doar știu ce cutremur poate provoca insul căruia i se rupe de toți și de toate și care, într-o dimineață, din neatenție sau din perversiune, trimite către tine un gest neprevăzut.

Trebuie să aflu ce s-a mai întâmplat cu mătușa lui Jean-Lino. Vizita Ginettei Anicé m-a dus cu gândul la ea. Jean-Lino o adusese în Franța pe sora tatălui lui și îi găsise un loc într-un azil evreiesc. Mersesem într-o după-amiază acolo, cu el. Intraserăm într-un fel de local cu autoservire, un hol imens, reconfigurat și în întregime funcțional, placat pe jos cu marmură cu vinișoare, cu pereții netezi, cu mese la care erau așezate persoane în scaune cu rotile, alături de musafirii lor. Ai fi zis că toate materialele fuseseră alese pe baza calităților lor de a avea ecou și rezonanță. Mătușa se deplasa repede cu ajutorul cadrului pentru mers. Avea spiritul viu și picioarele vioaie. Corpul și, mai ales, capul erau scuturate de mișcări permanente și necontrolate, care nu păreau să o fi deranjat, dar care îi făceau vorbirea înfundată și sacadată. Ni se adresa concomitent în trei limbi, într-o franceză de pe vremuri, cizelată și pe jumătate uitată, în italiană și în ladină, un grai din Munții Dolomiți. Jean-Lino ne-a instalat la masa din fundul sălii, în fața unui televizor prins pe perete, cu sunetul dat la maxim și programat pe un canal de clipuri. În timpul conversației (dacă se poate chema așa), din când în când, Jean-Lino îi smulgea cu degetele perii de pe față. A auzit ce i-a pățit nepotul? Cu cine oare își închipuia că stătea de vorbă, cu capul bâțâind, în deșertul holului aceluia? Un astfel de nimic oarecare mă poate face să mă îndoiesc de coerența lumii. Legile care o guvernează par independente unele de altele, ba chiar că se ciocnesc între ele. Mă exasperează o muscă în ungherul retras al biroului meu de la Institutul Pasteur. Nu-mi place când o muscă e idioată. Deschid fereastra și ea, în loc să o șteargă către copacii care ne înconjoară pavilionul, se întoarce în cameră, zburând în zigzag spre peretele din fund. Cu două secunde mai-nainte se izbea de geam ba-n dreapta, ba-n stânga, ba-n toate sensurile, iar acum, când aerul intră în încăpere, când cerul îi întinde brațele, hălăduiește absurd în penumbră. Ar merita s-o-nchid fără să-mi mai pese de ea. Numai că emite bâzâitul ăsta odios. Mă întreb dacă nu cumva bâzâitul a fost creat ca baraj împotriva prizonieratului. Nu aș avea nici o milă fără demonstrația asta a ei. Pun mâna pe Convenția Brevetului European și dau să împing musca spre fereastră, în sfârșit, încerc s-o fac fiindcă, în loc să se lase-n voia caritabilei rachete, se eschivează, iese din raza de acțiune a acesteia și se lipește de marginea tavanului. De ce-ar trebui suportată o asemenea pierdere de vreme? Mătușa locuise la munte. Încă mai vorbea despre găinile ei care intrau prin casă și se așezau pe unde le venea. Ar fi dorit să se

întoarcă la ea în sat pentru a vedea plecarea și întoarcerea de la pășunat a vacilor, pentru a auzi iarăși sunetul clopotelor. Am să dau telefon la azil.

Când avocatul m-a întrebat cine era pentru mine Jean-Lino, i-am răspuns: Un prieten. S-a prefăcut că nu pricepe cuvântul. Ținea să știe ce înțeles îi dădeam. Într-o seară, pe la începutul prieteniei noastre – cuvântul este folosit cu precizie –, mă întorceam cam târziu de la birou. Era pe afară, cu Chesterfieldul și gâtul gol în bătaia vântului. Și, ca de fiecare dată când mă vedea, cu acel zâmbet al lui prevăzut cu dinți îngălbeniți, încălecați ceva de speriat, pufnind într-un fel numai al lui. Era strâns într-o geacă de piele artificială, care-i dădea o alură tinerească pe care nu i-o cunoșteam. I-am zis:

– E nouă? Da' Harley-ul unde e?

– E Zara. De la solduri.

– Bravo.

– Îți place? Nu e cam strâmtă?

L-am îmbrățișat râzând și i-am zis:

– Ești adorabil fiindcă ți-ai cumpărat-o!

A râs și el. M-a anunțat că vânzătoarea îl complimentase. Crăpa de căldură prin cabinele de probă, pe unde nu putea rămâne mai mult de zece secunde. I-am spus că rareori o haină fusese atât de puțin potrivită cu proprietarul ei.

– Zău?! Băga-mi-aș!

Și-am izbucnit în hohote de râs amândoi, chiar acolo, sub felinar, el mai-mai să-și scuipe plămânii. Se ștergea la ochi pe sub ochelarii cu ramele lor groase. Fața ciupită de vărsat îi sclipea un pic, dar nu am îndrăznit să îl întreb de unde venea chestia asta. Am plecat acasă prima. Fiindcă el își dorea să mai ia ceva aer, în traducere să mai fumeze o ultimă țigară. Mi-am întors capul în holul de la intrare și l-am văzut prin geam făcând câțiva pași prin parcare, gârbovit în geaca lui nouă-nouță, dându-și la o parte șuvița de păr, cu mina aceea veselă dispărută cu totul, cum trebuie să fi fost și înainte de apariția mea. Mi-am zis: Uite cum suntem, de fapt. Și tu înaintezi în vârstă la fel ca toți cei pe care îi cunoști, și m-am simțit aparținând acestei mulțimi în mers, mână-n mână, care, avansând în vârstă, avansează către ceva necunoscut.

Când privești o fotografie, ceea ce contează este fotograful din spatele ei. Nu chiar acela care a apăsat pe declanșator, cât acela care a ales-o, care a zis: pe-asta o păstrez, pe-asta am s-o arăt. Pentru un ochi grăbit, această fotografie a martorului lui Iehova nu are nimic deosebit. Nici vorbă de subiect, de vreo lumină anume. Un tip obosit, în costum și cravată, care vinde o revistă. Exact genul de figurant care este plasat undeva, în ultimul plan, pe un trotuar, într-un film din anii cincizeci. Se găsește și această imagine printre sutele pe care Robert Frank trebuie să le fi luat în timp ce traversa America, printre cele pe care, până la urmă, le alesese. În centrul ei, există o pată albă, ziarul, acela ținut în pumnul întors, cu titlul *Awake*, un cuvânt în totală dizarmonie cu alura funebră a purtătorului. Nu ai concepe că fotografia a fost preferată pentru dimensiunea ei ironică. Nu-mi mai aminteam titlul ei, ci îngrijorarea gurii sau a ochilor, îmi aminteam ceva ce nu exista: impresia că fusese o zi în care soarele nu se prea vedea. Iar individul putea vinde cu aceeași încăpățânare frezii sau narcise galbene, șubred în acel costum al lui, devorat de peretele fasonat pentru o omenire cuceritoare. Îți vine să te întrebi unde s-o fi ducând când se lasă seara. Doar știm că, într-o zi, a ajuns la o răspântie neprielnică.

*

Mi-am pierdut mama acum zece zile. Eram la ea. A ridicat dintr-un umăr, ca și când ar fi deranjat-o ceva, după care nu s-a mai întâmplat nimic. Am strigat-o. Am strigat-o de mai multe ori. Și nu s-a întâmplat nimic. Prietenul meu Lambert mi-a spus că, de curând, mama lui îl întrebase:

– Câți ani ai?

– Șaptezeci, mami.

– Șaptezeci, a exclamat mama lui, băiete, ai merita să rămâi orfan!

În weekend am golit apartamentul împreună cu Jeanne. Două camere minuscule, în Boulogne-Billancourt. O firmă pentru înlăturarea gratuită a obiectelor nefolositoare a venit să ia mobilierul și lucrurile din bucătărie. Și toate celelalte: purcelușii-pușculiță din lemn, pisici din ipsos, sfeșnice, păpușa provensală, sfere de sticlă cu peisaje interioare, vase pentru pus în apă o singură floare, toate aruncate în saci menajeri. La drept vorbind, aproape totul, cu excepția conținutului câtorva sertare și a hainelor. Și a spărgătorului de nuci în formă de ciupercă, pe care l-am făcut eu acum cincizeci de ani în atelierul de tâmplărie al liceului și pe care l-am găsit

printre alte astfel de lucruri într-o cutie storcită de pantofi marca André. Nu mi-ar fi dat niciodată prin cap că încă mai exista. Jeanne nu îl mai ținea minte și n-a vrut să mă creadă că era opera mea. Dintr-o husă pusă în fundul unui dulap am scos milieurile, fețele de pernă croșetate, cuverturile cusute din bucăți care acopereau cândva patul matrimonial și care, dintr-un motiv de neînțeles, nu fuseseră aruncate în sacii menajeri. Mama fusese o campioană a andrelelor. După ce se pensionase, altceva nu mai avusese de făcut. Piața, televizorul, andrelele cu ochii în televizor. Înainte chiar de a fi învățat să meargă, fata lui Jeanne mergea în patru labe în lenjerie absorbantă și fustă croșetate.

– Ce să facem cu astea? a întrebat Jeanne.

– Putem să le ducem la o asociație caritabilă.

– Păi cine le-ar vrea?

– Ar fi trebuit să le expediem cu celelalte lucruri.

– Da.

– La fel și boarfele astea.

– Da.

Îmbrăcămintea era aranjată cu grijă și înghesuită într-un șifonier îngust. Mama ținuse până la sfârșit, chiar nemaiputându-se ridica din pat, să fie *prezentabilă*. Zicea: Mi-e frică să nu fiu găsită moartă și murdară. Mă obsedează c-aș putea fi luată de băbă-mpuțită. Am scos cămășile, jachetele tricotate, paltoanele și le-am pus pe o scară de interior cu trei trepte, unicul lucru scăpat de firma care golise apartamentul. Le știam pe toate pe de rost, doar le văzusem de ani și ani de zile. Îmbrăcăminte demodată, pe care nimeni n-ar mai fi purtat-o. Garderoba unei femei oarecare, care trăiește fără să facă zgomot, care pleacă la serviciu, care vine de la serviciu, care își ține în ordine casa, căreia nu i-a venit niciodată ideea de a da dovadă de măcar o brumă de îndrăzneală, de zburdălnicie în felul în care se arăta în fața lumii sau altunde, deși asta cine-ar mai putea-o spune?… Și eu, și Jeanne cunoșteam aproape dintotdeauna toate hainele din șifonier, le purtase încă de pe când locuiam la Puteaux, aceleași țesături din lână aspră, aceleași elemente vestimentare mai mult sau mai puțin verde-închis, bordo ori bej, cu excepția halatului din poliester, nu tot atât de vechi, dar și el purtat ani întregi. Într-un colț, împăturite cu grijă, fularele pe care le primise cadou. Pe vremea când erau la modă, primise unele vesel colorate,

fără a fi realizat cei ce i le aduceau că nici pe cele dinainte nu le purtase. Erau protejate de praf cu hârtie de mătase. Jeanne a luat unul cu care și-a înfășurat capul, gen Audrey Hepburn, iar eu i-am zis: Ei, când începe ramadanul? Am chicotit amândouă și un soi de amărăciune aberantă mi-a urcat în gât în locuința minusculă și goală în care, ca să zic așa, nu mai rămăsese nimic dintr-o viață-ntreagă. Grasa de Anicé se simțite datoare să ia milieul. Zisese „Ei, așa, ca amintire", cu gestul unei fete care face un serviciu. S-ar fi putut preface că e emoționată sau că îi admiră țesătura, dar, nici vorbă, îl băgase în geantă ca pe ceva neglijabil. Mi-e ciudă pe mine că i l-am dat. O femeie croșetează întreaga viață și lasă în urmă micile ei suprafețe de țesătură care nu mai folosesc nimănui și la nimic. Inventa modele de care acum li se rupe tuturor. Păi, cine să fie interesat de modele de croșetat? Moartea ia totul cu ea și așa e bine. Trebuie făcut loc noilor sosiți. La noi în familie, asta s-a executat radical. Modelul biblic, cutare tată care a procreat cutare copil care la rândul a procreat și el, nu existată la noi. De nici o parte. Nu mi-am cunoscut nici unul dintre bunici, cu excepția celei din partea tatălui meu, văduvă de ceferist, o femeie care nu ținea decât la pițigoii pe care-i îndopa pe marginea ferestrei.

Apartamentul de deasupra tot închis este. Eticheta galbenă și cele două sigilii de ceară sunt încă lipite pe ușă. Din când în când urc special pentru a le vedea. Ce s-a petrecut aici s-a evaporat cu încetul, aerul este tot ca mai-nainte, mă plec peste balustrada de la balcon și nu observ decât lucruri obișnuite, lemnul-câinesc, boschetele din hârdaie, mașinile parcate între marcajele proaspăt vopsite. Văd trecând familia Manoscrivi, urcând în automobilul Laguna break, ea la volan ca întotdeauna când sunt împreună. Înainte de a urca, el își termină țigara, timp în care ea dă înapoi mașina. Au venit optsprezece persoane. Planificasem totul pentru un număr dublu. Prieteni dintotdeauna, colegi de-ai lui Pierre, Jeanne și fostul ei soț, nepoată-mea, familia Manoscrivi, prietenele mele de la Institutul Pasteur sau de la Font-Pouvreau, cu sau fără iubiții lor, și Emmanuel, chiar dacă acesta nu a rămas prea mult timp. Nici nu a sosit bine, cu un chec de portocale făcut în casă și, de parcă ar fi fost o cutie de caviar, Jeanne s-a repezit în bucătărie, a înfășurat checul într-un șervet și l-a înghesuit în frigider. M-am prins pe loc că era într-una dintre acele dispoziții vesele care mă epuizează. Sora mea manifestă o totală instabilitate a propriilor stări. Lucrul acesta poate varia de la o oră la alta, dacă nu și mai des. Proasta

dispoziție e radicală, un soi de morocănoșenie aproape tăcută și mediu simpatică. În schimb, buna dispoziție e și mai rea. Fredonează cu o bucurie afectată de a-și vedea privite gesturile de puștoaică și accentele voit infantile. Începuse o poveste de dragoste clandestină cu un ins care fabrica rame de tablouri. În euforia începuturilor, își cumpărase o lesă și o zgardă. Se simțise datoare să mă tragă imediat deoparte și să-mi arate kitul supunerii pe ecranul telefonului mobil. Își dorea și un bici, văzuse unul tare drăguț pe internet, un cnut din patru curele prinse într-un mâner îmbrăcat în piele de crocodil. Costa însă cincizeci și patru de euro și mai și scria: Atenție, obiect FOARTE șfichiuitor. Am dorit să văd chipul încadratorului de tablouri, dar nu deținea nici o fotografie de-a lui. Acesta avea șaizeci și patru de ani, cu cinci mai mulți decât ea, era căsătorit și avea brațele voinice, întrucât făcea canotaj, m-a anunțat soră-mea, dar și tatuate. Mi-am zis, adică de ce nici un gagiu tatuat și cu biciul la el nu intră și-n viața mea? Și m-am simțit sfârșită, scoasă din joc, bună doar pentru animat serate pe la periferie, alături de familie și de indivizi arhibanali. Mi-e ciudă pe mine că gândesc așa. Doar o duc foarte bine cu soțul meu. Pierre e vesel, ușor de suportat. Și nu e vorbăreț, fiindcă mie vorbărețiii nu-mi plac. Îmi stă la dispoziție fără a fi un bleg sau un servil. E tandru. Îmi place pielea lui. Ne știm pe de rost. Dar îi reproșez dragostea lui prea necondiționată. Nu mă pune în pericol. Nici nu mă preamărește. M-ar iubi și urâtă, ceea ce nu e deloc liniștitor. Nu mai există electricitate între noi, dar o fi fost vreodată? Jalnic inventar! Sunt bradul din povestea lui Andersen. De-ar apărea ceva mai viu, mai îmbătător! Ce contează pădurea, zăpada, păsările, iepurele, bradul nu se bucură de nimic, fiindcă nu se gândește decât cum să crească, să fie mai înalt pentru a putea contempla lumea. Și când uite că a crescut, nu mai visează decât să fie tăiat și luat de tăietorii de lemne pentru a deveni catarg și a traversa mările, când uite că e bine îmbrăcat în rămurișș, nu mai visează decât să fie tăiat și luat de acolo pentru a deveni pom de Crăciun. Bradul lâncezește, îl omoară aceste dorințe. În livingul cald, pe când e împodobit, ornat, pe când i se leagă sforicele de care sunt atârnate bomboane, pe când i se pune în vârf o stea, nu mai visează decât ca întreaga pădure să i se strângă în jur pentru a-l invidia. Când ajunge singur în pod, gol-goluț, fără ace, în frigul iernii, se liniștește cu speranța revenirii primăverii și a ieșirii din casă. Când ajunge în curte, zăcând ofilit alături de florile proaspete, regretă colțișorul lui întunecat din pod. Când sosesc

toporul și chibriturile, se gândește la trecutele zile de vară de acolo, din pădure.

Familia Manoscrivi a ajuns cea dintâi, odată cu Nasser și Claudette El Ouardi. Un cuplu sclipitor și auster. Pe Nasser l-am cunoscut la Font-Pouvreau unde lucra ca împuternicit european. De atunci și-a deschis propriul cabinet de consiliere în problemele proprietății industriale. Claudette este cercetătoare în bio-informatică. Lydie și Jean-Lino făcuseră deja prezentările lângă ștergătorul de picioare, anunțându-se ca persoane care trecuseră prin mari greutăți pentru a reuși să ajungă până la noi. Familia El Ouardi râdea politicos de glumă. Cei doi Manoscrivi aduceau cu ei o sticlă de șampanie, iar Jean-Lino ținea în mână un buchet de mici trandafiri mov cu codițele tăiate foarte scurt. Înainte de sosirea lui Jeanne și a fostului ei bărbat, am rămas pentru un moment doar noi șase. O clipă cu deosebire goală, de plutire intensă, cele două cupluri strângându-se fiecare la câte un capăt al canapelei, în timp ce Pierre și cu mine, verticali doar pe jumătate, eram preocupați de manevrarea băuturilor și a farfuriilor cu crudități. Jean-Lino stătea sprijinit de marginea unei perne, cu șuvița bine lipită de craniu, cu mâinile încrucișate între picioarele desfăcute, într-o poziție de așteptare încrezătoare. Purta o cămașă mov ca violetele de Parma, care mi s-a părut deosebit de elegantă, cu amansură americană, și o pereche de ochelari pe care nu i-o știam. Un model semirotund de culoarea nisipului. Lydie înlocuia platourile cu cozi de țelină. Cuvintele nu-și prea luau avânt. Nici un schimb de gânduri nu-și prea găsea drumul. Tăcerea pândea de după finalul fiecărei fraze. La un moment dat, Nasser a pronunțat cuvintele bulevardul Brune, iar Lydie a exclamat:

– Vai, bulevardul Brune, dar acolo vom avea viitorul jam!

– Jam? a spus Nasser, ce înseamnă jam?

– Concerte de jazz cu public, a răspuns Lydie toată numai zâmbet.

– Aha, foarte bine…

– Un *boeuf*[1], dacă preferați! Unde vin și prieteni și necunoscuți să asculte improvizațiile.

– Aha, un *boeuf*! Da, da, foarte bine. La ce instrument cântați?

– Eu fac vocea.

– Vocea? Bravo!

Jean-Lino a aprobat din cap cu mândrie. Am adăugat că Lydie cânta foarte bine și toți au făcut mișcări de aprobare pline de amabilitate. Ai fi putut de acum nădăjdui cel puțin într-o mică prelungire, într-o minimă curiozitate, însă nu, nici vorbă, conversația a căzut la loc în prăpastia căscată de unde se ivise. Am aruncat o privire afară și am zărit fulgi de nea. Ningea! În prima zi de primăvară. Am strigat: Ninge! Am deschis geamul și înăuntru a pătruns aerul rece. Ningea. Și nu cu te miri ce fulgișori, ci cu unii frumoși, grei, turtiți. Toată lumea s-a repezit pe balcon. Claudette și Lydie s-au aplecat peste balustrada din bare de metal pentru a vedea dacă fulgii se topeau când atingeau pământul. Bărbații au zis: N-o să se-aștearnă, femeile au zis: O să se-aștearnă. Și ne-am apucat să discutăm despre climă, despre anotimpuri, despre nu mai știu ce, Pierre a deschis o sticlă de șampanie, iar dopul a plecat să șuteze fulgii. Poluatorule! a băgat-o Lydie. Și-am râs, ciocnind paharele. Pierre a povestit ceva cu Emmanuel când era mic. Plecaseră împreună pentru o săptămână, tatăl și fiul, să facă sporturi de iarnă la Morzine. Împărțeau o cameră la un hotel care, la subsol, avea și o saună. Într-o seară, întorcându-se relaxat în cameră, doar în halat, Pierre îl găsise pe Emmanuel plângând în fața televizorului.

– Ce s-a-ntâmplat?

– La Paris ninge!

– Și-aici la fel, dragule, uite ce frumos se duce soarele la culcare dincolo de piscuri, zisese Pierre.

– Vreau să ne întoarcem în Deuil-l'Alouette, se jelise în continuare copilul.

Se rostogolea pe pat, gemea, azvârlea pe jos tot ce-i cădea în mână, imposibil de împăcat după ce ratase ninsoarea din Deuil-l'Alouette. Până la urmă, Pierre aruncase spre el cu telecomanda care se izbise de perete, făcându-se praf. Emmanuel pretinsese că abia de avusese timp să se ferească, în timp ce Pierre o ținea mereu pe-a lui că special dăduse pe lângă. *„Ninsoare" înseamnă copilăria mea, adică fericirea*, și chiar dacă pentru mine e ceva fals, păstrez mereu în minte această frază a lui Cioran. Năpustindu-se către bucătărie cu checul, Jeanne a zis: Era să-mi sparg dinții la voi pe alee, de parcă noi am fi fost răspunzători pentru schimbarea vremii. Purta niște sandale neobișnuite, cu platformă și curele, despre a căror cumpărare am aflat detaliile două minute mai târziu, odată cu cele despre fotografiile kitului sado-maso. Petrecerea a demarat mulțumită

zăpezii. Invitații au venit unii după alții, umeziți și efervescenți. Serge, fostul bărbat al lui Jeanne (se despărțiseră de opt ani, dar amiabil, așa că rămăseserăm cu toții în legătură), ajuta din proprie inițiativă la organizare răspunzând la interfon, luând paltoanele, improvizând prezentări. Prietena mea Danielle, documentarist la Institutul Pasteur, a sosit și ea tare agitată. Venea de la înmormântarea tatălui ei vitreg. La spital, când mama ei văzuse mortul, strigase: Păi, Jean-Pierre n-avea mustață! Angajata care se ocupa cu toaletarea îl bărbierise prost, drept care umbra persistentă de sub nas îi dădea un aer hitlerist. În timp ce îmi povestea, mi-am adus aminte de părul care i se lipise de craniu, cu o cărare groaznică, mătușii mele în aceeași situație, tocmai ei care toată viața se străduise să și-l încrețească ori să și-l umfle în fel și chip. În timp ce zăcea la azil, bărbatul ei, care toată viața alergase după fuste, cum zicea mama, îi donase toate lucrurile Congregației Micilor Surori ale Sărmanilor, cu excepția ținutei de care urma să aibă nevoie când avea să fie pusă în coșciug. Jean-Pierre n-avea mustață, repetase mama Daniellei de mai multe ori, ca înnebunită (fiica o imita perfect). Și se învârtise de colo colo prin încăpere, ba chiar se izbise de mai multe ori de un perete. Danielle zisese apăsat: Mami, potolește-te, o s-o rezolvăm. Și-a făcut apariția un bărbat căruia i-a fost semnalată problema bărbieritului, iar mama ei spusese din nou: Soțul meu n-avea mustață! Bărbatul se întorsese în vârful picioarelor, cu o trusă. Așa, fără păr și pudrat, Jean-Pierre-ul rezultat nu semăna cu nimic mai mult cu Jean-Pierre cel cunoscut de toți, însă mama Daniellei s-a aplecat asupra celui ce zăcea în sicriu și i-a spus: Ce frumos ești, puișor! Ceva mai târziu, luând-o vitejește pe coridor, gârbovită și șchiopătând, i-a spus: Va trebui să te ții întruna după mine, Danielle, chiar așa, ce faci în seara asta? Aș putea găti o friptură de vițel cu ciuperci. Iar Danielle și-a zis: Băi gagico, adio chefuri pe la prieteni, doar nu-ți poți lăsa mama singură cuc în seara asta… Am făcut observația că, personal, nu avusesem niciodată un dublu care să mă numească băi gagico și să mă oprească să fac prostii.

– Mie așa-mi zice dublul meu, băi gagico, a repetat Danielle, dar nu-l iau în seamă.

– Adică ai lăsat-o absolut singură?

– Am pasat-o uneia dintre vecinele ei, dar aș cam avea nevoie repede un întăritor!

– Trebuia s-o iei cu tine.

– Ești nebună?! Fie-ți milă! a strigat Danielle dând paharul peste cap.

Începând din acel moment, Mathieu Crosse, un coleg de-al lui Pierre, s-a apucat să se învârtă prin jurul ei. Eram în bucătărie, tăind o tortilla, când a dat buzna Emmanuel, pe neașteptate, cu mina unui băiat cu inima mare, care sigur mai este așteptat la încă vreo trei petreceri. Mi s-a părut uimitor de tânăr, apărut astfel printre noi. Și așa și era. Familia Lallemant a venit cu o ruladă cu carne de pui și mirodenii și cu o carte pentru Pierre, pe care Lambert i-a dat-o împachetată în hârtie pentru cadouri. Pierre a primit-o politicos și a lăsat-o pe o masă, fără a o fi deschis. Am zis: Da' deschide-o odată! Fiindcă, de la o vreme, nu mai deschide nimic! Era *Breviarul eșecurilor*, al lui Tartakover, prima ediție. Un gest delicat, întrucât Pierre se plânsese că își pierduse exemplarul pe care-l avea din copilărie. Am spus: Acuma nu mai despachetează nimic, asta-i noutatea. Nu cumva am început să mă iau și eu după el, a observat Emmanuel, fiindcă nu mai desfac țoalele pe care le cumpăr și-mi trebuie două săptămâni până ajung să le port? Asta pentru că ești prea tânăr, a intervenit Pierre, o să vezi cum, într-o zi, n-ai să le mai porți deloc. Marie-Jo Lallemant i-a ciufulit părul ud, parcă fermecată-ntr-un fel.

– Și ce mai faci, Manu? am auzit-o atacând-l pe tonul dintre nașă și fin.

Fiind ortoptician[2], se considera apropiată de tineret.

– Marketing digital, i-a răspuns Emmanuel.

– Formidabil!

În timp ce căutam un platou pentru rulada cu carne de pui, auzeam frânturi de fraze gen „realizăm site-uri *corporate* cu pachete B2B", o zăream pe Marie-Jo strâmbându-se complice, „digitalul e mai funny decât planurile de finanțare", Marie-Jo era cu totul de acord.

*

Familia Lallemant se întorsese din Egipt. Lambert ne-a trecut prin fața ochilor fotografii ale piramidelor, de fiecare dată cu câte unul sau doi asiatici în raza vederii, fotografii din Cairo, vitrine cu manechine și, la un moment dat, o imagine cu adevărat insolită. I-am zis: Arat-o, arat-o! Nu e mare lucru, doar o femeie văzută din spate, care merge ținând de mână un copil minuscul. Fotografia era făcută ca din întâmplare, fără cine știe ce claritate. Azi o pot mări cât vreau pe computer, fiindcă Lambert mi-a trimis-o imediat (de fapt, e vecină, în albumul meu virtual, cu aceea în care

familia Manoscrivi râde). Așadar, pe o stradă din Cairo, văzută din spate pășește o femeie care ține de mână o fetiță liliputană, îmbrăcată într-o rochie lungă și albă. Pavajul te lasă să crezi că personajele se află pe o esplanadă sau pe un trotuar încăpător. E noapte. De jur-împrejur sunt oameni, firme, vitrine luminate din plin. Femeia e voluminoasă și are părul ascuns sub un batic. Îmbrăcămintea nu i se distinge prea bine, peste un pulover cu mâneci negre vine o tunică portocalie ce coboară până la genunchi, până peste pantalonii de culoare închisă. Fetița îi ajunge fix până deasupra genunchilor și este îmbrăcată de sus până jos în alb, cu excepția brațelor goale. O rochie fără mâneci, ca un patrafir cu volane, foarte lungă, atârnând până la pământ și care probabil că o încurcă la mers, pusă peste o cămașă cu guler larg. Rochia se lărgește în talie, de parcă ar fi vorba despre un model pentru adulți, cu o importantă amplitudine a țesăturii. Sus de tot, însă, nu e decât un căpșor de copil. O ceafă goală cu excepția codiței din mijlocul ei, urechi depărtate de tâmple, păr negru ciufulit și încurcat. Ce vârstă să aibă? Rochia nu i se potrivește deloc. A fost îmbrăcată așa, aiurea, și a fost scoasă noaptea din casă. M-am simțit imediat alături de această formă albă, sortită unor ani de rușine. Când eram mică, mă făceau *frumoasă*. Înțelegeam că nu așa eram de la natură. Și că este îmbrăcată ca-n poveștI o copilă nerecunoscătoare. Fiindcă nu se simte ea normală. Alți copii mi se părea că erau armonioși, însă eu mă simțeam ridicolă cu țoalele acelea de babă, care nu mă lăsau să mă mișc în voie, cu părul tuns mereu scurt (mama mi-a interzis de-a lungul întregii copilării să port plete), împins spre ceafă și cu bentiță ca nu cumva să am breton, ci să-mi rămână fruntea dezgolită. Îmi amintesc de o vreme când îmi făceam temele cu niște meșe de păr artificial agățate de părul meu natural. Îmi mișcam în permanență capul pentru a le simți cum atârnau și se balansau. Mama ținea să dau bine. Adică să fiu curată, perfect îngrijită, rigidă și urâtă. Femeia cu batic nu este preocupată de starea de bine a fetiței. Fiindcă ea însăși nu resimte așa ceva în propriul ei trup. Dar, mai ales, nu există în cazul lor o reprezentare a stării de bine. Nimănui nu i-ar fi dat prin cap așa ceva la noi în casă. N-o pot ierta pe javra de Anicé pentru c-a disprețuit milieul. Nu mai pot să dorm când mi-aduc aminte. *Ce drăguță era mămica dumneavoastră!* zicea, gândindu-se că-mi făcea plăcere să aud chestia asta. Ori să mă culpabilizeze. Mama era oricum, numai drăguță nu. În nici un

caz nu s-ar fi putut vorbi despre ea în asemenea termeni. Sub pretextul morții, oamenii sunt forțați să își piardă consistența elementară. În schimb, ceea ce m-ar fi bucurat ar fi fost ca jigodia să ia milieul cu tandrețe, să-l bage cu grijă în geantă, să se prefacă, măcar în acele câteva secunde în care ne luam la revedere, că era vorba despre un obiect la care ar fi ținut. Sigur l-a aruncat la primul coș de gunoi. La fel aș fi procedat și eu. Dar nimeni nu s-ar fi gândit ce aveam să fac. Când nu trebuia să aparțin spectacolului social, mama mă căra ca mama acea din Cairo. Preocupată de celelalte griji ale vieții. Dacă mâinile îi țineau căruțul de piață, de direcție eu trebuia să am grijă. Puteam face kilometri întregi cu mucii la nas și cagula strâmbă, până să își dea seama. Și eu, și Jeanne eram tot timpul înfofolite. Până târziu am fost obligate să purtăm cagulă timp de șase luni pe an. Care detaliu să fi declanșat semnalul, în momentul în care Lambert a derulat prin fața ochilor noștri fotografiile acelea inerte? Cuplul de pe pavajul verzui m-a oprit pe loc. În pofida disproporției dintre cele două personaje, mama copleșitoare și micuța cu capul cât o gămălie de ac, puteai sesiza întreaga forță a unei vieți minuscule. Degeaba a fost făcută fotografia la lăsarea serii, într-o altă țară, într-un alt climat, tot la mine se referea, trăgându-mă departe, în urmă. Eu și mama eram nasoale și prost îmbrăcate. Mergeam singure pe străzi, cu același pas, și chiar dacă mama nu era vreo grăsană, tot mă simțeam infimă alături de ea. Golindu-i, împreună cu Jeanne, apartamentul, am realizat cât de singură fusese întreaga viață. Când pe tata îl apuca nebunia și mă lovea, mama venea la mine în cameră, cerându-mi să nu mai plâng, zicându-mi, din prag, ia, hai, gata cu cinematograful. După care pregătea cina, făcându-mi ceva ce-mi plăcea, supă cu fidea, de exemplu. În ultimele luni ale vieții, când mergeam s-o vedem, dovedea o inexplicabilă vitalitate. Cu gâtul întins, cu chipul concentrat, pândind cea mai mică mișcare, ținea să nu piardă nici un cuvânt spus în preajma ei, în ciuda faptului că surzise. Ea care se specializase în arta dezinteresului, ea care era mereu gata să întoarcă spatele indiferent de ce i-ar fi ieșit în față, tocmai când să arunce prosopul începuse să fie devorată de curiozitate.

Peste tot și-ntotdeauna este cineva care n-are nici un rost. La petrecerea noastră acesta era Georges Verbot. Mânca, bea, nu era de ajutor și nu vorbea cu nimeni. Ninsoarea s-a transformat rapid în lapoviță. Georges Verbot umbla fără vreo țintă anume, cu farfuria și paharul în mână, de la un grup la altul, după care se lipea de fereastră, de parcă, totuși, afară ar fi

fost mai distractiv. Eram înfuriată că Pierre îl invitase iarăși. Am observat că mulți au această tendință de a căra după ei, toată viața, niște idioți care-i distrează, fără să le poți înțelege motivul. La început, Georges fusese istoric, după care se apucase de benzi desenate, iar acum mâzgălea nu știu ce și își ducea zilele ciupind ba de ici, ba de colo câte ceva. Rămăsese vag frumușel, atrăgând astfel femeile părăsite. Catherine Mussin, care încă mai lucrează la Font-Pouvreau, s-a dus până la fereastră și a încercat să lege două vorbe cu el, pe tema schimbărilor atmosferice. Georges i-a spus că lui îi plăcea timpul urât, ploaia, mai ales genul acela de ploaie murdară care enervează pe toată lumea. Catherine a rânjit, fermecată de pitorescul situației. A întrebat-o cu ce se ocupa, ea i-a răspuns că era inginer de brevete, el i-a zis: Aha, aceleași tâmpenii ca Elisabeth! Ea a mai pufnit o dată în râs și i-a explicat că se ocupa cu sprijinirea invențiilor cercetătorilor.

– Aha. Mdaaa. Și ce invenție sprijiniți în momentul acesta?

– Lucrez pentru DI Opiomorphine. O cerere de brevet în vederea obținerii unui nou analgezic, dacă preferați.

– Și la ce v-a folosit solicitarea? La a-și mai umple unii buzunarele?

Catherine a încercat să nuanțeze. În care stadiu al discuției, trebuie să fi primit deja în plin damfurile lui de alcool. Georges a zis: Măi fetițo, adevăratului cercetător i se rupe de marafeți și nici n-are nevoie să-l susțină cineva! Catherine a încercat fără nici un rost să strecoare sintagma „interes public“. Nu sunteți decât uneltele neînsemnate ale lumii industriale, a continuat Georges, pe gagiii care-au descoperit virusul SIDA îi durea la bască de mălai, ce-i interesa era cercetarea fundamentală, iar cercetarea fundamentală nu are nevoie de voi, iubiților, poveștile astea ale voastre cu brevetele sunt doar negustorie, nu sprijiniți pe nimeni în afară de parai! O înghesuise între fereastră și cufăr și-i vorbea de la doi centimetri de figură. Catherine simțea că se sufocă, așa că a țipat: Nu fiți agresiv! Cei din jur au întors capetele, iar Pierre a intervenit imediat pentru a-și potoli prietenul. Cei doi Manoscrivi au luat-o în grija lor și i-au pregătit o farfurie cu salate și ruladă cu carne de pui, din cea adusă de familia Lallemant. Catherine repeta: Cine mai e și ăsta, n-are toate mințile la el? În trecere am spus: Lydie, uite un flăcău pe care-ar trebui să-l reinițializezi! N-ai cum reinițializa un alcoolic, m-a înștiințat Lydie. Iar eu m-am întrebat pe cine mai reinițializa ea atunci, dacă pe detracați nu putea.

La un moment dat, l-am auzit pe Lambert zicând: Toate ideile de stânga mă părăsesc puțin câte puțin. La care Jeanne a răspuns, cu o îndrăzneală de-a dreptul sinucigașă cu câțiva ani mai devreme și în aceeași gașcă: Pe mine nu m-au vizitat niciodată! Nici pe mine! a chicotit Lydie, cu totul relaxată în compania în care se afla. Nici pe el! a intervenit Pierre. Ce tot vorbești? Toată viața am votat cu stânga, în pofida oricăror greutăți, s-a apărat Lambert, unii chiar mă fac Moș Stângilă. Serge și-a revendicat titlul doar pentru el, dintre toți cei prezenți în încăpere, și cineva a întrebat dacă „stângilă“[3] se putea traduce în altă limbă. Toți au încercat diferite cuvinte, eliminând de comun acord posibilitatea vreunui echivalent anglo-saxon. Gil Teyo-Diaz, expertul nostru în lumea hispanică, a propus *progre*, citându-l în trecere pe eroul bărbos al unor benzi desenate, *Quico el progre*. La rândul meu am întrebat: În italiană cum ai spune, Jean-Lino? L-am văzut înroșindu-se, încurcat de faptul că fusese scos dintr-odată în față, a încercat cât de cât primirea unui ajutor din partea nevestei care însă nu avea astâmpăr și-și vedea de-ale ei, a bolborosit ceva de neînțeles și până la urmă a articulat: *sinistroide*. Sinistroide! Cuvântul a declanșat hohote de râs și a fost întrebat dacă s-ar fi putut zice *un vecchio sinistroide*. A răspuns că nu vedea nici un inconvenient în privința formulării, dar că nu mai era un italian din Italia, că nu era prea sigur de respectivul cuvânt, că, în sfârșit, nu putea afirma nimic în acest domeniu întrucât nu vorbea italiana și, oricum, niciodată politică decât cu pisica lui. Astfel și-a atras simpatia generală și a ajuns fără să fi vrut vedeta petrecerii.

Tineretul ne părăsește! a exclamat Serge când Emmanuel a încercat s-o șteargă discret. Bietul băiat a fost obligat să se întoarcă în salon pentru a face un tur complet de la revedere. L-am văzut rămânând multă vreme în picioare, aplecat bizar către Lydie și am realizat că aceasta îl luase de mână și-i tot vorbea fără a-i da drumul, cum fac persoanele care nu au îndoieli asupra propriului magnetism și cărora vârsta le dă dreptul la o anume familiaritate fizică. Catherine l-a întrebat pe Jean-Lino dacă are copii. Chipul acestuia s-a luminat, a spus ceva despre o bucurie care i-a coborât din cer și pe buze i-a venit numele lui Rémi. Poate că era o bucurie inventată. Poate că nimic nu era adevărat, nici bucuria, nici vinovăția. Jean-Lino numea *bucurie* nesperata prezență a unui copil în preajma lui. Numea

bucurie nesperata ocazia de a se ocupa de o ființă, de a avea grijă de ea. Așa era făcut Jean-Lino. Infernalul Rémi era *bucuria* căzută din cer.

În momentul în care a plecat Emmanuel, au sosit Etienne și Merle Dienesmann. Merle tocmai interpretase (era violonistă) *Requiemul* lui Dvořák la Sainte-Barberine. Etienne este cel mai bun prieten al lui Pierre. De câteva luni a început să-i scadă vederea. Din cauza degenerescenței maculare fatale, s-a apucat de adunat lămpi în garaj. Refuză categoric să vorbească în public despre boala lui și se poartă de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat (ceea ce acum e din ce în ce mai puțin posibil). Garajul fiind lipsit de electricitate, când intră pentru a lăsa ori a lua ceva de acolo, ceea ce presupune să și vadă, desigur că nu vede nimic altfel decât dacă ia cu el un reflector de o mie de wați. Etienne a fost profesor de matematică, la fel ca Pierre, dar acum predă șahul unor pușți, la niște asociații. Nu l-am auzit niciodată plângându-se de starea în care se află. Ochii lui își pierd puțin câte puțin strălucirea, dar altceva, altceva ce nu aș ști să definesc, a apărut pe chipul lui, altceva ce ține de perseverență și de noblețe. Merle se preface și ea că nu se întâmplă nimic, dar o văd apropiind extrem de discret paharul de sticlă când îi toarnă Etienne sau făcând alte gesturi infime, care mă răvășesc.

O parte din seară, Jeanne a petrecut-o cu telefonul mobil și cu ochelarii în mână, absorbită de o corespondență febrilă. Serge se prefăcea că nu observă. Necăjind în glumă (adorabil de insuportabil), valet și șef de personal, în același timp, vorbind cu toată lumea, încercând să o distreze chiar și pe Claudette El Ouardi, îmi făcea mai ușoară misia de gazdă. Chiar dacă Serge nu mai era gelos pe viața ei de acum, nu mi se părea de înțeles comportamentul grosolan al soră-mii, care astfel se dovedea de-a dreptul monstruoasă. O femeie patetică, pe platformele ei de puștoaică, lipsită de delicatețe și vulgară. Trecând pe lângă ea i-am zis: Hai odată, gata, mai stai și cu noi un pic. S-a uitat la mine de parcă m-aș fi acrit și-aș fi devenit o pisăloagă și a făcut vreo jumătate de pas. Era cât pe ce să-mi strice seara, dar văzând-o așa, din spate, aplecată spre telefonul mobil, cu părul vopsit scurgându-se peste cocoașa ei de bizon, scufundată de ani și ani în banalitatea vieții, mi-am spus că avea cu totul dreptate să prindă din zbor

canotorul, biciul, cuvintele obscene, să nu-l bage deloc în seamă pe fostul bărbat, fie el și un jovial, să i se rupă de convenienţe cât încă mai era timp.

Gil Teyo-Diaz și Mimi Benetrof se întorseseră de curând din Africa australă (toată lumea călătorește, cu excepția noastră). Gil ne-a povestit cum a dat nas în nas nu cu unul, nici măcar cu doi, ci cu trei lei tolăniți laolaltă. Om și animale s-au măsurat din cap până-n picioare, ne-a spus, fără ca vreunul dintre ei să facă vreo mișcare! Nimeni nu a făcut vreo mișcare întrucât leii se găseau la cinci kilometri și tu te uitai la ei cu binoclul, din jeep, a zis Mimi. Și-am râs. Danielle hohotea cu trupul lipit de al lui Mathieu Crosse. În extremitatea sudică a Angolei, a continuat Gil, am navigat pe râul Cunene care era infestat de crocodili. După părerea lui Mimi, văzuseră un pui de crocodil pe o stâncă – dar care s-ar fi putut să fi fost de fapt o cracă – și asta se întâmplase în nordul Namibiei. Gil a afirmat că fotografiase niște crocodili înspăimântători, și asta de la mai puțin de doi metri. Firește, a intervenit Mimi, doar erau de la grădina zoologică din Johannesburg. Zice și ea așa, a pus Gil lucrurile la punct, și, oricum, nu cred să mai facem genul acesta de călătorie ținând cont că Mimi nu mai câștigă nici un ban. Soția mea muncește în asigurări, departamentul *acts of God*, numele catastrofelor naturale, or, în zilele noastre, ținând cont de dereglările climatice, înseamnă: adio bonusuri! Și din nou am râs cu toții. Inclusiv familia Manoscrivi. Cu această imagine a lor am rămas. Jean-Lino în cămașa violet de Parma, cu ochelarii lui noi, semicirculari, cu rame galbene, stând în picioare în spatele canapelei, roșu în obraji de la șampanie sau de la excitația de a se afla în societate, cu toți dinții la vedere. Lydie așezată pe canapea, în dreptul lui, cu fusta desfășurată de-o parte și de alta, cu chipul aplecat spre stânga și hohotind. Râzându-și, fără îndoială, ultimul râs al vieții. Un râs care scruta infinitul. Un râs lipsit de malițiozitate, de cochetărie, pe care încă-l aud răsunând pe un fond stupid, un râs pe care nimic nu-l amenința, care nu ghicea nimic, care nu știa nimic. Nu suntem preveniți în legătură cu iremediabilul. Nici o umbră fugară nu trece cu coasa ei cu tot. Când eram mică, eram fascinată de scheletul cu glugă, ale cărui contururi negre ieșeau în relief într-un halou lunar. De atunci am păstrat ideea unui element care anunță, sub indiferent ce formă. Un vânt înghețat, o întunecare? Un clinchet, cine știe? Lydie Gumbiner nu a simțit venind nimic și nici vreunul dintre noi. Când ceilalți invitați au aflat ce s-a

întâmplat în noaptea aceea, cam trei ceasuri mai târziu, au fost stupefiați, cuprinși de groază. Nici Jean-Lino nu a simțit ceva, nici cea mai mică atingere lugubră, când s-a apucat, în minutele următoare, să vorbească aiurea, contaminat fără să-și dea seama de exercițiul conjugal ce constă în a te apuca să povestești ceva, tachinându-ți jumătatea, pentru a amuza auditoriul. Cum ar fi putut simți? Totul părea familiar și insignifiant. Prostioare de sâmbătă seara, oameni care refac lumea, care se distrează, care se agasează unii pe alții.

Lydie a întrebat dacă rulada din carne de pui cu mirodenii, adusă de familia Lallemant, provenea dintr-o rețea bio. Marie-Jo a răspuns pe un ton plictisit:

– Uite, p-asta, cinstită să fiu, chiar n-o mai știu. Am cumpărat-o de la Truffon.

– De magazinul ăsta n-am auzit, a constatat Lydie.

– Sigur e că e suculent, a intervenit Catherine Mussin.

– Și delicios, a confirmat Danielle, tăind cu o grijă seducătoare o porție pentru Mathieu Crosse.

– Ai gustat, Lydie? am întrebat-o.

– Nu, nu mai mănânc carne de pui fără a fi sigură de proveniență.

– Asta chiar e adevărat! a exclamat Jean-Lino, acel Jean-Lino de la hipodrom.

– Firește că e adevărat, a răspuns înțepată Lydie. Țineți cont că, pentru a spune așa, am renunțat la orice fel de carne la mine în farfurie.

– Însă e mereu cu ochii la ce mănâncă alții! a glumit Jean-Lino.

– Are dreptate, a observat Claudette El Ouardi, într-una dintre rarele fraze pronunțate în cursul serii.

– Să vă povestesc ceva, a început același Jean-Lino de la hipodrom. Ieri-seară am cinat împreună cu nepotul nostru, Rémi, la Carreaux Bleus. Aveam dubii dacă să iau ori nu un pui baschez, iar Rémi își dorea pui cu cartofi prăjiți. Pentru început, Lydie a întrebat dacă puii fuseseră hrăniți cu granule biologice.

Lydie a aprobat din cap.

– Când i s-a confirmat cu fuseseră hrăniți cu granule biologice, a continuat Jean-Lino fericit de cum utiliza cuvintele, a întrebat dacă puiul se plimbase prin curtea special amenajată, dacă zburătăcise de colo colo și

dacă se cocoțase prin copaci. Chelnerul s-a întors spre mine și a repetat: *Să se cocoațe prin copaci?* cu aerul celui care are de a face cu o țicnită. Mi-a scăpat un mic gest vădind simpatia, genul acela de gesturi imprudente pe care le facem prostește noi bărbații, a glumit iarăși Jean-Lino, iar Lydie a repetat pe un ton cât se putea de serios că da, puiul se cocoța.

– Păi, da, puiul se cocoață, a confirmat Lydie.

– Vedeți?! a râs Jean-Lino, luându-ne de martori. După ce chelnerul a plecat, i-am zis lui Rémi: Ca să ne lase buni Lydie să mâncăm pui, de acum trebuie ca acesta să se fi cocoțat! Cel mic a întrebat: De ce era nevoie ca puiul să se fi cocoțat? Iar ea i-a răspuns: Fiindcă este important ca puiul să fi avut o viață normală de pui.

– Perfect, a întărit Lydie.

– Noi am zis: Da, da, știm asta, nu știam însă că puiul trebuie să se mai și cocoațe prin copaci!

– Și mai are nevoie și să facă baie în praf, a continuat Lydie cu o poziție a gâtului și un timbru care ar fi fost cazul să-l înghețe pe Jean-Lino dacă ar fi băut ceva mai puțin.

– Ha, ha, ha!

– Da, pentru întreținerea penelor. Personal nu-mi este îndeajuns să fiu făcută să cred, ca prietenul tău, chelnerul acela idiot care nici măcar nu știe ce servește, că puiul a băgat în el grăunțe bio, țin să aflu dacă a dus o existență în aer liber și potrivită speciei lui.

– Are dreptate, a intervenit din nou Claudette El Ouardi.

– Știi bine că nu am apreciat complicitatea dintre tine, chelner și copil.

– Ei, dar avem și noi dreptul să mai râdem, nu e nimic grav, Bombonico! Acum am descoperit un nou joc împreună cu Rémi: când vedem scris ori auzim cuvântul pui, începem să zburătăcim! a explicat Jean-Lino și a început, cu ochii pe jumătate închiși și brațele îndoite, să dea din mâini și umeri într-un mod atât de deplasat încât Georges Verbot a izbucnit în hohote de râs. Un râs răgușit și trăsnind a alcool, care ne-a făcut pe toți să ne simțim jenați, cu excepția lui Jean-Lino care, încântat, și-a îmbunătățit numărul de zbor lungindu-și gâtul și, dacă nu mă-nșel, emițând câteva cotcodăceli la care s-au adăugat mișcări rotative ale umerilor și omoplaților. Nu era departe de un soi de încarnare. Georges a declarat că se pregătea să creeze personajul puiului bio. Un terorist de nouă generație care

împrăștia – asta să se fi numit *acts of devil*? – virusuri bacteriologice. Deja îl vizualiza, așa că i-a pus în jurul gâtului un fular de merinos. După care, aplecându-se spre Catherine Mussin care îl privea terorizată, i-a șoptit: Merinosul, înțelegi? Oile tunse cu atrocitate și mutilate acolo, în Australia.

Dacă mă gândesc mai bine, mi se pare că Lydie nu a deschis gura toată seară. Și Pierre, deși mai puțin înclinat să observe ce fac cei din jur, îmi împărtășește senzația. Desigur, atunci nimeni nu a dat atenție acelui lucru. Totuși, era o petrecere frumoasă, petrecerea mea de primăvară. Asta mi-am zis uitându-mă la prietenii noștri, în micul living, așezați fără grija convențiilor, vorbind cu toții mai mult sau mai puțin tare, fumând, mâncând, formând iar și iar mici grupuri. Danielle și Mathieu Crosse se rupeau în figuri, retrași pe coridor. Jeanne și Mimi cu fundu-n sus se lăfăiau ca niște adolescente pe fotoliul puf și râdeau pe-nfundate. M-am gândit iarăși la expresia *a crea legătura* și am lansat tema conceptelor găunoase. Am descoperit un întreg pachet și, printre ele, a apărut în mod bizar cel al *toleranței*. L-a scos la iveală Nasser El Ouardi, susținând ideea că era vorba despre un concept stupid la origine, toleranța neputându-se exercita decât cu condiția indiferenței. Dacă nu e una cu indiferența, a continuat Nasser, conceptul se prăbușește. Lambert și alți câțiva au încercat să apere termenul, dar Nasser, stând drept în fotoliul marocan, și-a menținut punctul de vedere suprapunând noțiunea cu verbul a iubi, cu un aplomb care ne-a lăsat fără grai. Pe la unsprezece, Bernard, fratele lui Pierre, a apărut cu un cârnat Forêt Noire imposibil de tăiat. Oricum, trecuserăm de mult timp la desert. Bernard a lucrat ca inginer pentru o firmă germană care se străduia să dezvolte un ascensor ce se deplasa fără cablu și orizontal. Cumnatul meu este un mare seducător, un îndrăgostit din naștere, de care toate femeile ar trebui să fugă. Catherine Mussin, care nu este dotată cu nici un sistem de alarmare, s-a arătat pe loc pasionată de levitația magnetică. Primii sosiți au fost și primii care au plecat. Nici nu s-a ridicat bine familia El Ouardi, că Lydie l-a și tras de mânecă pe Jean-Lino. Abia acum îmi dau seama că acesta a plecat cu părere de rău. Familiile El Ouardi și Manoscrivi s-au despărțit îmbrățișându-se pe ștergătorul de picioare unde se întâlniseră. Ba chiar și-au propus ca într-una din zilele viitoare să meargă să o aplaude pe Lydie la un *jam session*.

În final nu am mai rămas decât familia Dienesmann, Bernard și cu noi. Bernard s-a apucat imediat s-o înjure pe Catherine Mussin, bombănindune și pe noi fiindcă nu l-am scăpat de ea care îi declarase că se afla într-al treilea anotimp. O femeie care-ți spune: Sunt în al treilea anotimp îți face pe veci un zgârci din puță! I-am povestit ce pățise Georges care s-a bucurat de întreaga lui simpatie. După care am vorbit din nou despre zăpadă. Apoi despre ciclicitate, despre absurditatea de a crede într-un timp liniar, despre trecutul care nu mai există, despre prezentul care nici atât. Etienne ne-a spus cum, pe vremuri, când făcea călătorii la munte împreună cu tatăl lui – era deja cu Merle –, o lua cu ea mult înaintea tatălui, pe scurtături, la vale prin râpe, căci erau *tineri*. Și-au ținut-o tot așa, primii, încă mult timp, și când au ajuns să facă drumeții cu propriii lor copii. Întorceau capul și ziceau: Băi, ne-am plictisit de când vă tot așteptăm! și-a amintit Etienne. Acum, nici nu fac ei bine trei pași și pe copii i-au și pierdut din ochi. N-ai cum să-i mai prinzi, copiii nici măcar nu-și dau seama și, de fapt, așa și trebuie să fie. Pe tata îl așteptam la poale. Când își făcea apariția la un cot al potecii, lua mina cuiva care o făcuse special, pentru a degusta frumusețile naturii. Zicea: Ați văzut covorul de gențiane? Dar de nu-mă-uita?… Acum noi suntem cei care încetinim deplasarea, a constatat Etienne. Pe noi ne frânează, de-acum, deliciile naturii. Repede mai merge mizeria asta… Mă rog, în curând o să am o scuză bună cu ochii ăștia ai mei!… Ne simțeam bine toți cinci, în noapte, cu picioarele pe masa joasă, liniștiți și un pic cam bătrâni, în harababura din casă. Ne simțeam bine în lumea noastră doldora de nostalgii și pălăvrăgeală, sorbind din rachiul de pere. Mi-am zis că Etienne avusese noroc făcând drumeții la munte împreună cu tatăl lui. Al meu nu prea era genul de ins cu care să mergi la munte. Nici indiferent unde. Cât despre nu-mă-uita!…

La plecare, Bernard ne-a întrebat cine erau femeia cu părul roșu și tipul cu meșă gen Giscard d'Estaing. Vecinii de deasupra, i-am răspuns. Sunt haioși, a spus Bernard, el mi-a plăcut foarte tare. Am ieșit pe balcon ca să-i vedem cum pleacă. Bernard cu motocicleta și casca aia mare. Familia Dienesmann ocolind blocul și ținându-se pe după mijloc. Nu se mai vedea nici urmă de zăpadă, cerul era plin de stele și aerul aproape călduț.

– Am arătat bine-n seara asta? l-am întrebat pe Pierre.

– Foarte.

– Nu ți s-a părut că Jeanne sclipea?
– Era bine.
– Mai bine decât mine?
– Nu, ați arătat foarte bine amândouă.
– Dar ea părea mai tânără.
– Nu, nici vorbă.
– Numai că eu nu par mai tânără, păi nu?
– Păreți amândouă la fel.
– Dacă nu ne-ai cunoaște și ne-ai vedea pe amândouă odată, care ți-ar părea că arată mai bine?
– Ce-ar fi să aranjăm totul mâine?
– Zi, spre cine te-ai îndrepta fără să stai pe gânduri?
– Spre tine.
– Serge sigur i-a spus și el la fel în ascensor.
– Precis.
– Nimeni nu v-ar crede. Ți-au plăcut pantofii ei? Nu ți s-au părut hidoase curelele alea? Nu ți s-a părut o dilealã să poarte așa ceva la vârsta ei?
– A mai rămas tortilla… Și trei sferturi din rulada aia scârboasă de pui…
– Chiar scârboasă.
– De nemâncat. O arunc… Și ditamai salata de orez… Brânzeturi pentru zece ani de-acu-ncolo… De pateul de ficat nu s-a atins nimeni…
– Am uitat să-l scot!
– Cu cârnatul ăsta Forêt Noire poți să omori pe cineva.
– Aruncă-l. Drăguț Tartakover.
– Aveam o ediție anterioară.
– Totuși, drăguț din partea lui.
– Da.
– Georges a venit deja pilit.
– Las' că e mangă de la opt dimineața.
– De ce l-ai mai invitat?
– E singur.
– Face o atmosferă groaznică.
– Hai la culcare.
Bilanțul l-am continuat în baie.
– Crezi că s-ar putea lega ceva între Danielle și Mathieu Crosse? am lansat ideea.

– El părea înfierbântat bine, de ea habar n-am.

– Eu aș fi zis invers. O s-o sun mâine-dimineață.

– Cât despre prietena ta de deasupra, Lydie, plutea cu totul prin spațiul interastral.

– Zici?! am chicotit. Ia spune, dac-ar fi s-ajungi pe-o insulă pustie, cu cine-ai prefera să fii, cu Claudette El Ouardi ori cu Lydie Gumbiner?

– Cu Lydie! De-o sută de ori mai bine!

– Cu Claudette El Ouardi sau cu Catherine Mussin?

– Cu Claudette. Măcar ai cu cine schimba o vorbă.

– Cu Catherine Mussin ori cu Marie-Jo?

– Greu de zis… Cu Mussin, dar dacă-i pui căluș în gură. Tu cu cine-ai prefera, cu Georges Verbot sau cu Lambert?

– Nu. Așa ceva nu se poate.

– Ești obligată.

– Bine, atunci dacă-l spăl și-i pun dinții la loc, cu Georges Verbot.

– Ticăloaso!

Odată ajunși în pat, l-am întrebat pe Pierre de ce noi n-am folosit niciodată bici, cătușe și înc-o persoană. A avut o reacție de groază: a izbucnit în râs. Sigur că n-ar fi avut nici un sens pentru noi doi. Mi-a răspuns: Cu cine să mai fi fost, cu Georges sau cu Bernard? I-am răspuns fără să ezit: Cu Bernard. Și Pierre: Îți place de tâmpitul ăla?! A fost de ajuns ca să ne excităm.

Aproape adormisem când am auzit un zgomot care aducea a sonerie. Pierre își pusese frontalul pentru a reciti un SAS vechi (de la moartea lui Gérard de Villiers suferă pentru că nu mai poate citi unele noi). L-am simțit încordându-se, dar liniștea domnea în toată casa. Peste câteva minute, am auzit din nou același sunet. Pierre s-a ridicat în capul oaselor pentru a asculta mai atent, m-a bătut ușurel cu palma pe umăr și mi-a șoptit: Sună la ușă. Era două și cinci. Am așteptat amândoi, ușor aplecați înainte, el tot cu frontalul pe cap. Da, suna cineva. Pierre s-a dat jos din pat, și-a tras un tricou și niște pantaloni și s-a dus să vadă despre ce era vorba. Prin vizor l-a recunoscut pe Jean-Lino și s-a gândit că s-o fi spart vreo țeavă sau ceva de genul acesta. A deschis. Jean-Lino s-a uitat fix la Pierre, a avut o mișcare ciudată a gurii, apoi, cu buza de jos atârnând, a zis: Am omorât-o pe Lydie. În primul moment, Pierre nu a reușit să găsească vreun sens acelor cuvinte.

S-a dat la o parte pentru a-l lăsa pe Jean-Lino să intre. Acesta chiar a intrat și a rămas în picioare, lângă ușă, cu brațele spânzurându-i pe lângă corp. Și Pierre la fel. Au rămas amândoi în așteptare, în vestibul. Am sosit și eu în pijama – o cămășuță Hello Kitty și pantaloni flaușați în carouri. Am întrebat:

– Ce s-a-ntâmplat, Jean-Lino?

Nu spunea nimic, doar se uita la Pierre.

– Ce s-a-ntâmplat, Pierre?

– Nu știu, haideți în living, a răspuns acesta.

Am trecut în living. Pierre a aprins o lampă și a spus:

– Ia loc, Jean-Lino.

I-a făcut semn spre canapeaua pe care petrecuse cea mai mare parte a serii, însă Jean-Lino a luat loc pe scaunul marocan inconfortabil. Pierre s-a așezat atunci el pe canapea și mi-a făcut semn să vin alături. Îmi era rușine de starea livingului. Ne fusese lene să-l mai punem la punct. Ne ziseserăm că se putea și-a doua zi. Goliserăm scrumierele, dar tot se mai simțea mirosul de țigară. Peste tot erau șervețele mototolite, tacâmuri lăsate la întâmplare, fărâmituri de chipsuri… Pe cufăr încă mai rămăseseră aliniate pahare de care nu se atinsese nimeni. Doream să fac puțină ordine, dar am simțit că era necesar să stau jos. Jean-Lino stătea mai la înălțime decât noi, așa, pe scaunul marocan. Șuvița de păr îi atârna jumătate peste tâmpla dreaptă, jumătate spre ceafă, era întâia oară când îi vedeam craniul gol. S-a lăsat un soi de tăcere, după care l-am întrebat încet:

– Ce s-a întâmplat, Jean-Lino?

Ne uitam la gura lui. O gură care căuta tot felul de forme.

– Adu-ne, te rog, un coniac, Elisabeth, a spus Pierre.

– Vrei și tu?

– Da.

Am luat trei pahare de vodcă și le-am umplut cu coniac. Jean-Lino și l-a dat peste cap pe al lui. Pe față i se așternuse ceva străin și bizar. Pierre i-a mai turnat un pahar și am sorbit și noi dintr-ale noastre. Nu înțelegeam ce făceam noi, toți trei, în miez de noapte, în livingul mizerabil și aproape neluminat, apucându-ne din nou de băut. După o clipă, Pierre a întrebat pe un ton banal, de parcă ar fi pus cine știe ce întrebare doar din amabilitate: Și chiar ai omorât-o pe Lydie? M-am uitat la el, m-am uitat la Jean-Lino și-am zis și eu, chicotind: Adică ai omorât-o pe Lydie?! Jean-Lino și-a lăsat

brațele pe mânerele scaunului, dar acesta nu era făcut pentru astfel de poziții. Pentru o secundă prietenul meu mi s-a părut legat pe un scaun electric. Am realizat că nu avea ochelarii. Nu-l mai văzusem niciodată fără ochelari.

– Unde e Lydie? l-am întrebat.

– Am sugrumat-o.

– Ai sugrumat-o pe Lydie?

A aprobat din cap.

– Nu-nțeleg ce vrea să zică.

– Ce nu-nțelegi? A sugrumat-o pe Lydie, a repetat Pierre.

– Și unde e?

Jean-Lino a făcut un gest către tavan.

– E moartă? a întrebat Pierre.

Jean-Lino a confirmat tot din cap și a închis ochii.

– Poate că nu e, hai să verificăm.

Eu și Pierre ne-am ridicat. Am dat fuga în dormitor ca să-mi iau un pulover și papucii. Întoarsă în living am observat că Jean-Lino nu se mișcase nici măcar un milimetru.

– Haide, Jean-Lino, l-a încurajat Pierre, poate că mai trăiește. Știi bine, nu sugrumi pe cineva chiar uite-așa.

– E moartă, a repetat Jean-Lino cu voce cavernoasă.

– Nu-i sigur, nu-i sigur, hai sus!

Pierre începea să se enerveze și mă îndemna, prin semne, să intervin și eu. L-am luat de braț pe Jean-Lino. Era de o încordare nemaipomenită și se cramponase de scaunul marocan. Am încercat să-l liniștesc, șoptindu-i vorbe tandre.

– Jean-Lino, nu poți rămâne toată noaptea pe scaunul ăsta, i-am spus.

– Mai ales că ai fi și singurul care să vrea să stea jos acum, a dat să mai reducă Pierre din dramatismul situației.

– Așa e, am confirmat.

– Fiecare secundă contează! Pierdem timp!

– Are dreptate…

– Vino-ți în fire, Jean-Lino!

– V-am spus că e moartă!

Pierre s-a lăsat să cadă pe canapea, piciorul i s-a prins în firul lămpii care a căzut pe jos și ne-a lăsat aproape pe întuneric.

– Fir-ar al dracului, de ce-o fi nevoie de toate astea!

Am aprins plafoniera, lucru pe care nu-l facem niciodată. Nu plafoniera, nu plafoniera, te rog! a gemut Pierre. Am aprins un lampadar. Cu toate aprinderile și stingerile succesive ale luminii, Jean-Lino și-a păstrat poziția ca încremenit. Nu mai știam ce să fac, prinsă între un soț prăbușit în postura insului care alege să lase totul să se ducă de râpă și un Jean-Lino fosilizat și de nerecunoscut. Băuserăm toți mult prea mult. Am început să fac ordine în living. Am înlăturat paharele, sticlele, tot ce mai era lăsat pe unde apucase fiecare. Am scuturat fața de masă pe balcon. Am așezat în linie, lângă ușă, scaunele pe care mi le împrumutase Lydie. Am adus aspiratorul de mână, aparatul meu Rowenta adorat, pentru a curăța fărâmiturile. Am început prin a aspira măsuța și covorul de sub ea. Pierre a ieșit din amorțire și m-a prins de mâini. Acum te-ai găsit?! Chiar crezi că e ora potrivită pentru curățenie? S-a ridicat ținând Rowenta ca pe o pușcă-mitralieră și a zis: Jean-Lino, hai prietene, acum trebuie să urcăm, hai sus! Jean-Linio a schițat o mișcare, însă părea lipit de scaunul marocan, incapabil să se urnească din loc. Pierre a dat din nou drumul aspiratorului manual și l-a îndreptat către pieptul lui Jean-Lino, înșfăcându-i o bucată de cămașă cu un zgomot neobișnuit. Am țipat: Ce faci?! Pe Jean-Lino l-a înfricoșat senzația de aspirare și s-a ridicat în picioare, într-o atitudine de apărare. Și am realizat că, într-adevăr, de acum urma să urcăm. Jean-Lino și-a pus la loc șuvița, aranjând-o de mai multe ori, compulsiv, iar eu l-am tras cu blândețe spre ușa de la intrare. Pierre și-a încălțat pantofii și am ieșit din apartament. Am urcat pe jos, în lumina gălbuie din casa scărilor, Pierre înainte, în boxeri evazați roz pal și fără ciorapi, Jean-Lino în hainele de la petrecere deja șifonate și eu, ultima, în pijama și papuci din blană sintetică. Ajunși pe palierul lor, Jean-Lino s-a scormonit în buzunare până a dat de cheia potrivită. Din spatele ușii putea fi auzit Eduardo mieunând și zgâriind tocul. De partea noastră, Jean-Lino îi șoptea cuvinte pline de dragoste: *Sono io gioia mia, sta' tranquillo cucciolino*. L-am luat de mână pe Pierre, cam speriată și, totodată, cu o dorință teribilă de a înainta în întunericul dens.

Am intrat. Nu a aprins lumina în vestibul. Eduardo aluneca printre picioarele noastre cu spinarea lui de dromader. La capătul coridorului, baia și dormitorul erau luminate. Jean-Lino și-a reluat poziția de așteptare, cu umerii ridicați și brațele atârnând, exact cum încremenise și la noi, în

același loc. Unde e? a șoptit Pierre. Vorbitul în șoaptă mi s-a părut bizar și, în același timp, înțelegeam că nu exista posibilitatea de a o face la volum normal. Jean-Lino a indicat din bărbie dormitorul. Pierre a luat-o pe coridor. Cu mine în spatele lui. Am zărit-o încă înainte de a intra. Cu picioarele spre capul patului, cu rochia șifonată, încă îmbrăcată așa cum fusese la noi. Pierre a împins ușa. Zăcea cu maxilarul de jos atârnând, cu ochii larg deschiși și ieșiți din orbite, sub posterul cu Nina Simone în rochia aceea din sfoară, cu pandantive fără număr. Se vedea imediat că era vorba despre ceva foarte grav. Dintr-o pornire de profesionalism (provenit din thrillerele de la televizor? din romanele polițiste?), Pierre i-a prins încheietura pentru a verifica pulsul. Jean-Lino și-a făcut apariția în cadrul ușii, clătinând din cap ca un martor cuprins de o lugubră satisfacție când își vede confirmată prima impresie. Își pusese din nou ochelarii cu rame de culoarea nisipului. Pierre s-a uitat năucit la Jean-Lino și i-a zis: Chiar ai… E moartă. Jean-Lino l-a aprobat. Și nimeni nu a mai făcut nici o mișcare. După care Pierre a spus:

– Poate că ar trebui… să-i închidem, poate, ochii.

– Da…

– Te las pe tine…

Jean-Lino s-a apropiat de Lydie și și-a trecut mâna peste pleoapele ei într-un gest încărcat de pietate. Bărbia, însă, tot îi atârna. Am spus: N-am putea-o așeza un pic mai bine?… Jean-Lino a deschis un sertar în care erau tot felul de eșarfe, am luat-o pe cea mai la îndemână, un voal transparent cu motive florale pale, Jean-Lino i-a închis gura apăsând, iar eu i-am înfășurat eșarfa pe după cap, strângând nodul cât am putut sub bărbie. Așa era mai plăcut de privit. Părea că trăgea un pui de somn sub un copac. Cine știe de ce, Jean-Lino i-a pus în picioare și niște pantofi roșii cu toc, barete și fundiță. Observam aceste extremități pe cuvertura brodată și mi se părea de neconceput ca picioarele acelea și brățara de gleznă cu zorzoane să nu mai aparțină de acum nimănui. M-am surprins așezând mintal într-un cadru acea imagine: de la marginea rochiei până la a patului, lăsând câțiva centimetri de perete, picioarele fine, în ciorapi de mătase, expuse pe un material matlasat, ca după o dragoste făcută cu forța. O imagine care deja ținea de trecut a Lydiei Gumbiner. Unul dintre zorzoane era ceva mai lung decât celelalte și, deși nu aveam ochelarii la mine, mi s-a părut că recunosc o bufniță sau o cucuvea. Ce să fi însemnat pasărea care îi spânzura lipită de

piele? Pe comodă se mai găsea o cucuvea, aceasta din staniu. Pentru a ne putea suporta viața pe pământ, ne însoțim de elemente fabuloase. Exact ele mă captivează atunci când privesc lumea oprită pe loc în fotografii, mulțimea de detalii ca niște elegii. Țoale, tot soiul de mici nimicuri, talismane, bucățele din catrafuse șic ori răpănoase care, pe tăcute, susțin omul în drumul lui prin existență.

– Acum trebuie să chemăm poliția, Jean-Lino, a spus Pierre.

– Nu, nu, nu poliția, nu…

Pierre mi-a aruncat o privire.

– Păi, ce-ai de gând să faci?

– Nu, nu poliția.

– Știi, Jean-Lino… Ai ajuns să ți se-ntâmple drama asta… Și-ai venit după noi… Ce putem face pentru tine?…

Lui Pierre, care stătea lângă o comodă, gravitatea tonului și expresia bigotă a mâinilor îi erau atenuate de boxerii-fustiță roz. Cu fruntea-n pământ, Jean-Lino urmărea mișcările lui Eduardo în jurul patului.

– Vrei să chemăm pe cineva?… Un avocat? Cunosc unul…

Eduardo s-a urcat pe oala de noapte. Una din faianță, cu un platou rotund de lemn deasupra (poate special pentru brânză?) și mi-am spus că n-ar fi fost deloc o idee rea oala asta de noapte pentru mine care mă scol de trei ori ca să fac pipi. Jean-Lino a spus: *Non sul vaso da notte micino*, mângâindu-l ușor pentru a convinge pisica să se dea jos. Lui Eduardo nici că i-a păsat, preocupat de examinarea corpului Lydiei, pe care-l avea chiar în fața ochilor.

– *Ti ha fato male, eh, piccolino mio*…

– Jean-Lino, trebuie să cooperezi și tu puțin, a reînceput Pierre.

– Poate ar fi mai bine să mergem în living? am intervenit.

– *Povero patatino*…

Pierre s-a dus să arunce o privire pe fereastră. După care a tras draperiile. Și așa, în espadrile albastre și cu boxeri vaporoși, a anunțat:

– Jean-Lino, uite, ți-o spun clar, dacă nu suni tu la poliție, la un moment dat o vom face noi.

– Nu e treaba noastră s-o facem! am protestat.

– N-o fi treaba noastră s-o facem, dar cineva trebuie s-o facă.

– Să nu mai rămânem în camera asta, ca să putem gândi calm.

– La ce să ne gândim, Elisabeth? Femeia asta a fost strangulată de bărbatul ei într-o criză pasională, pentru ce am avea nevoie de amănunte, trebuie sunat la poliție. Jean-Lino, întoarce-te cu picioarele pe pământ. Și spune ceva într-o limbă de înțeles, fiindcă văicărelile astea dintre tine și jaful ăsta de motan italienesc încep să mă scoată din țâțâni.

– E în stare de șoc.

– Sigur că e în stare de șoc. Toți suntem în stare de șoc.

– Să-ncercăm să nu ne enervăm, Pierre… Jean-Lino, tu ce propui?… Jean-Lino?…

Pierre s-a lăsat în fotoliul îmbrăcat în catifea galbenă. Jean-Lino a scos din buzunar pachetul de Chesterfield și și-a aprins o țigară. Fumul s-a răspândit pe deasupra Lydiei, iar Jean-Lino a încercat instantaneu să-l împrăștie cu palma. După care, uitându-se la nevasta lui cu tristețe, după câte mi s-a părut, mi s-a adresat:

– Elisabeth, putem să stăm numai noi doi de vorbă, două secunde?

– Ce vrei să-i spui?

– Două secunde, Pierre.

I-am făcut un semn discret gen situația e sub control și l-am luat de braț pe Jean-Lino pentru a-l scoate din încăpere. Acesta a intrat în baie, închizând ușa în urma mea, după care, cu voce înfundată și fără a aprinde lumina mi-a spus:

– O să puteți să mă ajutați s-o bag în ascensor?…

– Păi… cum?

– Într-o valiză…

– Într-o valiză?…

– E micuță și nu cântărește cine știe ce… Va trebui însoțită până jos… Și eu nu mă pot sui în ascensor.

– De ce să fie însoțită?

– Pentru a controla momentul sosirii. În caz că l-a chemat cineva de jos.

Mi s-a părut logic.

– Ca să faci ce?…

– Știu eu unde s-o pun…

– O s-o duci cu mașina?

– Da, fiindcă e parcată chiar în față. Ajutați-mă doar s-o cobor, Elisabeth, și de rest mă ocup eu…

Emana mirosul unui detergent pe care-l cunoșteam. Eram în întuneric total. Nu-l vedeam. Din voce însă îi percepeam graba și disperarea. Mi-am zis că ar fi trebuit să ne asigurăm și că nu era nimeni în parcare… Ușa s-a deschis brusc.

– Elisabeth, chiar ai de gând să-l ajuți pe dementul ăsta să-și bage nevasta în ascensor?!…

Pierre m-a prins de braț cu degete de oțel (are mâini frumoase și puternice).

– Coborâm și chem poliția.

Trăgea de mine, iar eu rezistam agățată de niște halate atârnate într-un cuier, totul însă nu a durat nici trei secunde. Cineva a apăsat probabil un întrerupător, fiindcă s-a aprins neonul de pe perete. Și totul s-a făcut galben, galbenul acela de altădată pe care-l aveam și la Puteaux.

– Hai, Elisabeth, întoarce-te-acasă dragă Elisabeth, eu am înnebunit și trebuie să fiu lăsat singur, mă implora Jean-Lino cu brațele întinse înainte.

– Și tu ce-o să te faci, Jean-Lino? i-am răspuns.

Și-a luat capul în mâini și s-a așezat pe marginea căzii. Legănându-se ușor și fără să se uite la noi, a gemut: Îmi vin eu în fire, îmi vin eu în fire. Îmi provoca un sentiment acut de vinovăție să-l văd așa, ghemuit, cu părul vâlvoi, sub sfoara de rufe de deasupra căzii, în baia ticsită de tot felul de lucruri.

Pierre a început din nou să tragă de mine. Am zis:

– Nu mai trage de mine!

– Vrei să intri-n pârnaie? Vrei să ne bagi pe toți în pârnaie?

– Ce s-a-ntâmplat, Jean-Lino? Ți-ai pierdut mințile pentru moment?

Jean-Lino a mormăit ceva. Pierre a spus: Nu se-nțelege ce zici! Fără să ne privească și făcând eforturi ca un copil certat, Jean-Lino a repetat:

– I-a tras un șut lui Eduardo.

– Lydie l-a lovit cu piciorul pe Eduardo?! am repetat și eu.

– Ea i-a tras un șut pisicii și el i-a sucit ei gâtul. Iar noi ne cărăm de-aici.

– Știam că adora animalele! am exclamat.

Jean-Lino a ridicat din umeri.

– Chiar în după-amiaza asta m-a pus să semnez o petiție!

– Ce petiție ai semnat?

– Una împotriva concasării puilor de crescătorie care nu ies din găoace conform normativelor!

– Haide, gata, ajunge, s-a apucat Pierre să mă împingă spre ușa de la intrare, depășit de situație.

Zburlit și cu colții dezveliți amenințător, Eduardo s-a strecurat prin ușa întredeschisă a băii.

– *Non aver paura tesoro*… Are pietre la rinichi, săracul.

– Jean-Lino, ai sunat la poliție? l-am întrebat. Dacă nu, trebuie s-o faci.

– Nu există altă soluție, a adăugat Pierre.

– Da…

– Nici o alta, Jean-Lino.

– Da…

Pierre a deschis ușa și m-a împins fără menajamente pe palier. Înainte ca Jean-Lino să închidă ușa, am strigat:

– Vrei să rămân cu tine?

– Trezești tot blocul! mi-a șoptit Pierre, închizând precaut ușa.

După care m-a tras după el pe scară, ținându-mă ferm cu mâna lui ca de oțel. Odată intrați, m-a dus până în living, ca pentru a evita să fim auziți. A dat să tragă draperiile, de altfel absolut decorative, și le-a desprins la un colț.

– Ce ți-o mai fi dat prin cap?!

– Ce porcărie de draperii!…

A dat pe gât o dușcă de coniac.

– E chiar jignitor că ai venit să tragi cu urechea la ușă.

– Dacă erai gata să te urci în ascensor împreună cu un cadavru… Te vezi coborând de una singură, patru etaje, alături de un hoit?… Răspunde, te rog.

– Dac-ar fi băgat într-o valiză…

– Sigur, scuză-mă, dacă…

– Dac-ai mai fi avut un pic de răbdare, ai fi aflat.

– Îți dai seama ce spui? Zău că e grav, Elisabeth.

Dintr-odată mi s-a făcut frig și a început să mă doară capul. Mi-am luat un șal pe umeri și m-am dus în bucătărie să pun niște apă la fiert. M-am întors cu un ceai de plante și m-am ghemuit în colțul canapelei opus celui unde stătuseră cei doi Manoscrivi. Pierre se învârtea prin cameră. I-am spus: Mi se pare îngrozitor că l-am lăsat de unul singur. S-a așezat lângă mine și a început să-mi frece umărul, gest despre care nu s-ar fi putut spune

dacă era făcut pentru a mă încălzi ori pentru a-mi potoli mințile care o luaseră razna. În blocul situat de cealaltă parte a parcării nu mai ardea nici o lumină. Eram singurii care nu ne plecaserăm în fața nopții. Noi și vecinii de deasupra. Lydie vegheată de pisica neagră, întinsă pe pat în rochia ei de bal, Jean-Lino părăsit sub rufele puse la uscat. Într-o carte de povești pe care-o citisem cândva, după ce se înțepase cu fusul, prințesa căzuse într-un somn adânc. Fusese întinsă pe un pat cu broderii de aur și de argint, părul tot corai îl avea și buzele la fel de cărnoase. Pe mobil mi-a venit un SMS. Pierre a zis:

– Nu răspunzi?

– E fi-tu!

Emmanuel scrisese „Superpetrecere de primăvară, mami!“ alături de un smiley și un om de zăpadă. Mi-au dat lacrimile, fără a pricepe de ce. Poate din cauza mesajului primit în miez de noapte. A omului de zăpadă. A micii figurine simbolizând bucuria, care te trimite imediat la tot ce se-ntâmplă, la senzația de pierdere. Copiii sunt înainte, sunt departe, ca aceia ai lui Etienne și Merle, aflați pe drumuri de munte. După cum și eu plecasem departe de părinții mei, foarte departe. Cauza melancoliei nu sunt marile trădări, ci repetitivele pierderi infime. Când Emmanuel era copil, avea un magazin. Pe o măsuță dintr-un colț al camerei lui erau așezate lucrurile de vândut și el se așeza în spatele lor. Vindea tot felul de chestii pe care le făcea tot el, tot soiul de rulouri din carton pictate cu elemente decorative, rulouri de la prosoape de hârtie Sopalin, de la hârtia igienică, obiecte adunate de prin natură, ghinde, rămurele, și acestea pictate, personaje din plastilină. Crease o monedă specială, „pestos“, numai bancnote, adică niște hârtii rupte indiferent cum. Zilnic anunța de la el din cameră: „S-a deschis magazinul!“ Nici Pierre, nici eu nu reacționam, obișnuiți cu acele cuvinte. Cum nu le repeta, urma o tăcere îndelungată. Venea însă o clipă în care îmi aminteam că îl auzisem strigând și mi-l închipuiam așa, de unul singur, mic negustor în spatele tejghelei lui, așteptându-și clientul. Și mă duceam la el cu portmoneul cu pestoși. Era mulțumit să mă vadă apărând, dar, în același timp, păstra o atitudine destul de profesionistă. Ne vorbeam cu dumneavoastră. Alegeam, plăteam și plecam cu geanta plină de pietre pictate, adunate de prin râuri, de castane pictate și ele, de chipuri pe rondele albe, care surâdeau ori stăteau bosumflate. În lista de concepte

găunoase, adăugasem pe loc fruntaș *datoria de memorie*. Ce expresie ineptă! Timpul trecut, în bine ori în rău, nu e decât o grămadă de frunze veștede cărora cel mai bun lucru pe care-l poți face este să le dai foc. Adăugasem și *criza de doliu*. Două expresii absolut goale de sens, care mai sunt și contradictorii.

– Ce să-i răspund? l-am întrebat pe Pierre.

– Poți să-i spui că vecinul și-a omorât nevasta, o oră după ce-am terminat cheful.

– Oricum își închipuie că dormim.

Ne-am petrecut amândoi șalul peste umeri, de parc-ar fi urmat să petrecem întreaga noapte acolo, pe sofa. Deodată s-a ridicat și l-am auzit cotrobăind ceva la intrare. S-a întors cu trusa de scule și mica scară de interior pe care a desfăcut-o în fața ferestrei. L-am urmărit cum urca treptele așa, în boxerii-fustiță și papuci. Mânat de o energie febrilă, s-a apucat să repare galeria. Se blocase o rotiță pe șină, iar tivul draperiei se rupsese. A încercat să improvizeze ceva. Scormonind prin cutie, m-a întrebat dacă aveam cârlige de schimb. I-am răspuns că nu știam. S-a enervat, a tras de cordon, apoi de bucata de țesătură din in, făcând să sară toate cârligele și a sfârșit prin a da totul jos. Nu am reacționat nicicum. Pierre s-a suit în vârful scării, cocârjat, cu burta scoasă-nainte, cu mâinile-ncrucișate și antebrațele lipite de coapse. Și-am rămas așa, fără o vorbă, parcurgând o bizară bucată de vreme. M-a apucat un râs nebun, de undeva din faringe, pe care l-am înăbușit mai mult sau a puțin într-o pernă. Pierre a coborât, a strâns scara de interior și a dus-o la intrare cu tot cu trusa de scule. La întoarcere, l-am anunțat:

– Eu mă duc la culcare.

– Bine.

– Hai amândoi la culcare.

– Bine.

Micul buchet de trandafiri violet, adus de Jean-Lino, ajunsese într-un pahar cu apă, pe marginea bibliotecii. Nu avusesem nici măcar grijă să-i scot ața cu care era legat. Am căutat un alt recipient și, până la urmă, le-am pus într-un flacon de parfum. Când fuseserăm să-i vedem mătușa la azil, Jean-Lino cumpărase un buchet de anemone. Și mi-a zis: Dăruiește-i-le tu. Așa că am ținut buchetul în mână, pe un culoar, așteptându-i mătușa. De

ambele părți erau balustrade de lemn, iar o femeie se îndepărta de noi, sprijinită în baston și cu ciorapi compresivi groși. Mătușa lui Jean-Lino și-a făcut deodată apariția, deplasându-se cu ajutorul cadrului ortopedic, îndreptându-se direct spre sala de mese. I-am oferit neîndemânatică florile, dar mătușii nici că-i păsa de niște flori tăiate pe undeva, prin Paris. Așa că au rămas într-un vas, în sala comună. Flaconul de parfum l-am așezat pe măsuță. Trandafirii păreau din plastic. Întreg ansamblul, astfel aranjat în flaconul de cristal mat, părea o decorațiune pentru o piatră de mormânt. Poate, însă, că mi se părea o anomalie din cauza orei și a situației. Ce să fi făcut Jean-Lino acolo, deasupra noastră, de unul singur? Pierre m-a strigat din dormitor. I-am răspuns: Sosesc… Cum de l-am putut lăsa acolo și în starea aceea?

L-am tras după mine pe Pierre la Courette du Temple, una dintre acele cafenele care se transformă în club de jazz de trei ori pe săptămână. Organizase totul, adică sosirea cu o jumătate de ceas mai-nainte, în locul aproape gol cu excepția muzicienilor de la bar. Boxele de pe pereți difuzau muzică specifică, iar aceasta se propaga spre măsuțele rotunde așezate în rând. Jean-Lino, îmbrăcat confortabil, ne-a așezat aproape lipiți de estrada minusculă unde așteptau pianul, contrabasul și bateria. Am zis: Așa de aproape? Ținea însă să o vedem pe Lydie fără a fi încurcați de vreun stâlp sau de alți spectatori. Cred, însă, că era locul *lui* de fiecare dată, locul de prima dată. L-a chemat imediat pe patron, a făcut prezentările ca între prieteni apropiați și a comandat trei punch-uri fără să ne mai ceară părerea. Încet-încet localul a început să se umple cu oameni de toate vârstele și în haine demodate. Îmi aduc aminte de un tip cu părul argintiu, zburlit cu prea mult fixativ, care se tot învârtea pe acolo în geaca lui cu revere albe din blană de oaie, pusă peste o cămașă roșie. Unii își înscriau numele pe o tăbliță atârnată de un stativ de microfon. O fac pentru jam-session, ne-a explicat Jean-Lino. Lydie sosise radioasă și clocotitoare, aruncându-și ochii pe tăbliță înainte de a veni să ni se alăture. La început instrumentiștii cântaseră numai ei, după care trompetistul intonase *I fall in love too easily*. Mi-am zis că de mult nu mă mai îndrăgostisem *easily* și că la fel de demult nu m-aș mai fi așezat la o masă, alături de necunoscuți, în căldura aceea groaznică. După acel moment, instrumentiștii își scoseseră partiturile. Fiecare melodie era prietenește ovaționată. Jean-Lino aplauda cel mai tare.

O femeie într-o rochie pepit a distrus cu totul *Mack the Knife*, într-o versiune germană, bărbatul cu guler din blană de oaie (preferatul meu, uite că și-acum mă gândesc la el), prezentat de trompetist sub numele de Greg, s-a lansat într-o compoziție personală. Mișcări de mâini care să-l scoată în evidență, adorarea microfonului, aprobarea secretă a completivelor note ale trompetei, omul care se desfășura ca singur pe lume, cu casca lui de păr din argint lustruit, totul la doar cincizeci de centimetri de noi. Jean-Lino bătea din palme, Lydie fremăta empatic. Îl cunoștea, era un obișnuit al locului, iar în viața de zi cu zi era controlor la SNCF. Tocmai își reînnoia luciul de buze, când trompetistul a spus: Acum o vom asculta pe Lydie! Jean-Lino s-a întors spre Pierre, cu care nu avusese niciodată cine știe ce legătură, și l-a strâns de umăr. Era îmbujorat, poate de la punch, poate de la trac ori de la orgoliul care-l făcea să se uite atent la celelalte mese pentru a testa gradul de concentrare. Lydie a început *Les Moulins de mon coeur* aproape confidențial, murmurat, înainte de a-și fi umplut plămânii pentru inelul lui Saturn și balonul de carnaval[4]. În lumina reflectorului din față, coafura zburlită și cerceii scânteiau. Avea o voce delicată, al cărei timbru mi s-a părut extrem de tineresc, cu inflexiuni cam naive, care nu se potriveau cu fizicul ei și cu senzația de energie tenace pe care o degaja. Cânta *Les Moulins de mon coeur* fără să prelungească notele, ca și când ar fi numărat mașinile, pe marginea vreunui drum, fără a dori să plece undeva, doar așa, ca să-și mai omoare timpul. Era o fată ciudată, de care-ar fi fost să dai cu totul altundeva și-n altă vreme. Iar pe Jean-Lino merita să-l fi văzut. Era pradă bucuriei, aproape levitând de pe scaun. Ea nu se uita la el. Poate că nici nu-i păsa de el în acel moment. Cânta acele cuvinte despre despărțire cu ușurința unui copil, despre pasărea care cădea din cuib, despre pașii care se șterg, lăsându-se când pe un picior, când pe altul, făcându-și podoabele ieftine să se clatine în ritm, trăind clipa până la capăt cu o suverană impermeabilitate. Jean-Lino, aplecat înainte, își veghea încordat idolul, fără a aștepta vreo recompensă. La un moment dat, simțind că-l priveam, s-a îndreptat ca prins cu mâța-n sac, surâzându-mi fericit și confuz. Pentru a-și ascunde încurcătura, i-a făcut Lydiei o fotografie cu telefonul mobil de pe masă, la repezeală, fără să-i pese de încadrare, farmecul, în puritatea sa, nemaipresupunând vreun gest suplimentar. Am aplaudat toți trei, pe rupte. Știam că Pierre se plictisea, dar a participat alături de noi politicos. Mi s-a

părut că și ceilalți, de la celelalte mese, o aplaudau pe Lydie. Aceasta rămăsese puțin în spatele microfonului, legănându-se, fără vreo grabă înainte de a ceda altcuiva locul, invers decât ceilalți participanți care fugeau intimidați imediat ce își terminau prestația. Înainte de a ieși la o țigară, Jean-Lino a comandat patru pahare de rom Saint James, Pierre a încercat să-mi facă niște semne disperate, care m-au făcut să pufnesc în râs, Lydie s-a așezat radiind, tamponându-și decolteul, iar trompetistul a anunțat: Și-acum suntem pregătiți să-l ascultăm pe Jean-Jacques! Era o seară binevoitoare și veselă, sortită uitării, pierderii în ceața nenumăratelor seri ale vieții acesteia. Ce departe mi se par acum clipele de la Courette du Temple. Femeia cu rochia pepit ori bărbatul care-și închipuia că putea cânta *Fly Me to the Moon* la muzicuță. Și noi patru, beți zob, pe trotuar, încercând să ne băgăm, înainte de a fi respinși, într-un taxi deja ocupat. Un individ care ne-o luase înainte mi-a zis:

– Vii des pe-aici?

– E prima dată.

– Mda, prima dată nu-ndrăznești…

Trecutul se năruie-ntr-o asemenea viteză!… Devine cretos, ca pereții lăsați în uitare. Gândul mă poartă adesea către cimitirul San Michele, din Veneția. Vizitat aproape numai de noi, de mine, de Pierre și Bernard, într-o zi cețoasă de noiembrie. San Michele, un labirint nesfârșit de împrejmuiri, unități, parcele, câmpuri. O întreagă insulă alcătuită numai din morminte. Culoarele columbarului: pereți de la un cap la altul plini de fotografii alături de vaze cu flori din plastic. Sute de fotografii ale unor persoane corect îmbrăcate și pieptănare, zâmbind strengărește. Ne rătăceam umblând fără țintă și fără a ne întâlni cu cineva. Era pe la ora prânzului, în cursul săptămânii. Pe o stelă funerară, următoarea inscripție: *Vei fi întotdeauna cu noi, cu dragoste, a ta Emma*. M-a cucerit îndrăzneala enunțului. De parcă unele persoane ar rămâne pe veci aici, pe pământ. De parcă aceste două lumi ar trebui să rămână separate. Exista și un sector al urnelor dintr-un perete al celor uitați. Un perete murdar și cenușiu. Numele și datele erau aproape șterse. Pe o placă se mai putea citi încă o mie nouă sute cinci. Nici o fotografie, nicăieri, nimic altceva cu excepția unuia sau a două profiluri florale din porțelan, înșurubate în plăci. Cei de aici nu mai aveau pe nimeni pe lumea aceasta. Culoarea alburiu-neagră a peretelui mi se

părea însăși culoarea trecutului. De cum pui piciorul pe pământ, trebuie să și renunți la orice gând de permanentizare. În apropiere de Rialto, în aceeași zi cețoasă, Pierre mi-a dăruit o capă scurtă din caşmir bicolor, maro și albastru. O zărisem pe manechin-bust, în vitrina prost luminată a unui magazin. Uşa se deschidea cu greutate, și bărbatul dinăuntru a venit să ne ajute, deși avea un braț pe jumătate paralizat. Interiorul era consumat de o tejghea enormă. De-a lungul pereților se înșirau rafturi cu mărfurile aproape în întregime împachetate. Cu brațul sănătos, a scos dintr-un sertar mai multe cape, de diferite culori, care se găseau în ambalaje transparente. Nici una însă de nuanța potrivită. Când a priceput că trebuia să o scoată pe cea din vitrină, a bombănit ceva către partea din spate a magazinului. Și-a făcut apariția o femeie cu nimic mai zâmbitoare decât bărbatul, cu capul între umeri, îmbrăcată de parc-ar fi fost afară (e drept că în magazin era răcoare). A împins o scară de interior pentru a putea ajunge la vitrină și s-a apucat să desfacă acele care țineau capa prinsă de manechin. Am probat-o în fața unei oglinzi în care nu se vedea nimic. M-am întors spre bărbați. Lui Pierre i s-a părut că-mi venea bine, Bernard a considerat că mă face cam mamaie. Cuplul care deținea magazinul nu a spus nimic. Păreau și bătrâni, și neinteresați. Și am cumpărat capa nu tocmai scumpă. Femeia a împăturit-o cu grijă și a pus-o într-un ambalaj drăguț, pe care-l mai am și acum și pe care scrie *Cashmere Made in Italy*. Nu se arătau deloc bucuroși că fac vânzare, deși s-ar fi putut să fi fost unica din acea zi. Pesemne că se găseau în locul acela de ani și ani de zile și văzuseră cum le dispăreau clienții unul câte unul, oameni eleganți ai cartierului, care plecaseră spre alte meleaguri ori muriseră. Când se vor fi dus și ei, urmau să îi înlocuiască niște chinezi, pentru a vinde genți. Același fel de genți din piele colorată, care atârnă în tot orașul, din sută în sută de metri. Sau poate un vânzător de înghețată cu vitrinele luminate de neoane ultraviolente. Sau poate, deși ar fi fost prea puține șanse, unii mai tineri care ar deschide un magazin de îmbrăcăminte. Numai că magazinele fashion fac parte din aceeași lume de tranziție ca și genții. Cuplul acesta dezagreabil făcea parte dintr-o omenire mai lentă. Zic mai lentă și nu mai constantă. Erau pe undeva prin peisaj și încă mai persistă la mine în memorie.

La Institutul Pasteur, construcția în care ne desfășurăm serviciul este fostul spital. S-a construit la începutul secolului al XX-lea și este clădire de

patrimoniu. Este ridicată din piatră și cărămidă roșie, după planul unui edificiu istoric. Cele două aripi sunt despărțite de grădini și legate printr-o seră minunată, dar dezafectată din cauza sticlei care se poate oricând prăbuși. Cu toate acestea, plantele continuă să crească înăuntru, ca într-o mică junglă. Fereastra biroului meu de la parter dă către un hățiș și mai mulți copaci. Dincolo de acestea se ridică o construcție recentă, a cărei fațadă e din sticlă. În zilele însorite, fațada clădirii noastre se reflectă în aceasta. Și mă cuprinde visarea, încerc să mă transpun pentru a-mi imagina viața de altădată, de acolo, din vremea izolării contagioșilor, a paturilor de lemn, a infirmierelor cu bonetă sau voal alb. Văd lucruri pe care mai demult nu le vedeam.

După câteva clipe, din dormitor nu am mai auzit nici un zgomot. M-am dus să văd cum stăteau lucrurile. Pierre se băgase în partea lui de pat și adormise. Adormise! În timp ce deasupra, de cealaltă parte a tavanului… M-am așezat pe marginea patului și m-am uitat la părul lui grizonant. Îmi place foarte mult părul lui. E des și ondulat. I l-am mângâiat. Dormea. Chestia asta m-a indignat. El însuși, ceva mai târziu, a pus năuceala subită pe seama paharelor băute unul după altul din cauza panicii și a harababurii din întreaga seară. Nu contează. Tot se culcase, își trăsese pătura peste cap, se așezase în poziția omului care este de acord să adoarmă. Mă lăsase de una singură. Fără supraveghere. Nu avusese nici un motiv să vină să mă recupereze înfigându-și degetele lui de oțel în brațul meu. Nu aveam nimic împotrivă să ascult de glasul cu ton patern atâta vreme cât rămânea ferm. Or, vocea severă mârâise vreo două secunde, după care lăsase treaba de izbeliște. Individul care doarme te părăsește. Nu-i mai pasă de tine. Mi se păruse mie cam ridicol așa, legalist, gata să cheme poliția, dar mi-am zis: Uite, se teme pentru mine. Mă apără. De fapt, m-a repatriat pe teritoriul căminului conjugal, după care s-a spălat pe mâini. Nici tu neliniște, nici grijă pentru aproapele lui. Încă o promisiune neonorată. Cum puteam să-i înțeleg, mă gândeam acolo, pe marginea patului, în întuneric, absența curiozității? Pierre nu s-a dovedit niciodată sensibil față de chestiunile criminale, de ticăloșia faptului divers. Nu realizează dimensiunile tenebrelor. Pentru el toate astea duhnesc a pișat ori te fac să verși. Într-un sens, sunt mai aproape de Ginette Anicé decât de bărbatul meu. M-am dus în baie. M-am așezat pe capacul veceului și am analizat eșantioanele care

îmi fuseseră date odată cu tratamentul anti-aging al lui Gwyneth Paltrow. Este o mască hidratantă de la Marea Moartă, care poate fi lăsată să lucreze întreaga noapte. Mi-am aplicat-o reflectând. Fără a avea vreo idee clară. Văzusem ieri, la televizor, un ins deloc tânăr care spunea: Dumnezeu îmi călăuzește pașii, îi cer zi de zi sfatul, am făcut-o chiar și înainte de a veni aici, pe platou. În vremurile astea, multe te mai sfătuiește Dumnezeu. Îmi aduc aminte că, odinioară, astfel de cuvinte ar fi provocat mare haz. Astăzi, însă, tuturor li se pare ceva normal, inclusiv pe platourile televiziunilor cu pretenții intelectuale. M-aș fi bucurat să mă fi obligat cineva s-o fac sau să mă lămurească în ce ape mă scăldam. Numai că nu era nimeni în baie, nici măcar dublul acela al personalității care-ți zice: Ia ascultă, aici, prieteno!… M-am dus la intrare și m-am uitat prin vizor. Întuneric total. M-am întors în living, am stins lumina și am întredeschis fereastra. M-am așezat într-un colț al balconului. Parcarea era goală. Renault-ul Laguna al familiei Manoscrivi era parcat chiar sub geamul nostru. Am ascultat tăcerea nopții jilave, cu puțin vânt, cu un motor. Am închis fereastra. Nici un sunet nu mai venea de jos. Nimic. M-am apucat să dau ocol livingului, schițând pași de dans în papucii din blană artificială. M-am surprins chiar făcând câteva mici sărituri printre mobile. În pofida a orice, în mine, totuși, ceva dansa. Mai cunoscusem această ușurință de neoprit din momentele în care nenorocirea încă nu te-a lovit din plin. Un soi de beție a amânării? Sentimentul de a te ține încă în picioare, într-o ambarcațiune care se zdruncină sau acela stupid, ca în cazul Ginettei Anicé (iar vine vorba despre ea!), de a scăpa de timpii morți? În programul nopții apăruse dintr-odată ocazia părăsirii drumului prestabilit. Și cum soțul meu mă părăsise, puteam foarte bine s-o iau din nou prin casa scărilor. Nu e chiar rău să eșueze o promisiune, doar în spațiul decepției lucrează gena noastră faustiană. Conform lui Svante Pääbo, unul dintre profesorii mei de biologie, nu ne deosebim de neanderthalieni decât printr-o infimă modificare a unui cromozom anume. O mutație insolită a genomului, care ar fi permis lansarea către necunoscut, traversarea mărilor fără minima certitudine că ar putea exista ceva pământ la orizont, întreaga febră omenească a explorării, a creativității și a distrugerii. Rezumând: gena nebuniei. M-am întors în dormitor. Pierre dormea dus. Am luat o jachetă aruncată prin cameră, cheile de la intrare și am ieșit în vârful picioarelor. Ajunsă sus, am

bătut la ușă, șoptind numele lui Jean-Lino. Mi-a deschis fără a părea surprins, cu o seringă în mână. Mirosea a fum.

– Tocmai îi dădeam medicamentele, mi-a spus.

O clipă am crezut că se referea la Lydie și că o luase razna. Urmându-l în bucătărie, am înțeles că era vorba despre Eduardo.

– Are nisip la rinichi. Trebuie să ia șase pastile pe zi și să mănânce alte crochete, chestie care nu-i prea reușește, mi-a explicat Jean-Lino văzându-și de treabă. Ia loc, Elisabeth.

– Săracul de el.

– În prima zi mi-a luat o oră și jumătate ca să-l conving să înghită doar o pastilă de antibiotic. Veterinarul mi-a zis: Îi băgați pastila în gură și-i țineți strânse maxilarele. Ce să-ți spun… Cum i-am dat drumul, cum a scuipat-o. Am înțeles că, pentru a înghiți, o pisică trebuie să deschidă și să închidă maxilarele, de parc-ar mesteca. Dar cel mai enervant, a continuat Jean-Lino, e cu maiaua.

Vorbind, a vărsat conținutul unui bol, în care în prealabil amestecase cu o lingură, într-o seringă pentru sugari.

Crochetele îi provoacă diaree. Veterinarul a zis: Nu sunt crochetele de vină, dar eu am zis: Ba da, crochetele Urinary-stress sunt. Le-nghite într-o fracțiune de secundă, fiindcă le adoră, dar acestea îi provoacă diaree. Antibioticele și șmecheriile acelea anticalculi, dar am descoperit eu un sistem. Unele sunt mici de tot, cam cât bobul de linte, dar cașetele Ultradiar trebuie să le dizolv în apă și să i le dau cu o seringă pentru sugari. Bun… pe unde-o fi drăcușorul? Mă duc să-l caut.

O clipă am rămas singură în bucătărie. Pe masă era un prospect cu fotografia Lydiei. Lydie Gumbiner, muzicoterapeut, sonoterapie, specialist în masaj cu boluri tibetane. Înăuntru era fotografia unui gong și, dedesubt, următoarea frază: *Vocea și ritmul au mai multă importanță decât cuvintele și sensul*. M-am uitat la coșul de răchită de pe blatul mesei, cu fața lui din dantelă provensală din bumbac, și am identificat ingredientele din buchet: usturoi, cimbrișor, ceapă, oregano, salvie, dafin. Așezate cochet, de o mână grijulie, m-am întrebat, în vederea gătitului unui fel anume sau doar pentru a teatraliza viața? Jean-Lino s-a întors cu Eduardo în brațe. S-a așezat și s-a apucat să-i dea amestecul de parcă ar fi hrănit un sugar cu biberonul. Nu m-am simțit niciodată la largul meu în prezența pisicii acesteia, o mică

bestie sălbatică, dar mi s-a părut acum abătută, gata să accepte cu fatalism tratamentul și postura umilitoare. Asta-i greu, a zis Jean-Lino, trebuie să fii atent să nu înghită pe partea cealaltă. Acestea să fi fost cuvintele potrivite? Referitoare la poziția aproape pedagogică a corpului? Rapid am avut sentimentul că pregătea viitorul imediat al lui Eduardo. Pe scurt, se gândea să ne încredințeze pisica. Chestie care m-a înfuriat. Am zis:

– Ce-ai de gând, Jean-Lino?

– Ieri a băut prea repede, l-a apucat tusea și, tușind, s-a sufocat.

– Ce-ai de gând cu Lydie?

– O să sun la poliție…

– Da. Firește.

– Unde s-a dus Pierre?

– S-a culcat.

Motanul își bea liniștit poțiunea. Cutia cu crochete era pe masă. Ținând cont de cum se numea, mi-am spus că trebuia să fi conținut un soi de anxiolitic. Jean-Lino era aplecat spre botul patrupedului. Glasul îi devenise mai sigur pe el, față de cum fusese când ne bătuse la ușă. Și starea feței și a gurii. Din câte persoane cunoscusem, campionul gurii în căutare de formă se dovedise a fi Michel Chemama, profesorul meu de engleză de la Auguste Renoir, un evreu din Oran legat pe veci de sintagma *harrvesting meushiin*, pronunțată cu buza inferioară destinsă spre înainte (ani întregi, până în ziua de azi, m-am întrebat care o fi fost urgența de a-i învăța cum spune „mașină de măcinat“ pe niște elevi începători, de la oraș). Jean-Lino a așezat seringa pe masă. Eduardo s-a lăsat să alunece pe jos și a părăsit bucătăria. Nu spuneam nici unul nimic. Am ținut la Michel Chemama, întotdeauna îmbrăcat în pantaloni cenușii de flanel și sacou bleumarin cu două rânduri de nasturi metalici. Poate că mai trăiește. Copil fiind, nu ai cum să-ți dai seama ce vârstă are un profesor, fiindcă toți par bătrâni.

– Drăguț din partea ta că te-ai întors.

– Ce s-a întâmplat, Jean-Lino?

Nu aș fi vrut să fiu atât de directă, dar nu mi-a venit nimic altceva în minte. Limbajul nu traduce decât incapacitatea de a te exprima. În condiții normale, resimți mai mult sau mai puțin acest lucru și te descurci cumva. Jean-Lino a scuturat din cap și s-a plecat pentru a lua o mandarină de pe

blatul de lucru. Mi-a oferit și mie una, dar l-am refuzat. A început s-o cojească pe-a lui. Am zis:

– Păreați un cuplu fericit.

– Ba nu.

– Nu?…

– Adică, da… Eu eram fericit.

– Nu ești obligat să răspunzi…

Și-a lăsat mandarina pe o bucată de coajă și a luat doar un sfert din ea, căruia i-a desfăcut firișoarele albe.

– Acum nu mai simt nimic. Elisabeth, chiar sunt un monstru?

– Ești anesteziat.

– Pentru moment am plâns. Dar nu știu dacă era de durere.

– Nu încă.

– Mda… Da, asta e. Nu încă.

Lua unul după altul sferturile de mandarină pe care le curăța fără a le mânca. Muream de dorința de a-l întreba: Ce-o să faci cu Eduardo, dar mă temeam că întrebarea l-ar scoate imediat din încurcătură. Și-aș mai fi vrut să-i pun întrebări și despre noua pereche de ochelari. Nu se trece chiar așa, dintr-odată, de la ramele dreptunghiulare de nuanță închisă la cele semirotunde de culoarea nisipului. Ramele groase trimiteau neîncetat la chipul lui de copil. Printre elementele de nepătruns care te fac să te îndrepți către o ființă la care vei ține este și chipul ei. Însă nici o descriere a respectivului chip nu este posibilă. Îi priveam întinderea nasului care își ridica vârful în vânt, lungul adaos ce pleca de sub acesta până deasupra buzelor. Mă gândeam la dinții lui, dar și la semnul de prăbușire, la antipodul dinților falși de acum. Pe când își analiza cu minuție bucata de fruct, înregistram o dată pentru totdeauna cele trei lucruri care creau, concomitent, povestea chipului lui Jean-Lino: bunătate, suferință, veselie. Am zis:

– N-am mai văzut până acum ochelarii ăștia.

– Sunt noi.

– Îți vin bine.

– Sunt Roger Tin. Din acetat.

Ne-am zâmbit. Cu siguranță, Lydie i-i alesese. Fiindcă el nu s-ar fi uitat niciodată la o asemenea nuanță fantezistă. Din dormitor s-a auzit zgomot. M-am ridicat dintr-un salt și m-am lipit, absurd, de frigider. Jean-Lino s-a

dus să vadă ce se întâmplase. Mi-era rușine de modul în care reacționasem. Chiar dacă Lydie ar fi înviat, ar fi fost o veste bună, de ce să mă fi speriat? Ba nu, ba nu, învierea din morți a fost întotdeauna terifiantă, o spune o întreagă literatură. M-am dus până în pragul bucătăriei și am ascultat. Zgomote fără importanță și vocea în italiană a lui Jean-Lino. L-am auzit închizând ușa dormitorului, coridorul a rămas în întuneric, iar el și-a făcut apariția. Eduardo vrusese să sară de pe oala de noapte pe noptieră, dar capacul se răsturnase, pisica ratase saltul și lampa de noapte căzuse pe jos. Jean-Lino s-a așezat înapoi, pe scaun, și eu la fel. A scos un Chesterfield.

– Se poate?

– Desigur.

– Nu știe distanțele. Normal, din moment ce nu a avut voie în dormitor.

Am făcut ceva ce n-am mai făcut de treizeci de ani. Am luat o țigară și am aprins-o. Am tras fumul direct în plămâni. Parcă mi-a sfâșiat ceva gâtlejul și gustul mi s-a părut scârbos. În timpul vacanțelor, împreună cu Joelle, ne duceam pe la rude din partea ei, în Indre, unde ni se lăsa numai nouă o mică dependință a fermei, aproape de orașul Le Blanc. Ziceam: Mergem la ăi de la coada vacii. Într-o seară, la masă, am dat în dansul Sfântului Guy, n-am mai fost în stare nici furculița s-o țin în mână, aveam treisprezece ani și fumasem în ziua aceea două pachete de Camel. Mai târziu, am mai fumat un pic, pe când eram cu Denner. Jean-Lino mi-a luat țigara din mână și a stins-o în scrumiera publicitară. Am mai încercat ceva ce n-aș fi făcut sub nici o formă cu vreo altă ocazie: l-am mângâiat pe obrazul ciupit de vărsat. Și-am zis:

– Astea de unde mai sunt?

– Cicatricele?

– Da…

– De la acnee. Eram plin de bube.

Fuma uitându-se prin bucătărie. La ce să fi gândit? Eu o aveam pe Lydie în fața ochilor, moartă, în camera de alături. Era în același timp ceva imens și o nimica toată. Casa era liniștită. Frigiderul își continua zumzetul obișnuit. Când am golit apartamentul mamei, am descoperit într-un sertar mica ei trusă de birou. Era din alte vremuri, de pe când ținea jurnalul de casă de la Sani-Chauffe. O trusă cu markere Bic în patru culori, riglă, agrafe, top de hârtie perfect întreținută, foarfecă gata să taie încă o sută de

ani. Obiectele sunt niște ticăloase, spusese Jeanne. L-am întrebat încă o dată pe Jean-Lino ce se întâmplase.

Când au urcat, Lydie l-a acuzat că o umilise în public. Faptul că el se întorsese la întâmplarea de la Carreaux Bleus plus caricaturizarea puiului constituia în sine o trădare, la care se adăuga faptul că-l amestecase și pe Rémi în toată povestea. Nu trebuia să-l fi menționat pe Rémi, spusese Lydie, și, cu siguranță, nu pentru a aminti că o ironizase tocmai pe ea, bunica lui, ceea ce, de fapt, nici nu era adevărat. Jean-Lino, aflat încă într-o dispoziție euforică, i-a răspuns cu dezinvoltură că nu se gândise la nimic rău, că povestise totul doar din dorința de a înveseli, cum se întâmplă adesea la astfel de petreceri – de altfel toată lumea râsese din toată inima –, după care i-a amintit că până la urmă chiar și ea râsese pe când el imitase puiul ce dădea să-și ia zborul. Lydie își ieșise din fire, pretinzând că nu râsese (și, încă o dată), că se comportase astfel, atunci, tocmai pentru a-l proteja pe el, pe Jean-Lino, în fața copilului, pentru a evita ca micuțul să realizeze, ținând cont de hipersensibilitatea lui, cât de jalnică era imitația. În plus, adăugase, nu și-ar fi închipuit că va fi obligată să retrăiască în public acele clipe ridicole, subliniind că numărul lui fusese aplaudat în primul rând de un individ beat și pus pe scandal. I-a reproșat că nu simțise cât era ea de încordată, că nu-i sesizase semnalele discrete și, în general, că era lipsit de delicatețe față de ea. Jean-Lino a dat să protesteze, întrucât, dacă exista vreun bărbat atent, ba chiar pândind cele mai mici semnale, atunci el era acela, dar Lydie, pusă pe reproșuri, nu mai voia să audă nimic. Povestea cu puiul, relatată, vai, da, în unicul scop de a declanșa o ilaritate stupidă, îi demonstra lipsa de sensibilitate, ca să nu zică mediocritatea. Ea ar fi fost de acord ca el să nu adopte modul ei de existență, cu condiția să se fi simțit respectată și înțeleasă. Ceea ce, evident, nu era cazul. Păi, da, unele ființe aveau aripi, nu brațe! În consecință zburau și se cocoțau. În sfârșit, adăugase, vizându-l parcă direct pe Jean-Lino, dacă lașitatea ori indiferența oamenilor n-ar fi făcut acest lucru de-a dreptul improbabil. Ce era de râs în chestia asta? Nu pricepea cum își putea cineva râde-n barbă de amărâtele de vieți petrecute între ieșirea din găoace și abator. Și să mai și tragă după el, în acest râs, un puști de șase ani, pentru a face din el torționarul de mâine. Animalele nu își doresc decât să trăiască, să pigulească, să ciugulească iarba de pe câmp. Oamenii, însă, le aruncă în cele mai

groaznice țarcuri, în uzine ale morții unde nu se pot nici mișca, nici întoarce-n vreo parte, nici vedea lumina zilei, mai spusese. Dacă într-adevăr ar fi dorit binele copilului și nu să fie adoptat de acesta cu cele mai josnice mijloace, astfel de lucruri ar fi trebuit să-l învețe. Animalele nu aveau glas și nu puteau cere nimic pentru ele, dar, din întâmplare, s-a lăudat ea, se mai găsea pe lumea asta câte o buni Lydie care să depună plângere în numele lor: uite ce-ar fi trebuit să-l învețe pe Rémi, în loc să fi făcut mișto. Și, în general, i-a reproșat că-l seduce pe cel mic pentru propriul interes – pe Jean-Lino l-a jignit cuvântul, unul absolut nelalocul lui zisese, ales pentru a-l răni fără rost –, că nu a găsit decât această șmecherie pentru a iniția un embrion de complicitate cu el. I-a mai spus că modul lui de a se comporta cu micuțul era patetic și că nu însemna nimic, dar absolut nimic pentru acesta, că nu avea să fie nicicând bunelu' Lino. Se arătase ofensată că Jean-Lino putuse zice nepotul *nostru*, deși nu era decât un nimeni pentru acesta, copilul avea bunici adevărați, chiar dacă unul era mort, iar pe celălalt nu-l vedea. Că această uzurpare, mai ales în fața ei și în public, era un gest extrem de violent, întrucât îi știa foarte bine părerea despre respectivul subiect și totuși îl trata cu ușurință în contexte în care ea nu avea cum să-l contrazică. I-a mai spus și că Rémi îl disprețuia, iar el nici măcar nu își dădea seama, întrucât copiii nu au nici o brumă de respect pentru cei care vor să le fie pe plac cu tot dinadinsul și le îndeplinesc toate toanele, mai ales acest soi de copil, a adăugat Lydie, maturizat de circumstanțe și dotat cu o inteligență superioară. Când Jean-Lino a dat să o contrazică folosindu-se de recentele dovezi de tandrețe ale nepotului în privința lui, nu a ezitat să-i răspundă că toți copiii, iar Rémi nu făcea excepție, erau niște mici curviștine. Și a profitat, sub pretextul justificării, să-i amintească de lipsa lui de experiență în domeniu. A adăugat că bărbatul care se prostește își pierde orice fel de sex-appeal în fața unei femei normale și ea primise destule dovezi în acest sens, văzându-l cum se comporta cu Eduardo. Că se obișnuise, împotriva propriei dorințe, să fie chinuită în casă de spectacolul imbecilizării lui, dar că nu se aștepta să-l vadă derulându-se și la lumina zilei. Într-un cuplu, mai spusese, fiecare trebuie să facă efortul de a-l stima pe celălalt. Ceea ce unul lasă să se vadă despre el se răsfrânge și în privința a ceea ce toți cei din preajmă gândesc despre celălalt. La ce mai sunt bune cămașa violet de Parma și ochelarii

Roger Tin, dacă ai brațe de pitic și te ții doar de trăncăneli? Când îmi pun cerceii rotunzi corai și pantofii Gigi Dool roșii, când îmi anulez două întâlniri cu pacienții, i-a spus, când îmi vopsesc părul și-mi fac manichiura, amândouă în aceeași dimineață, este pentru a fi în armonie cu ceea ce consider că trebuie să fie nevasta *Ta*, pentru a-mi exprima stima față de tine. Lucru valabil în toate ale vieții. În loc de asta, când suntem de față cu oameni rafinați și intelectuali, a continuat, soțul meu toarnă-n el ca-ntr-un butoi fără fund, face pe găina, povestește cui stă să-l asculte că nepotul meu face mișto de mine, că și chelnerul face mișto de mine, uite că pe-ăsta era să-l uit, ba chiar că el însuși face mișto de mine, deformând o poveste cu un subiect care nu ar trebui să devină unul de râs și căruia nimeni nu-i poate cântări gravitatea. Jean-Lino i-a atras atenția (sau cel puțin a încercat) că mai multe persoane de la petrecere îi dăduseră dreptate. Ba nu, ba nu, nu, i-a răspuns Lydie, doar una singură, cercetătoarea aia rece ca un mormânt. Ai văzut ce față a făcut când i-am spus că sunt cântăreață? Nici măcar draga ta Elisabeth, scumpa ta prietenă n-a zis nimic. Tuturor inșilor ălora care sunt cum s-ar zice prinși într-ale științei sau nu mai știu cum li se rupea. Ălora care n-au nici un fel de trăire sufletească și al căror creier se oprește la marginea domeniului lor. N-ar fi exclus ca exact ăștia să fi pus la punct antibioticele pe care le scot porcăriile alea de fabrici ale lor. Nu greșea nebunul ăla: oamenii se îndoapă și-și umflă buzunarele cu ele. Fără să le pese de abatoarele abjecte, extermină natura și li se fâlfâie. Dar nici asta nu te interesează, tot ce vrei e să cobori și să-ți fumezi rahatul tău de Chesterfield.

Jean-Lino nu mai știa ce să facă. S-o lase să își consume dracii și să coboare să fumeze, ori să rămână și să încerce să o potolească. Lydie se așezase la birou, un mic secreter vechi din living, își pusese ochelarii și își citea e-mailurile pe laptop, cu mina unei femei care se întoarce la lucrurile demne de interes. Nu o văzuse niciodată citindu-și-le noaptea. Panta părea greu de urcat. S-a hotărât să iasă pentru a-și fuma țigara. Și-a pus geaca și-a plecat. A luat-o pe scări. Ajuns la etajul nostru, a auzit voci. Oameni care plecaseră de la noi și stăteau la taclale în așteptarea liftului. Și-a spus că în grup trebuiau să fi fost și sora mea și Serge. A auzit râsete și glasul meu fermecător (este cuvântul pe care l-a folosit). Deși ușa care desparte palierul de casa scărilor era închisă, a urcat înapoi câteva trepte pentru a nu fi văzut.

Își pierduse întreaga siguranță de sine. Îi era rușine. Cu un ceas mai devreme făcuse parte din această gașcă veselă, se simțise admis în cadrul ei, poate chiar apreciat în anumite momente. Acum nu își mai dorea nici măcar să își asume riscul de a da jos nas în nas cu vreunul. Chiar dacă cei de pe palier ar fi plecat, s-ar fi putut să mai urmeze și alții. Când a auzit ascensorul plecând și ușa noastră închizându-se, a urcat la cinci. S-a așezat pe ultima treaptă, pe mocheta uzată și și-a aprins țigara. Era pentru prima dată când fuma în casa scărilor. Nu-i mai dăduse niciodată prin cap ideea asta. Și a reluat filmul serii. A zâmbit gândindu-se la toate momentele frumoase, nu a sesizat nici o urmă de batjocură în momentele în care îi făcuse pe alții să râdă, dar poate că asta era din cauza naivității lui. Nu obișnuiau să iasă în lume, în orice caz nu în genul acela de societate. La început avuseseră un pic de trac, dar se simțiseră repede în largul lor. Nu mai era sigur de nimic. Tot ce știa era că fusese fericit și că, acum, nu mai era deloc. Și că a făcut cineva în așa fel încât să-i anuleze întreaga bună dispoziție. Îl înțelegeam mai bine decât oricine altcineva, chiar găsise cu cine să stea de vorbă. Tata nu știa să se enerveze decât lovind în dreapta și-n stânga. Într-o zi în care mă simțeam foarte mulțumită, am luat un cartof de pe platou cu vârful cuțitului și l-am dus la gură. Și-am încasat imediat o chelfăneală a cărei durere o resimt până azi. Nu fiindcă m-a lovit, cu asta eram obișnuită, ci fiindcă mi-a distrus bucuria. Jean-Lino avea sentimentul unei nedreptăți. Se vedea așa, stând gheboșat pe treaptă, îmbrăcat cu geaca, în lumina mizerabilă a casei scărilor. Îi reveneau în minte cuvintele referitoare la Rémi spuse de Lydie. Făcuse în așa fel încât să nu le prea ia în seamă. Și băuse, fiindcă asta îl ajuta. Numai că se evaporase totul, și bucuria, și euforia. Oare chiar îl disprețuia copilul? Jean-Lino nu credea că un copil de acea vârstă ar fi putut simți așa ceva, dar ea mai zisese că asta deoarece nu se pricepea la copii. Renunțase la *bunelu' Lino*, nădăjduia altceva, ceva mai bine pus la punct și mai profund. Ultima dată când se întâlnise cu Rémi, îl dusese la grădina zoologică, la speciile exotice. Era în timpul săptămânii, în vacanța de iarnă. În metrou îi cumpărase un pix cu laser de la un vânzător ambulant. Drumul era lung și trebuiau schimbate mai multe mijloace de transport. După ce plimbase fascicolul ba pe jos, ba pe ziduri, Rémi trecuse la atacarea pasagerilor. Jean-Lino îi spusese să nu îndrepte raza decât spre picioarele acestora, dar copilul o ridica pe furiș

către chipuri, prefăcându-se că se uită în altă parte. Cum oamenii începuseră să-l admonesteze, Jean-Lino a fost nevoit să-i confişte jucăria până la Sablons. Rémi protestase în gura mare. Când au ajuns la grădina zoologică, abia de se mai mişca. S-a trezit abia în faţa oglinzilor deformatoare, stricându-se de râs cu ochii la formele aberante pe care i le lua trupul, dar mai ales cel al lui Jean-Lino. Cum acesta din urmă nu mai fusese niciodată la grădina zoologică, era fermecat mai ceva decât copilul. Navigaseră amândoi pe râul fermecat, urcaseră în maşinuţele care se tamponau, apoi în tot felul de montagnes russes, era puţină lume aşa că profitaseră de toate fără a sta la cozi, Rémi condusese avioane, pe la diversele standuri câştigaseră o maimuţică de pluş, un pistol cu apă, un tub pentru baloane de săpun, un yo-yo, Rémi mâncase o clătită cu ciocolată şi împărţiseră o vată pe băţ. Copilul îşi dorise să se plimbe pe spinarea unui dromader. Văzuseră ei o fotografie la intrarea în grădină, aşa că au căutat dromaderii, dar nu existau. Li s-a spus să se întoarcă la primăvară, la fel şi pentru ponei. Rémi protestase iarăşi. Se duseseră în spaţiul de joacă. Jean-Lino se aşezase pe o bancă. Rémi şi el. Jean-Lino îl întrebase dacă nu vrea să se urce pe pânza uriaşă de păianjen, iar Rémi răspunsese că nu. Se înfofolise în hanorac uitându-se urât, lăsându-şi jucăriile de izbelişte pe jos, de parcă nu i-ar mai fi păsat de ele. Jean-Lino i-a spus că îşi va termina ţigara şi se vor întoarce acasă. Un puşti de aceeaşi vârstă cu Rémi a trecut prin faţa lor făcând pe locomotiva şi trăgând o linie pe nisip, în faţă, cu un băţ. Rémi îl urmărea din ochi. Băiatul şi-a făcut din nou apariţia, s-a oprit şi, arătând spre bancă, a zis: aici e gara Maleficia. Rémi l-a întrebat unde găsise băţul şi au plecat amândoi către un pâlc de arbuşti. Peste două minute, au reapărut în fugă, trecând prin faţa lui Jean-Lino. Acum locomotiva era Rémi. După mai multe ture, şi-au lăsat baltă băţul şi au dispărut în tubul toboganului. Au ieşit la iveală, hohotind, în partea de sus a acestuia, dezechilibrând, în trecere, copiii care urcau scara. Făceau tot felul de chestii prin grădină, săpau în nisip până dădeau de ciment, stăteau de vorbă sprijiniţi de stâlpul unei cabane din lemn, se căţărau pe pânza uriaşă de păianjen, amuzându-se atârnaţi periculos de aceasta. Lui Rémi îi sclipeau ochii într-un fel în care Jean-Lino nu-l mai văzuse. Până şi de la depărtare îi putea sesiza surescitarea, febra complicităţii cu noul prieten. Îi observa şi dorinţa de a se conforma, de a se supune. Pe Jean-Lino îl luase frigul. Din când în când îi făcea semne copilului care nu se uita la el. Se

săturase să tot stea pe banca tare. Se lăsa seara. Mai simțea și ceva ce nu-și putea mărturisi, sentimentul părăsirii. Cum se gândea așa, de unul singur, în casa scărilor, la după-amiaza de la grădina zoologică, melancolia îl recucerise. Își amintea cum strânsese doar el jucăriile și le băgase într-o sacoșă din bumbac, cumpărată de la un chioșc. Rémi nu voise să se atingă de sacoșă, așa că o cărase el până acasă, pusă în bandulieră. Cu excepția tubului pentru bule de săpun, celelalte jucării nu mai ieșiseră niciodată din sacoșă. În metrou, Rémi adormise cu capul sprijinit de umărul lui. La întoarcere, copilul îl luase de mână și merseseră așa stradă după stradă. Cuvintele Lydiei întunecau imaginile. Nu mai știa ce să creadă. Vorbele ei i se infiltraseră în corp și-l făceau să sângereze incontrolabil. Jean-Lino și-a strivit țigara pe beton și-a împins chiștocul sub covor. Picioarele i se păreau derizorii așa, în papuci. Se simțea mărunt și ca înălțime, și ca tot.

În unele zile, când mă trezesc, vârsta îmi sare la gât. Tinerețea ne-a murit. Nu vom mai fi niciodată tineri. Acest niciodată e amețitor. Ieri i-am reproșat lui Pierre că e moale, indolent, că se mulțumește cu puțin și am sfârșit prin a-i spune: Lași viața să treacă pe lângă tine. Mi-a amintit de un coleg profesor, mort în urma unui atac cerebral luna trecută; a zis: Max înfuleca din viață, proiect după proiect, și uite la ce i-a folosit. Lucrul ăsta m-a cam demoralizat, e greu să nu-ți mai poți face planuri. Dar poate că însăși ideea de viitor este nocivă. Există chiar limbi care nu au acest timp în gramatică. *The Americans* a ajuns cartea mea de căpătâi. De când am dat de ea o răsfoiesc câte puțin în fiecare zi. Un cuplu traversează o stradă din Savannah, într-o după-amiază din o mie nouă sute cincizeci și cinci, anul tuturor fotografiilor din volum. El e soldat în uniformă, cămașă și caschetă. Ar putea avea cam cincizeci de ani, ține pipa în gură, e relaxat americănește, în ciuda corpului durduliu și a burții tăiate la mijloc de pantaloni. Femeia e mult mai scundă decât el, în pofida tocurilor, și-l ține de braț ca pe vremuri, de încheietura cotului. Robert Frank i-a surprins din față, așa că ambii se uită în obiectiv. Ea e îmbrăcată probabil cu ce are mai bun, rochia de culoare închisă i se mulează minunat pe trup, buzunarele și gulerul sunt garnisite cu șnur și poartă pantofi de lac. Surâde fotografului. Pare mai în vârstă decât bărbatul, chipul îi este marcat de necazuri, mă rog, cel puțin așa văd eu imaginea. Ai pe loc senzația că nu se plimbă în fiecare zi la brațul unui bărbat, că trăiește o zi de grație cu geanta ei nouă, cu

onduleurile de fetiță, cu bărbatul vânjos cu casca lui de ofițer cu tot. E o adevărată duminică a vieții, din cele care rar se-ntâmplă, ori a dat norocul peste voi. Întâia oară când am văzut-o pe Lydie, trecea prin hol pentru a ieși din imobil, la brațul lui Jean-Lino. La mijloc de după-amiază, la fel de pusă la țol festiv, aranjată și dreaptă, mândră de ea însăși, de viața pe care o trăia, de iubițelul ei ciupit de vărsat. Abia ce se mutaseră. Poate că nici nu mai trecuse pragul până atunci cu o asemenea mulțumire radioasă. Fiecare ajungem să facem asta într-o bună zi, bărbat sau femeie, ne umflăm în pene la brațul cuiva de parc-am fi singurii din lume care-au pus mâna pe lozul cel mare. Ar trebui să ne abținem de la astfel de sclipiri fulgerătoare. N-ai cum spera în continuitate în această existență. Am stat de vorbă cu Jeanne la telefon. Nava aventurii ei a cam început să ia apă. Specialistul ei în înrămări este din ce în ce mai puțin atent cu ea și din ce în ce mai dezmățat. Când a murit mama, Jeanne a vrut să profite de nenorocire pentru a introduce o zonă sentimentală în relația lor. Individul s-a arătat suficient de indiferent și a umplut-o de mesaje hard în zilele care au urmat. Dorea s-o convingă să ia parte la niște orgii și să o dăruiască și altor bărbați. Fiindcă a opus rezistență, a devenit agresiv. Jeanne mă sună aproape zilnic, pe jumătate plângând. Îmi zice: Mi-a băgat așa niște imagini în cap!… Aș vrea să mă duc s-o văd, dar nu sunt în stare. Sunt vulnerabilă. Sunt singură. Mă simt lipsită de sprijin. Dacă e să aluneci până-n infern, ai nevoie apoi de ceva de care să te ții, or eu alunec și acolo jos rămân.

Jean-Lino a deschis ușa apartamentului. Și-a scos geaca și a agățat-o în cuierul de la intrare. Lydie tot în fața computerului se găsea, la birou. Purta ochelarii cu rame în formă de aripi de fluture și nu și-a întors capul. Jean-Lino s-ar fi bucurat să o facă să simtă că se produsese o schimbare radicală și să-i spună câteva cuvinte după care să nu mai existe cale de întoarcere. Numai că era lipsit de vigoare și mintea îi era încețoșată. Nu-i dădea nimic prin cap. Pe măsuța din sticlă, cu rotile, alături de sticlele de băutură, era tubul pentru baloane de săpun Spider-Man, cumpărat de la grădina zoologică. Lui Rémi îi plăcea enorm să facă baloane pe balcon. Când bătea vântul, alerga să vadă dacă au ocolit blocul și au trecut prin fața cămăruței de pe colț. Înainte de cină, când se întorseseră de la grădina zoologică, se lăsase pe vine, printre plante, la capătul de jos al balustradei, cu nasul strecurat printre zăbrele. Era doar un profesionist, știa să facă baloane

uriașe, ciorchini de baloane minuscule, *gravide*, bizaroide. După puțin timp, s-a terminat lichidul din recipient. Jean-Lino l-a înlocuit cu un amestec de detergent pentru vase Mir și apă. Pusese prea mult săpun. Baloanele erau grele și ardeau pielea. Rémi vărsase conținutul tubului în capul celor care treceau pe sub balcon. Aceștia au înjurat, iar Rémi s-a ascuns râzând. Jean-Lino la fel. Lydie s-a grăbit să închidă fereastra, întrebându-l de ce făcuse așa ceva la vârsta lui. Rémi i-a răspuns că amestecul făcut de Jean-Lino era de vină, fiindcă din cauza lui îl usturau pielea și ochii. Lydie l-a certat pe Jean-Lino. Cel mic a asistat fără să intervină. Jean-Lino își amintea de aerul relaxat al copilului. Crezuse că era vorba despre rușine. Încurcătura copiilor în fața certurilor adulților. Dar poate că era vorba despre ceva mai grav. Despre indiferență, despre dispreț? Cuvintele Lydiei îl măcinau. Părul ei avea aceeași culoare cu a abajurului. I se părea că semăna cu o ghicitoare. Stătea înfiorător de dreaptă și-i putea sesiza dușmănia după încordarea corpului, de la șale la omoplați. Jean-Lino și-a turnat un pahar de Fernet-Branca pe care l-a băut în picioare, proțăpit în mijlocul livingului. O clipă, i-a trecut prin cap gândul de a lua lampa și a o pocni în cap cu ea. Lydie părea extrem de preocupată de ce vedea pe ecran. Și nota ceva pe un carnețel de alături. Jean-Lino s-a apropiat pentru a vedea despre ce era vorba. Era un site pentru apărarea animalelor de la ferme și a zărit textul despre calvarul curcilor. Pe neașteptate a închis capacul laptopului și i-a zis:

– Hai că ne scoți din pepeni cu grădina asta a ta de păsări, mi s-a luat de toată povestea.

Lydie a dat să deschidă la loc laptopul, dar Jean-Lino i-a prins mâna dedesubt și i-a apăsat-o, așa că, rânjind, i-a răspuns:

– Știu că ți se rupe.

– Da, și-ntr-un mare fel, i-a răspuns Jean-Lino, mi se rupe-ntr-un mare fel de pui, de curcan, de porc, de toate chestiile astea, mi se rupe de viața puiului, sigur că și eu vreau să-l halesc pe puiul ăsta al tău bio fiindcă e mai bun, dar în afară de asta chiar mi se rupe, mi se rupe c-a fost nefericit sau mai știu eu cum, mi se rupe că n-a văzut lumina zilei, că n-a țopăit prin copaci ca o mierlă sau nu s-a tăvălit prin praf, nu cred în conștiința puiului, puiul e făcut să fie crescut, omorât și halit. Și-acum vino la culcare.

A încercat ea să mai lupte, dar Jean-Lino s-a proțăpit în fața ei, de cealaltă parte a mesei. Deși nu era nici voinic, nici înalt, tot rămânea mai puternic decât ea. Până la urmă, Lydie a lăsat-o baltă. Împingând scaunul, pentru a o lua spre dormitor, i-a spus:

– Vezi, asta e adevărata ta față.

– Asta e adevărata mea față! Da, da, vezi, asta e! Sunt bucuros c-ai descoperit-o! Da-ți închipui că mi-ai făcut cine știe ce onoare când ai îndrăznit să întrebi, cu vocea ta dulce-acrișoară, de unde provine puiul din ruladă, când ai zis că nu mai mănânci pui fără a fi sigură de originea acestuia, de parcă am fi fost în cârciuma vreunui chinez și s-ar fi putut să fie șobolan? Te puteai mulțumi să nu te atingi de mâncare, da' nu, trebuia să pui subiectul pe masă, să strângi toată gașca pentru ca așa, în trecere, să îi oferi mica ta lecție de morală și pentru ca toată lumea să fie la curent cu comportamentul tău virtuos.

A urmat-o în dormitor. Ea a încercat să nu-l lase să intre. Imposibil. Așa că s-a așezat pe pat și a început să-și scoată panglicile din păr. O făcea minuțios, punându-le una după alta într-o trusă, activitate ce excludea orice alt subiect de interes.

– M-am săturat de-atâtea restricții permanente, a continuat Jean-Lino pe care gesturile ei maniacale îl oripilau, m-am săturat să trăiesc sub teroare; dacă am chef să halesc zilnic pui, zi de zi o să halesc, există oameni ca tine care nu bagă în ei decât grăunțe și salată, sunt din ce în ce mai mulți oameni ca tine, păi băgați-vă în voi salata și nu ne mai futeți pe noi la cap.

– Ieși din dormitorul meu.

– E și-al meu.

– Ești beat mort.

– Ce nu-nțeleg eu e că, bine, a venit vremea să ne fie milă de tot și de toate. Or, dacă tot trebuie să ne fie milă, atunci să ne fie milă și de oameni. Lumea e oribilă. Ne mor oameni în fața ușilor și nouă ne e milă de păsări. Există o limită și pentru milă. Nu ți-o poți îndrepta către absolut totul sau atunci ești un soi de Abate Pierre[5] care, de altfel, nu era decât un poponar căruia îi era milă de toți golanii, dar îi scuipa pe evrei. Nici măcar ăla n-avea inima chiar așa de mare.

– Știi ce ne deosebește de animale? i-a strigat Lydie. Știi ce distanță este între noi și animale? Asta! Și a pocnit din degete. Și-n fiecare zi se micșorează. Întrebă-i pe prietenii tăi, oamenii de știință.

– Las' că-ți știu eu teoriile.
– Nu sunt ale mele!
– Ia hai și arată-ți scârba, strânge-ți buzele, haide, și fă-ți odată strâmbăturile alea de harpie.
– Jean-Lino, ieși din dormitor.
– În camera asta sunt pe teritoriul meu.
– Vreau să rămân singură.
– Du-te dincolo.
– Măcar scoate pisica de-aici.
– Ba nu, și ea e la ea în cameră.
– Nu e la ea-n cameră, e la mine-n cameră!
– Acceptă-o și tu un pic, când e singură e tristă.
– Am mai discutat chestia asta.
– Săraca. De ce nu ți-e milă și de ea dacă tot ești sensibilă la cauza animalelor?
– *Fuori Eduardo!*
– Nu e nevoie să mai și țipi.
– Tai-o, javră!

Pisica a privit-o cu aroganță și nu s-a clintit. Lydie și-a întins piciorul și i-a tras un șut. Tocul ascuțit al pantofului Gigi Dool l-a atins pe Eduardo în coaste. Acesta a urlat de durere. Conform lui Jean-Lino, urletul i-a impresionat pe amândoi, dar era prea târziu. În momentul în care Lydie s-a aplecat spre pisoi, Jean-Lino i-a înfipt mâna în părul ciufulit și lipsit de panglici și i-a tras capul spre spate. A încercat ea să scape, numai că el nu mai știa ce făcea, o ținea doar de două smocuri de păr cu ambele mâini și-o scutura în sens invers. Pe Lydie o cuprinsese groaza. Și lui i se părea că se urâțise. Din gura deformată nu ieșea nici un cuvânt inteligibil, ci numai sunete teribil de ascuțite, care îl iritau. Jean-Lino voia liniște. Voia să nu mai iasă nici un sunet din gâtlejul acela. Așa că l-a strâns. Lydie s-a zbătut. S-a încordat. Jean-Lino băuse prea mult. Înnebunise. Sau cine știe ce. O strângea de gât apăsând cu degetele mari, își dorea ca ea să cedeze, să se-nmoaie, și-a tot strâns până când a dispărut orice mișcare.

I-a luat ceva timp până a înțeles ce se întâmplase. La început, ținând cont de personalitatea Lydiei, a crezut că făcea pe moarta. Mai mimase din când în când câte-o sincopă ori catalepsie. A scuturat-o ușurel. A strigat-o. I-a

spus să nu mai facă pe idioata. A lăsat să treacă vreo câteva clipe, într-o tăcere totală, pentru ca Lydie să îl creadă ieșit din cameră. Eduardo își continua jocul, absolut nemișcat, cum numai fiarele știu s-o facă. Lydie continua să aibă aceeași privire fixă. Ochii l-au alarmat. Rămâneau deschiși. Lui nu-i venea să creadă că ar fi putut păstra cineva acea privire de o permanentă stupoare. Și i-a venit în minte ideea morții. Poate că Lydie a murit. I-a pus un deget sub nări. Nu a simțit nimic. Nici căldură, nici respirație. Cu toate că nu strânsese chiar așa de tare. Și-a apropiat fața. Nu a auzit nimic. A ciupit-o de un obraz, i-a ridicat o mână. Gesturile le-a făcut cu groază, cu timiditate. Și i-au dat lacrimile. S-a prăbușit.

Mi-a zis: M-am prăbușit peste trupul ei și-am plâns. Ticul gurii îi revenise tot mai puternic. O țuguiere a întregii dentiții, parcă, pentru a alcătui un „u“ din buza inferioară. Noaptea era încă adâncă, vedeam asta prin fereastră. De la ei, prin fereastra de la bucătărie, nu se zărea decât cerul. M-am întrebat dacă Lydie plutea pe undeva, pe acolo (și se uita la noi prin geam). Din când în când mă bântuie gândul de demult că morții ne văd. După ce a murit, sora tatălui meu s-a întors pentru a strica lustra din cameră. Toată lumea știa că ea era, întrucât promisese să facă ceva pentru a-și dovedi supraviețuirea în lumea de dincolo. Tanti Micheline zisese, ridicându-și capul: O să mă transform într-una dintre aceste lalele. În seara înmormântării, un ciucure translucid al lustrei căzuse și se spărsese pe masă, fără nici un motiv. Tanti Micheline fusese, ce dracu'! Dar unde să fie? întrebase Jeanne. Morții sunt aici, văd totul, răspunsese mama. După care, toate activitățile mele ilicite erau stricate de privirea mătușii Micheline. Indiferent unde m-aș fi ascuns, acolo sosea și ea. Împreună cu o colegă de la școala generală, ne băgam prin tufișuri ca să ne arătăm și să ne atingem pizdele. Mătușa se uita la noi oripilată. Nici un hățiș nu mă putea apăra de tanti Micheline. M-am gândit că și tata hălăduia probabil pe undeva. Dar eram de acum mare și nu mă mai rușinam. În ultimii ani se mai îmblânzise, era ceva neîncheiat în el. A murit când îmi dădeam doctoratul în biologie. Eram bucuroasă că vedea asta. Ba chiar am ridicat manuscrisul ca să-l poată admira.

Am spus:

– Jean-Lino, ce-o să faci cu trupul Lydiei?

– O să-l duc la ea la cabinet.

– E departe?
– Pe strada Jean-Rostand. La două minute cu mașina.
– Cabinetul de psihoterapie?
– Da. Acolo locuia înainte de a se muta aici.
Tăcere.
– Și, odată ajuns acolo, ce ai de gând să faci?
– Există ascensor.
– Adică să-l bagi înăuntru?
– Da.
– Singur?
– Cabinetul e la etajul întâi. Am timp să urc.
– Adică, să dai de înțeles că a fost strangulată în cabinet?
– Ar fi putut s-o urmărească vreun individ pe stradă și…
Tăcere. Urmarea a expus-o cu câteva vânturări dezordonate ale brațelor.
– Adică s-a dus în miez de noapte la cabinet? Așa, după petrecere?
– Ne-am certat și-a plecat. A mai făcut-o.
– Ca să doarmă acolo?
– Da. Dar s-a-ntors.
– Vorbele nu ne-au mai lăsat să respirăm.
O spusese fără să se gândească. Mama, moartă pe pat, părea că se turtise și semăna cu o pasăre împușcată. Dar în posibile metamorfozări ale păsărilor nu crede nimeni. Pentru păsări nu își imaginează nimeni o ultimă migrație. Ci este acceptat neantul. M-am ridicat și m-am dus să mă uit pe fereastră la noaptea din Deuil-l'Alouette. Nu era mare lucru, felinare, acoperișuri, umbre de clădiri, copaci pe jumătate desfrunziți. Un decor insignifiant, care la fel de bine ar fi putut fi șters în două secunde. M-am gândit la Pierre, care ne părăsise. M-am întors și-am zis:
– O facem?
– Ce să facem?
– O ducem pe Lydie la cabinet?…
– Nu vreau să te amestec în chestia asta…
– O coborâm, te ajut s-o sui în mașină și dispar.
– Nu…
– Nu mai e timp de discuții. Acum ori niciodată.
– Iei doar ascensorul și-atât.
– N-ai cum s-o bagi singur în mașină. N-ai o valiză?

S-a ridicat și l-am urmat în camera cea mică în care probabil că dormea Rémi și care corespundea cu cea care, la noi, era a lui Emmanuel. A aprins plafoniera care răspândea o lumină albăstruie. Patul era acoperit cu tot felul de jucării. Jean-Lino a scos dintr-un dulap o valiză rigidă, imitație de Samsonite. Am întrebat:

– Una mai încăpătoare nu ai?

– Nu.

– N-o să intre niciodată în asta.

– Pot încăpea multe-n ea.

– Deschide-o.

A pus valiza pe jos și a deschis-o. Mi-am băgat picioarele în ea și am încercat să mă așez, dar nu mă puteam ghemui câtuși de puțin.

– Ești prea mare.

– E singura pe care o ai?

– După părerea mea, Lydie intră.

– Ei, nu!…

Am luat valiza și ne-am dus în dormitor. Lydie tot acolo era, întinsă și cu baticul pe cap. Am desfăcut valiza, dar, numai aruncându-ți ochii realizai că nu avea cum intra. M-am gândit la valiza noastră roșie, din pânză, care se afla în pivniță.

– Am eu una care ar merge, i-am spus.

Jean-Lino a scuturat din cap cu un aer rătăcit. Mă cam enerva. Era complet lipsit de inițiativă.

– Să mă duc s-o caut?

– Nu pot accepta.

– Problema e că se află în pivniță, iar cheile în apartament.

– Nu, Elisabeth, dacă e așa, e și mai rău.

– O să-ncerc. Dacă Pierre mai doarme, e bine.

Am coborât la noi. Am deschis ușa încet. Fără a aprinde vreo lumină, m-am dus să văd dacă Pierre mai dormea. O făcea sforăind. Am închis ușa dormitorului. În vestibul, am deschis sertarul în care ținem cheile. Am scormonit prin el. Cheile de la pivniță nu erau acolo. Am stat să mă gândesc fără să intru în panică. Mi-am amintit că, ziua, coborâsem după taburet. Purtam o jachetă tricotată cu buzunare. Jacheta era în dormitor. M-am întors și-am pus mâna pe jacheta care zăcea aruncată pe un scaun, având grijă să nu cadă cheile. Am coborât scările. Boxa noastră este în

fundul coridorului. Pe jos este destulă mizerie. Mă scoate din pepeni să merg pe acolo cu papucii de blană, așa că drumul l-am făcut în vârful picioarelor. Am golit geamantanul care conținea un altul și tot felul de genți. Când am plecat, becul cu temporizator s-a stins. Nu l-am mai aprins. Am urcat scara abruptă fără să văd nimic. Am redeschis ușa de la hol. Gol și întunecat. Ascensorul era acolo, așa că l-am luat pentru a ajunge la Jean-Lino. Ușa apartamentului era descuiată. Am făcut totul cu viteză de profesionist. Eram mândră de sângele meu rece.

*

Valiza roșie era deschisă la picioarele patului Lydiei. Jean-Lino o pusese la loc pe cealaltă. Cea roșie era mai încăpătoare și mai elastică. Planul părea posibil. Pe noptieră ardea o lumânare decorativă pe care probabil că o aprinsese cât fusesem eu jos. Stăteam amândoi în picioare, fără a scoate o vorbă. Lui Jean-Lino i să bălăbăneau iarăși brațele și ținea gâtul întins înainte. Ce mai așteptam? După o clipă, a zis:

– Elisabeth, ești catolică?

– Nu sunt de nici un fel.

A deschis palma în care ținea un lănțișor cu o iconiță aurită a Fecioarei.

– Aș vrea să i-o pun.

– Fă-o.

– Nu-i pot desface închizătoarea.

– Dă-o-ncoace.

Dispozitivul de prindere se încurcase în propriile inele.

– O să pierdem ceasuri întregi cu chestia asta, i-am explicat.

Mi-a smuls pandantivul și s-a încrâncenat să desfacă el închizătoarea, cu degete nepricepute.

– N-avem timp pentru asta.

Nu asculta. Trăgea înverșunat de închizătoare, cu ochelarii la doi milimetri de mâini, într-o poziție de crustaceu, cu gura spumegând de ură.

– Jean-Lino, ce faci?!

Părea că nu mai știa de el. Am încercat să-i descleștez degetele și, până la urmă, l-am lovit.

– Voiam să fac eu ceva…

– Ce să faci?

– Un ritual…

– Și ce voiai să faci ca ritual?… Doar ai aprins o lumânare, foarte bine.
– Am spus începutul de la *Șema*.
– De la ce?
– O rugăciune evreiască.
– Bun.
– Dar Lydie era catolică.
– Ce noutate!…
– Mai avea ea și alte credințe, dar ținea să rămână catolică.
– Fă-ți cruce!
– Nu știu.
– Jean-Lino, hai s-o băgăm în valiză!
– Bine. Mi-am revenit…

M-am dus la picioarele ei. Jean-Lino și-a trecut brațele pe sub umerii Lydiei. A spus: Trebuie s-o ghemuim și s-o lăsăm prin alunecare. M-am bucurat că a redevenit pe loc aplicat tehnic. Nu mai manipulasem un trup mort. De atins, de sărutat, da. Dar de manipulat, nu. Nu purta dresuri și contactul cu pielea m-a surprins prin căldura vagă a acesteia. Am întors-o fără probleme pe o parte. S-a rostogolit pe jumătate pe burtă, fără să se îndoaie, de parcă s-ar fi jucat cu noi. Înainte de a o băga în valiză, trebuia s-o ghemuim. Am simțit că Jean-Lino dorea să se ocupe personal de această operațiune. A dat ocol valizei și i-a ridicat coapsele peste fustă, strângându-le spre înainte, în așa fel încât genunchii să se îndoaie. Apoi a prins-o de mijloc, pentru ca să se încovoaie și trupul. La urmă a dat formă rotundă și părții de sus a corpului. Totul cu rapiditate și delicatețe. Lydie se lăsa cu drăgălășenie în voia lui, cu tot cu batic și cu chipul ei liniștit, de țărancă. Una peste alta, ai fi zis că era o fetiță care dormea pe pat, în poziție fetală. Am simțit că Jean-Lino ezita s-o rostogolească în valiză. M-am oferit să-l ajut, în ideea de a evita să cadă dintr-odată înăuntru. Unde a ajuns șifonată cu și totul vraiște. A fost nevoie să o punem la punct cât de cât admisibil și să băgăm în valiză tot ce mai rămăsese pe afară. Impresia de seninătate copilărească dispăruse. Lydie era înghesuită și deformată. Părul pieptănat ieșea de sub batic într-un smoc bizar, peste îmbrăcămintea roșie. A fost nevoie să-i scoatem pantofii și să-i înghesuim în buzunarele valizei. Puteam vedea cât suferea Jean-Lino. Mi-am luat asupra mea sarcina de a trage fermoarul valizei. Numai că, pentru a o închide de tot trebuia să se așeze

cineva deasupra. Și-am făcut-o eu. Am simțit sub fesele mele îndoindu-se consistența moale a trupului ei. I-am spus:

– Ajută-mă.

A prins cealaltă cheiță a fermoarului și a tras.

– E groaznic.

– E moartă, Jean-Lino, nu mai simte nimic.

Tot nu se-nchidea. Mai rămăsese desfăcut într-o parte. S-a așezat și Jean-Lino deasupra. M-am ridicat și m-am lăsat să cad în fund cu cât mai multă greutate cu putință, Jean-Lino a făcut și el la fel, ne ridicam și ne lăsam să cădem și, de fiecare dată, mai câștigam câțiva centimetri de fermoar închis. Ca să încheiem, m-am lungit peste valiză, Jean-Lino a făcut și el la fel, dar în sens invers, răsucindu-ne amândoi peste ridicături ca niște rulouri de patiserie peste cocă. Când s-au prins între ei și ultimii dinți, eram extenuați. Jean-Lino s-a ridicat înaintea mea. Și-a apăsat și și-a netezit șuvița de păr de zece ori la rând. Acum mai trebuie geanta și paltonul, a spus punându-și la loc ochelarii. L-am urmat în living. Geanta Lydiei era lăsată pe jos, lângă secreter, larg deschisă. Am aruncat o privire pe carnețelul de lângă computer. Am descifrat cuvintele *ulcer*, *canibalism* urmate de *25.000*, apoi o săgeată către cuvintele subliniate: *Viața și moartea unei păsări*. *Manipulări à la Frankenstein*. *Suferință înscrisă în genele lor*. Pixul era lăsat peste pagini. Lampa, cu abajurul ei galben ca șofranul, era aprinsă. Nu-i mai văzusem scrisul. Aceste cuvinte, scrise pentru a fi ținute minte, ușor aplecate, m-au făcut să simt existența Lydiei mai mult decât oricare alt aspect al prezenței sale fizice. Gestul prin care le notase, cuvintele însele și destinația lor necunoscută. Și mai misterios cuvântul *pasăre*. Cuvânt folosit pentru păsările de curte. Lăsat pe vine, Jean-Lino a verificat întreg conținutul genții. A luat și telefonul mobil de pe masă și l-a băgat înăuntru. Eduardo s-a apropiat și s-a uitat și el. M-a cuprins o angoasă teribilă. Nu mai înțelegeam nimic din ce se întâmpla. M-am revăzut, cu câteva ceasuri mai devreme, în exact același loc, cu un scaun în mână, semnând petiția împotriva concasării puilor de găină. Lydie Gumbiner trăgea unele sertare pentru a găsi lucruri pe care să mi le dea. Distanța infimă dintre viață și moarte mi s-a părut vertiginoasă. O bagatelă. Jean-Lino a deschis un dulap și a scos paltonul verde pe care-l știam atât de bine. Un model maxi, *à la russe*, strâns în talie și evazat la poale. O revedeam tropăind prin parcare,

cu paltonul și botinele ei. În fiecare iarnă observam reapariția paltonului-redingotă, făcea parte din mersul vremii în Deuil-l'Alouette. Pe când se purta acest model avusesem și eu unul care-mi venea până la glezne. Nu prea făcusem o pasiune pentru el. Într-o zi, pe scările rulante de la Galeriile Lafayette, partea de jos fusese prinsă între două trepte. Mecanismul s-a blocat imediat, oprind scările. Am așteptat așa, cu paltonul prins între trepte, până a venit cineva să mi-l desprindă, fără să-mi fi dat prin cap ideea de a-l fi scos de pe mine. Jean-Lino s-a dus din nou în dormitor. S-a auzit o izbitură, apoi zgomot de roți pe coridor. Mi-am zărit valiza roșie prin ușa întredeschisă. Umflată, monstruoasă, cu mânerul telescopic întins la maximum.

Când Etienne este întrebat cum mai stă cu vederea, răspunde: *Totul e sub control*. Este o expresie pe care a preluat-o de la tatăl lui care era prefect de poliție. Mereu l-am auzit zicând chestia asta cu e sub control, chiar când totul era dat peste cap. De altfel vederea nu îi este deloc sub control fiindcă suferă de degenerescență maculară senilă uscată, zisă cea rea, cea pentru care, invers decât în cazul celei umede, injecțiile nu folosesc la nimic. Nu-l întrebăm prea des pe Etienne cum mai stă cu vederea. Nu ne dorim ca boala să îi devină un subiect de conversație. Pe de altă parte, nu putem ca niciodată să nu ne dovedim preocuparea. E un balans subtil între rezervă și ingerință. Weekendul trecut, când era singur acasă, Etienne și-a închipuit că va putea regla după feeling, fără ochelari ori lanternă, termostatul de la încălzire. Și a întors rotița în sens invers. Când Merle s-a întors acasă, a intrat ca-ntr-un cuptor înroșit. Totul e sub control are meritul de a închide un capitol care abia ce a fost deschis. Expresia nu spune nimic despre realitate și nici măcar despre starea sufletească a celui care a pronunțat-o. E un soi de „Atențiune, drepți!" existențială, destul de practică. Și haioasă. Corpul face ce vrea el, celulele se comportă după cum le place. Până la urmă, ce mai e serios? De curând, ne-am amintit o întâmplare din vremea în care băiatul lor cel mare era încă la liceu. Merle și Etienne primiseră o convocare de la director, în care era notificat că Paul Dienesmann se comportase extrem de necuviincios la Auschwitz. Etienne își întâmpinase fiul stând jos, cu fața serioasă, și zisese – încă mai râd de chestia asta –: Se pare că te-ai comportat foarte urât la Auschwitz. După o informare mai amplă, a reieșit că Paul se dăduse mare șmecher în autocarul care-i ducea

de la Cracovia la Birkenau, creând printre colegi un climat nepotrivit memoriei și reculegerii. Subit mi-a displăcut cuvântul reculegere. Și principiul. Care a ajuns la mare modă de când lumea se-ndreaptă cu pași grăbiți către un indescriptibil haos. Politicieni și simpli cetățeni (alt cuvânt nemaipomenit de găunos) își petrec timpul reculegându-se. Țin mai mult la vechile vremuri în care capul dușmanului era adus în vârful suliței. Nici virtutea nu mai este o treabă serioasă. De dimineață, înainte să plec la Institutul Pasteur, am sunat la azil să văd ce îmi mai face mătușa. După ce am terminat de vorbit mi-am zis: Chiar ești o persoană foarte atentă, uite cum te îngrijorează soarta altora. Peste două clipe am adăugat: Jalnică satisfacția asta de sine când nu este vorba decât despre o acțiune elementară. Și imediat: Bine, ești vigilentă cu tine însăți, bravo. Se găsește întotdeauna un mare felicitator care să aibă ultimul cuvânt. În copilărie, când Denner ieșea de la spovedanie, se oprea în tinda bisericii Saint Joseph des Épinettes, trăgea adânc aer în piept și își zicea: Acum sunt un sfânt. Și imediat după, coborând treptele, fir-ar să fie, păcatul orgoliului. Într-un sens sau în altul, virtutea nu rezistă. Nu poate exista decât fără știrea noastră. Denner îmi lipsește. Așa, pe neașteptate, simți cum îți lipsește un om care a murit acum treizeci de ani. Cineva care nu ar fi știut nimic despre viața mea, despre profesie, soț, copil, domiciliu, locurile pe care le-am văzut ori despre ce s-a ales de capul meu. Nici despre o groază de lucruri de neînchipuit la vremea aceea. Și-ar fi făcut apariția și-am fi făcut mișto de toți și de toate. O fi pe undeva, prin cer, o mică stea numită Denner? Mi se pare că o întrezăresc din când în când. Joseph Denner avea cu patru ani mai mult decât mine. Înalt, musculos, anarhist și alcoolic. Tatăl lui era bucătar. La paisprezece ani spăla vase în gara Colmar. Mai știu că Denner ar fi vrut să își urmeze tatăl pe care-l iubea și-l admira, nu și pe mama lui, despre care credea că nu era decât un monstru mic-burghez și strâns la pungă. Locuiau în trei camere de serviciu care comunicau între ele, pe strada Legendre, baia fiind în același timp și bucătărie, iar cada acoperită cu o scândură funcționând pe post de blat de lucru. Îmi aduc aminte că aveau un living minuscul, mansardat, iar în spate, dincolo de un grilaj auriu întotdeauna încuiat, dormitorul părinților lui, la fel de mic. Băuturile alcoolice acolo se găseau, într-un dulap. Partea de sus a grilajului era răsucită și deasupra mai era un spațiu gol. Cu o dexteritate supranaturală de a se târî, Denner se strecura pe orizontală pentru a șterpeli whisky. Făcuse

doi ani de serviciu militar în Germania, într-un batalion disciplinar. Câștiga ceva bani cântând la chitară în Pax Quartet, un grup mai mult sau mai puțin catolic care îl păstra în componență din milă. Era adept al aventurii, visa să facă alpinism și să ajungă pe Machu Picchu, dând pe gât berile Carlsberg la Pub Miquel, niciodată nu mergeam în altă parte cu excepția unor escapade nocturne la malul mării. Era bănuitor și prezenta tulburări de caracter. Cum eram toți mai tineri decât el, nimeni nu îndrăznea să-l contrazică. Mai am și acum cărți de-ale lui: Vian, Genet, Buzzati. Le adora. Le-am păstrat separat, într-un ungher, indiferent pe unde-am umblat, alături de albumele de fotografie, o colecție mică pe care am creat-o împreună: Frank, Kertesz, Cartier-Bresson, Winogrand, Weegee, Weiss, Arbus (le șparleam din librăria Péreire; Denner descoperise într-un magazin cu îmbrăcăminte adusă din America, o haină de vânătoare cu un buzunar mare la spate). În anumite fotografii ale lui Garry Winogrand, fetele ies pe stradă cu bigudiuri, cu șal pe cap. Ceea ce le face să pară niște găini miserupiste, de-a dreptul sexy. Într-o vreme mă apucasem și eu de așa ceva. Am fost întotdeauna interesată de aranjarea părului. În general nu te poți gândi la lume și nici măcar la bărbați. Nu-ți poți face o idee decât despre lucrurile pe care le-ai atins. Toate marile evenimente alimentează gândirea și spiritul, ca la teatru. Însă nici marile evenimente și nici marile idei nu te fac să trăiești, ci lucruri mult mai obișnuite. Nu am reținut, nu am interiorizat cu adevărat decât lucruri la îndemână, lucruri pe care le-am putut atinge cu palmele. Totul e sub control.

– Jean-Lino?… Valiza înaintase ca singură până în hol. Tăcere. M-am dus să văd ce se întâmpla. Jean-Lino stătea în picioare, pe coridor, aducând a umbră chinezească, așa, luminat dinspre dormitor. Ce faci?

– Elisabeth.

– Mă sperii.

– Dacă e să mi se întâmple ceva, să susții că nu ai urcat la mine. Că nu știi nimic.

– De acord.

– Iar valiza e a mea.

– De acord.

Și-a pus geaca de piele Zara și pălăria pe care o purta la cursele de cai. Geanta și paltonul le-a așezat pe valiză.

– Individul, cum s-ar zice, sigur i-a luat portofelul…

– Da. O să scap de el… Ah, o clipă… S-a dus în dormitor și a revenit cu o pereche de mănuși din piele întoarsă de oaie. Hai.

Am ieșit din apartament. Jean-Lino trăgea încărcătura. Am rămas câteva secunde pe palier, fără a face vreo mișcare, pentru a fi siguri că nu se auzea nimic. Am apăsat butonul ascensorului care rămăsese la etajul lui. Am împins valiza înăuntru. Jean-Lino a deschis ușa de la casa scărilor. Nici un zgomot. Am hotărât pe șoptite să mai aștept puțin înainte de a coborî, în așa fel încât să ne coordonăm sosirile în hol. A aprins becul cu temporizator și a dispărut pe scări. Am intrat în ascensor, lăsând ușa întredeschisă. Cabina fiind foarte îngustă, îmi mai rămânea doar puțin loc. Paltonul verde căzuse pe jos, așa că l-am ridicat și l-am înghesuit între barele mânerului. Am dat să-mi bag mâna printre toartele genții, dar n-a mers. Am lăsat ușa să se închidă și am apăsat pe 0. Mi-am privit picioarele, pantalonii de pijama în carouri, papucii din blană falsă. Coboram patru etaje numai eu și un cadavru. Fără nici o umbră de panică. Mi-am părut supercurajoasă. Mi-a plăcut de mine. Mi-am zis: O să ai un loc al tău în *Armata umbrelor*[6] sau în serviciul activ al DGSE[7]. Elisabeth, uite c-ai ajuns. Parter. Jean-Lino era deja acolo. Gâfâind și concentrat. Uluitor și el. A luat valiza. Paltonul a căzut din nou și l-am recuperat încă o dată. Duceam geanta și paltonul. Rotițele valizei făceau un zgomot deprimant pe pavaj. Mașina era parcată chiar în față. O vedeam acolo, după bordura din piatră. Am analizat traseul, faptul că trebuia să ocolim niște boschete. Am apăsat pe butonul de la ușă, iar Jean-Lino a deschis-o și a trecut valiza de prag. Din spatele blocului s-a auzit pornind un motor. Am auzit un zgomot ușor de afară, unul umed, de tălpi pe solul muiat, și am observat apărând din dreapta, cu fruntea plecată pentru a se feri de vânt, pe fata de la doi, care se întorcea de la vreo petrecere. Jean-Lino s-a dat înapoi și mai într-o parte pentru a o lăsa să intre. Fata ne-a spus bună seara și i-am răspuns la fel. După care a intrat în liftul care parcă o aștepta.

Ce-ar fi putut înregistra proasta aia? Totul. Gloaba aia cât malul de la patru ținând un palton și o geantă, în papuci de blană și pijama Hello Kitty, alături de tipul de la cinci, cu pălărie de fetru și mănuși, trăgând după el o

valiză enormă, roșie. Un grup plecat la drum Dumnezeu știe unde, la trei dimineața. Totul. În momentul în care pașii li s-au încrucișat, Jean-Lino a încercat ca totul să pară ceva ultraobișnuit, de parcă acea întâlnire absolut banală n-ar fi fost cazul să dea naștere la nici o tulburare a parcursului. După ce s-a dat la o parte pentru a-i face loc, și-a tras mai deoparte valiza către ieșire. După ce a făcut vreo cinci metri în exterior, am prins-o de mâner.

– Ne-a văzut!

– Ce-a văzut?

– Pe noi. Cu valiza!

– Doar avem dreptul să ieșim cu o valiză.

Reîncepuse să picure. Ce burniță mizerabilă.

– Nu și-n seara asta. S-ar presupune că-n seara asta ar trebui să stai pe-acasă!

Simțeam că-l enervez. A încercat, smucind-o, să facă valiza să plece, dar mă țineam bine de ea.

– Adică, cine-o s-o întrebe ceva?

– Polițiștii!

– Și de ce-ar sta de vorbă cu ea?

Înfășor iarăși paltonul de barele mânerului și trag de valiză pentru a o readuce spre ușă. O blochează.

– Fiindcă va fi o anchetă! Vor interoga vecinii.

– Du-te-acasă, Elisabeth, mă descurc și singur.

– Și m-a văzut și pe mine! Ni s-a dus naibii planul!

– Atunci, ce e de făcut?!

E rătăcit.

– Hai să ne-ntoarcem înăuntru.

– Ne-a băgat în rahat javra!? Țipă. O ia razna. O omor!

– Jean-Lino, hai să ne-ntoarcem…

Îi dau drumul. Pun mâna pe mâner și trag de valiză. Paltonul alunecă și valiza trece peste el frânându-mi mișcarea și făcându-mă să mă poticnesc. Jegul ăsta de palton-redingotă care pică din două-n două minute! Întoarcere-n hol. Paltonul îți întoarce mațele pe dos. E ud leoarcă. Jean-Lino, care nu mai are nimic în mâini, pare deghizat în puitor de capcane. Scoate din buzunarul de la geacă un pachet strivit și își aprinde o țigară. Zice:

– Ce se tot sucea pe-aici, așa târziu, boarfa aia?

– Nu putem rămâne înfipți aici.

– O să-i închid eu botul vagaboandei.

– Hai în casa scărilor să ne gândim. Am împins valiza către peretele din spate și am oprit-o în colț, lângă ușa de serviciu. Hai pe scară, Jean-Lino.

L-am apucat de mânecă și l-am împins către casa scărilor. S-a lăsat vreo doi, trei pași după care picioarele i-au înțepenit ca ale unui robot. M-am așezat pe primele trepte, în același loc în care se prăbușise în fața lui Rémi. Jean-Lino trăgea adânc în plămâni fumul, cu acea mișcare specifică a gurii, privind fix valiza. După o clipă, s-a apropiat clătinându-se. Și a mângâiat-o cu mănușile din piele de oaie. De la stânga la dreapta, de mai mule ori la rând, ca-ntr-un poem mut. După care s-a lăsat în genunchi, oftând. Cu brațele desfăcute a îmbrățișat valiza, lipindu-și obrazul de ea. Sărutând-o strâmb, pe jumătate în gol. Eram despărțiți de cadrul ușii. Imaginea își căpăta dimensiunile într-un câmp restrâns. Abis și nonsens. De ce nu existase nici o mână care să oprească fata? Un bobârnac sosit din cer pentru a decala cu un minut plecarea de la petrecere, o mașină, o frază în plus? În loc să-i fi lăsat singuri, în holul rece, pe Jean-Lino Manoscrivi, cel mai blând dintre bărbați, și pe Lydie Gumbiner, minioană și ghemuită în hainele ei de sărbătoare. Norocoși sunt cei care cred că viața face parte dintr-un ansamblu echilibrat.

Mi-era frig. Mi-am învelit picioarele în paltonul verde. Jean-Lino lăsase-n pace valiza. Rămăsese pe vine, cu fruntea în pământ, cu palmele pe ceafă. Am așteptat. După care m-am dus după el. Am schițat gestul de a-l ridica, petrecându-i brațele pe după umeri. I-am luat pălăria și ochelarii care căzuseră pe dalele pardoselii. Am luat-o către treptele de unde tocmai plecaserăm, adică doi metri mai departe. Jean-Lino s-a ridicat imediat pentru a aduce valiza lângă noi, iar aceasta abia a trecut de prag, ocupând întreg spațiul din josul scării. Stăteam așa, înghesuiți toți trei, iar eu mi-am acoperit iarăși picioarele cu paltonul. Mi-am amintit de cabanele prin care ajungi când nu ești decât o puștoaică. Atunci când tragi totul lângă tine, tavanul, pereții, obiectele, trupurile, fiindcă e nevoie ca spațiul să fie cât mai strâmt cu putință. Lumea exterioară nu se mai vede decât printr-o crăpătură, în timp ce afară se dezlănțuie furtuna, vijelia.

I-a venit să urineze. Astea au fost primele cuvinte pe care le-a spus:

– Trebuie să mă piș.

– Du-te-afară.

Nu s-a mișcat.

– Am băut prea mult. Și-am făcut pe prostul ca nimeni altul.

– Du-te, Jean-Lino, rămân eu aici.

Temporizatorul s-a oprit. O vreme am rămas pe întuneric. L-am aprins din nou. Nu am mai văzut niciodată holul sub această lumină și nici atâtea detalii. Grila aeratorului, plinta murdară. Jalnic purgatoriu. M-a dus cu gândul la începutul unei cărți a lui Bill Bryson: *Nici o altă încăpere, de-a lungul istoriei, nu a căzut atât de jos ca holul*. Cât timp am rămas alături de valiză, Jean-Lino s-a dus undeva, afară, habar n-am unde. Am tras pe mine paltonul care-mi era mult prea strâmt, mânecile îmi ajungeau până la jumătatea antebrațelor și nu-l puteam încheia. Era cam de aceeași culoare cu mocheta. Mă gândeam ce era de făcut. Să urcăm înapoi și să o așezăm pe Lydie pe pat, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Să ducem înapoi valiza, iar eu să mă întorc la mine, câtă vreme Jean-Lino ar fi sunat la poliție. Ar fi fost inutil. Fata de la doi ne văzuse împreună. Orice-ar fi fost în valiză, Jean-Lino ieșise din casă după ce își sugrumase soția, iar eu eram amestecată în toată povestea. Am derulat în minte evenimentele. Jean-Lino coborâse la noi. Ne informase despre catastrofă. Nu ne venise să credem. Împreună cu Pierre, am urcat să vedem corpul Lydiei. Pierre mi-a impus să cobor și să nu mă amestec. Jean-Lino își ucisese soția. Nu aveam de ce să ne băgăm. Trebuia să sune polițiștii și să se predea. Pierre se culcase. Eu am urcat iarăși. Și dacă n-am urcat? Și dacă, în loc să urc, rămăsesem acasă cuprinsă de anxietate (și de curiozitate), pândind pe fereastră și prin vizor și cea mai mică mișcare? De ce prin vizor? De teama unei reacții nebunești a lui Jean-Lino Manoscrivi? Nu. Nu. Pur și simplu fiindcă nu rămăsesem lipită de geam. Din când în când mă uitam prin vizor, în caz c-aș fi putut rata ceva din cele ce s-ar fi întâmplat pe afară. Și uite-așa… Uite-așa am zărit pâlpâind lumina butonului de la lift. Am deschis ușa și am auzit un zgomot de cavalcadă în casa scărilor. Mi-am strigat prietenul Jean-Lino. Am pus mâna pe chei și-am coborât în goană, la rândul meu, în casa scărilor. Am ajuns în clipa în care trăgea către ieșire o valiză mare, roșie… L-am rugat să nu facă o asemenea prostie. Atunci a intrat vecina de la doi…

În definitiv, eram în papuci și pijama, în nici un caz o femeie care se pregătea să iasă din casă în noaptea jilavă… Ținea. Putea ține. Ținea și pentru Pierre. Ba nu. Fiindcă știa valiza. Știa ditai geamantanul ăla ca pe buzunarul lui. Ba chiar, mai mult sau mai puțin, al lui era. Cum i-aș explica lui Pierre prezența valizei roșii la Jean-Lino? Ca să nu mai vorbim de ce era în ea. L-am împrumutat familiei Manoscrivi pentru o viitoare călătorie? Ca să care niște chestii? Da, foarte bine: l-am împrumutat ca să transporte niște lucruri la cabinetul de psihoterapie. Fără să-l anunț? Evident. Doar n-o să-mi informez bărbatul că am împrumutat o valiză. Sau mai bine… Mai bine: nu știam absolut nimic. Jean-Lino nu coborâse la noi și nici noi nu urcaserăm la el. Dădusem o petrecere. Am coborât apoi ca să duc gunoiul și de cine-am dat când să mă întorc în hol? De Jean-Lino Manoscrivi! Care trăgea valiza cea mare, roșie, pe care i-o împrumutasem Lydiei… Dacă nu m-a pus pe gânduri ce s-ar fi putut găsi în valiză? Nu. Jean-Lino îmi explicase că trebuia s-o pună în portbagaj pentru a doua zi. Vecina de la doi se întorcea de la o petrecere. Ne-a observat ieșind… Dar eu nu ieșeam. Nu, faptul că eram acolo nu era decât o coincidență, pur și simplu îmi însoțeam prietenul până la ușa holului. Ce tâmpenie… Trebuie să stau imediat de vorbă cu Pierre. O să-nțeleagă că e-n interesul nostru.

S-a-ntors. Am auzit ușa de la intrare. I-am recunoscut pașii. S-a așezat alături de mine, în ungherul din casa scărilor. Cu capul ud, fiindcă nu își luase pălăria. Afară ploua cu găleata. Șuvița zburlită îi ajunsese pe frunte. A zis:

– Deci, care-i protocolul?

– Am putea urca… Cum să-i spun că eram gata să-l las baltă? … Dar nu folosește la nimic, fiindcă n-o să putem explica niciodată ce căutam amândoi în hol.

Își scosese mănușile (care ieșeau din buzunarele laterale ale hainei de piele ca două urechi aranjate). Rupt în două pe treaptă, mângâia pânza roșie a valizei, desenând cercuri de neînțeles cu vârful degetului. Obrajii supți îi străluceau. Am crezut că de la ploaie, dar, în realitate, plângea. Când Jean-Lino era copil, tatăl lui, din când în când, după cină, lua Psalmii și citea câte un pasaj cu voce tare. Semnul de carte deschidea mereu cartea în același loc. Cum tatălui său nu-i dădea prin cap să-l mute, citea întotdeauna același verset, cel al exilului. *La apa Babilonului, acolo am șezut și am plâns, când*

ne-am adus aminte de Sion. Jean-Lino își amintea de carte, de culoarea ei brun-aurie, de semnul care se destrăma și, mai ales, de gravura de pe copertă: oameni cu fețele trase, pe jumătate goi, prăbușiți unii peste alții la malul unei ape călduțe, cu o harpă aninată de craca unui copac. Îmi povestea că nu făcuse niciodată legătura dintre verset și imagine. Când tatăl îi pronunța cuvintele, Jean-Lino auzea vuind apa, vedea valurile ridicându-se și lemnele purtate de ea lovindu-se între ele, sub un cer al înfrângerii și fugii. Cât despre am șezut și am plâns, pentru el asta însemna oameni în așteptare, strânși în ei și singuri. Nu dispunea deloc de educație religioasă. Familia Manoscrivi respecta câteva sărbători, mai degrabă familia mamei, mai ales pentru a hăpăi crapi umpluți. Jean-Lino nu pricepea nimic din versurile pe care le citea tatăl lui (după părerea sa, nici tatăl lui), însă îi plăcea să audă cuvintele venite din trecut. Simțea că ia parte la istoria oamenilor chiar și acolo, în fundul curții de pe bulevardul Parmentier, și se considera una cu cei puși pe drumuri, cu apatrizii. Ce i-o fi rămas în minte proastei ăleia? Am revăzut scena. M-am revăzut și pe mine aproape de ușa din sticlă, în urma lui Jean-Lino, ținând geanta și paltonul. Ținând geanta și paltonul! Ținând geanta Lydiei și paltonul-redingotă lung, verde, pe care-l știa tot cartierul… Trebuia să uit povestea cu pubela. Să mă întorc la varianta precedentă. Da, desigur, duceam geanta și paltonul. Le smulsesem din mâinile lui Jean-Lino pentru a-l împiedica să facă vreo tâmpenie.

– Jean-Lino, am murmurat, trebuie să sunăm la poliție.

– Da.

– Am o idee despre ce am putea spune în legătură cu prezența mea…

– Da…

Am detaliat. Valiza i-o împrumutasem eu Lydiei, venirea lui, complet dezorientat, la noi, mersul nostru pentru a constata moartea ei, pânda, vizorul, cum mă rugasem de el în hol. Nu avea nici o reacție, nu-i păsa. Mă irita să-l văd că nu-i păsa cum puteam ieși cu fața curată din toată povestea. Vasăzică, o omorâse pe nevastă-sa, eu făceam totul ca să-l ajut și de-acum, că se alegea praful de planuri, i se rupea de tot și de toate. L-am scuturat:

– Jean-Lino, m-asculți? Nu mai e vorba despre tine, acum, ci despre mine. E important să prezentăm aceeași versiune a faptelor.

– Da, e important…

S-a căutat prin buzunarul de la piept și a scos câteva bilete și cocoloașe de staniol colorate. Mai era și un pătrat transparent de autocolante cu săgeți, pe care l-a aruncat pe jos cu tot restul.

– Poți repeta ce am spus? Ce-am zis când am ajuns în hol și te-am văzut cu toate astea?

– Mi-ai smuls din mână geanta și paltonul…

– Și?…

– Și-ai spus: Ești nebun…

– Nu, n-am spus pe loc ești nebun, mai întâi am spus: Ce faci aici? Ce e-n valiză?!

S-a uitat la podea și la bucățelele de hârtie.

– Da…

– Jean-Lino, m-asculți?

– Ai zis: Ce e-n valiză…

– Abia după am zis: Ești nebun, nu face asta!

– Da, da, Elisabeth, bineînțeles, o să te scot cu totul din culpă, cu totul…

A scuturat din cap, iar ticul gurii i-a revenit mai puternic. Nimic care să mă liniștească.

– Ai mobilul la tine?

– Nu.

Am deschis geanta bună la toate a Lydiei și i-am scos telefonul mobil.

– Putem să-l folosim pe ăsta…

– Pentru ce?

– Pentru a suna la poliție.

S-a uitat la telefon. Un Android cu clapetă, galben, cu o bijuterie care se termina cu o pană. Mi-a părut rău pe loc că dădusem dovadă de brutalitate. Totul se dăduse peste cap. Mi-aș fi dorit să-l fi ascultat pe Pierre și să nu fi ieșit din apartament. Jean-Lino părea complet dus. O vreme a rămas tăcut, apoi a zis, cu voce stinsă:

– N-o să mai văd niciodată laboratorul pentru țânțari.

– Ba da, într-o bună zi.

– Când?

– Când o să te-ntorci.

A ridicat din umeri. Îi promisesem că îl voi duce la Institutul Pasteur pentru a vizita muzeul, dar, mai ales, sectorul rezervat insectelor. Jean-Lino își dorea să vadă locurile magice ale cunoașterii. Să meargă acolo unde se

învață despre viață. La Guli se îngălbenea văzând spațiile unde erau îngrămădite animalele congelate. Mașinile de spălat, hotele, aragazele, congelatoarele nu-i spuneau nimic. Visa să fie introdus în lumea viului, a periculosului. Îi povestisem despre sectorul rezervat insectelor, o etuvă de câteva camere, de la subsol, unde trăiau sute de larve, în bazine albe, și tot atâția țânțari, din toată lumea, în cutii închise cu noduri din tul făcute fundă. Un spațiu pe jumătate laborator, pe jumătate spălătorie, plus o îngrămădire de lucruri vechi și o mașină de cusut pentru perdele. Îi spusesem că larvele erau hrănite cu hrană uscată pentru pisici, că masculii adulți nu mâncau decât dulciuri și nu înțepau. În schimb, femelele înțepau și se ghiftuiau la fiecare trei zile cu sângele unui biet șoarece băgat la ele în cutie. Jean-Lino strigase: Nici un cuvânt Lydiei! Precizasem că șoarecele era anesteziat, dar nu mă mai asculta. În realitate, Jean-Lino nu voia să împartă cu altcineva privilegiul vizitei în vizuina culicidaelor.

– Ar fi trebuit să mergem înainte…

– O să mergem.

– N-o să mai fii la Institutul Pasteur.

– Dar tot voi putea intra.

– Nici n-o să mai fim…

– Bine, ajunge, nu putem sta toată noaptea aici. Care e numărul de la poliție? 17?

Am luat din nou telefonul mobil al Lydiei. Am căutat direct tasta de urgență.

– Eduardo! a strigat Jean-Lino.

Trebuia să se întâmple și asta. Eduardo nu putea fi ocolit o mie de ani.

– Va avea cineva grijă de el…

– Cine? Societatea pentru Protecția Animalelor? Niciodată! Și mai e și bolnav!

– O să-l luăm noi.

– Nu-l iubiți!

– O să avem grijă de el. Și dacă nu va fi fericit la noi, îl vom încredința unor oameni care să-l iubească.

– N-o să știți cum să-l îngrijiți!

Am aruncat telefonul mobil pe valiză, m-am ridicat și am încercat să dau la o parte paltonul.

– Ce faci?

– Te las.

S-a ridicat și el.

– Hai să ducem valiza la tine.

I s-au înroșit obrajii și ochii i s-au căscat în spatele ochelarilor galbeni. Am înțeles că argumentele nu aveau nici un rost. Hai repede, am zis. Am închis ușa, pentru a nu lăsa valiza la vedere (la a cui, la trei dimineața?) și am urcat pe jos, treaptă cu treaptă. Odată ajunși, Jean-Lino a intrat în cămăruță, de unde a ieșit imediat cu o geantă de voiaj din pânză. Ne-am dus la bucătărie. A pus în geantă un pachet de crochete, precizând că nu erau din cele pentru diaree; după părerea lui, pisica, dacă nu se vindecase de-a binelea, cel puțin depășise problema, mai rămâneau două zile de tratament, se putea renunța la maia și la caşetele anticalculi, nu și la Revigor 200. A băgat în geantă rețeta și coordonatele veterinarului. A scos dintr-un dulap un difuzor Feliway și l-a aruncat și pe el în geantă, pentru a înlocui, mi-a explicat, în timp ce pătrundeam în living, feromonii faciali și pentru a ajuta pisica să se simtă în siguranță în noul mediu. Înțelegeam doar un cuvânt din două. În living a adunat niște jucării, mingi și imitații de șoareci, apoi s-a învârtit în loc până când a reperat o tijă lungă, terminată cu o coadă din blană artificială de leopard și din pene. Adoră undițele, a adăugat băgându-le și pe acestea în geantă. E vânător, trebuie să te joci cu el de cel puțin trei ori pe zi, mi-a ordonat, după care s-a mutat în bucătărie. Poți să iei tu litiera? Eu am luat lighenașul. Jean-Lino l-a luat pe sus pe Eduardo care i se freca de picioare. Dintr-odată, mi-am aruncat privirea către masă și am zis: Așteaptă! În scrumieră rămăsese mucul țigării! Al țigării mele lungi din care abia de trăsesem câteva fumuri. Văzusem prea multe episoade din emisiunea TV *Poftiți acuzatul!* pentru a nu repera ghemotocul fatidic. Am băgat mucul în buzunarul paltonului, uitându-mă să văd dacă nu lăsasem și alte urme. Eduardo a mieunat arătându-și colții de felină. Am coborât scările, el în față, eu în spatele lui. Am deschis ușa. Nici un zgomot. Am lăsat litiera în bucătărie. Am închis ușa de la coridorul care duce la dormitor. În antreu, Jean-Lino l-a lăsat jos pe Eduardo și geanta de voiaj. A observat o priză în care a băgat imediat difuzorul Feliway. Lăsat și el în patru labe, cu torsul strâns în haina de piele, a prins pisica de bot și i-a șoptit câteva vorbe, frecându-și nasul de blana animalului. L-am grăbit, îngrozită la gândul că Pierre și-ar fi putut face apariția. O clipă mi-a dat

prin cap ideea de a-mi schimba încălțămintea, dar am respins-o ca pe o tâmpenie absolută. La plecare, Jean-Lino a scos un tricou care probabil că îi aparținea și l-a pus ca pe un tampon în fața lui Eduardo.

Am luat-o din nou pe scări. Se lăsa să cadă la fiecare treaptă, ca un somnambul. Era sleit. Ajunși jos, s-a așezat în același loc în care stătuse mai devreme. Am luat iarăși mobilul Lydiei și, deși nu înțelegeam mare lucru din situația în care ne aflam, am spus:

– Jean-Lino, trebuie s-o faci. Plus că bateria e aproape golită.

– Deci, unde mă duceam cu valiza?

– Nicăieri! Nu te duceai nicăieri. Nici măcar nu știai că o puseseși în valiză. Avuseseși un acces de nebunie.

– Un acces de nebunie…

Am format 17 și i-am întins telefonul. O voce înregistrată a spus: Aveți legătura cu poliția de proximitate, cuvinte urmate de un scurt discurs îngrijorător. După care a început să sune. În gol. Jean-Lino a închis.

– Nu răspunde.

– Imposibil. Mai sună o dată.

– Și ce să spun?… Mi-am omorât nevasta?

– Nu așa, dintr-odată, mi-am omorât nevasta.

– Atunci ce?

– Aranjeaz-o un pic. Zi-i: V-am sunat pentru că tocmai am făcut o prostie…

A mai sunat o dată. Aceeași formulă. Conversația dumneavoastră este înregistrată, orice abuz va fi pedepsit. Imediat după, o voce de femeie adevărată a intervenit. Poliția de proximitate, vă ascult. Jean-Lino s-a uitat panicat la mine. Am schițat unul dintre acele gesturi care s-ar presupune că pot liniști interlocutorul. Complet strâns în el însuși, cu capul între genunchi, Jean-Lino a spus:

– V-am sunat pentru că am făcut o prostie…

– Ce prostie? s-a auzit vocea din aparat.

– Am comis o crimă…

– În ce zonă locuiți?

– Deuil-l'Alouette.

– Știți adresa?

Jean-Lino a răspuns în șoaptă. Vocea feminină l-a invitat să repete numele străzii, interesându-se dacă era vorba despre adresa de domiciliu. Părea politicoasă și calmă.

– Vă aflați pe un drum public sau în interiorul clădirii?

De dincolo de glas venea clipocit de tastatură.

– Sunt în hol.

– În holul blocului dumneavoastră?

– Da.

– Aveți parolă la interfon?

– Nu mi-o mai amintesc…

– Sunteți singur?

Jean-Lino și-a îndreptat spinarea. Înnebunit. I-am făcut semn să mă menționeze.

– Nu…

– Cu cine sunteți?

Din vârful buzelor i-am dat de înțeles: *Ve-ci-nă*.

– Cu vecina mea.

– O singură persoană?

– Da.

– Deci, domnule, ce s-a întâmplat?…

– Mi-am ucis soția…

– Da?…

S-a întors spre mine. N-am mai găsit nimic să-i suflu.

– Și unde vă este soția? În acest moment este lângă dumneavoastră?…

A încercat să răspundă, dar nu a reușit să scoată nici măcar un singur sunet. Buza de jos a început să-i tremure iarăși, continuu. Ai fi zis că e botul unei broaște.

– Cum vă numiți, domnule?

– Jean-Lino Manoscrivi.

– Jean… Lino?

– Da…

– Sunteți înarmat, domnule Jean-Lino?

– Nu. Nu, nu.

– Nici vecina dumneavoastră?

– Nu.

– Ați consumat alcool sau stupefiante?…
– Nu…
M-a văzut mimând cum că a băut puțin, cu niște prieteni.
– Puțin alcool…
– Urmați vreun tratament legat de vreo problemă psihiatrică?…
Comunicarea s-a întrerupt. Se golise acumulatorul. Jean-Lino s-a uitat la ecranul negru. A închis clapeta și a întins lănțișorul cu bijuterie pe plasticul galben, pentru a poziționa fulgul cum trebuia. I-am petrecut brațele în jurul umerilor. Jean-Lino și-a pus pălăria. Eram ca-ntr-un ungher de gară, așteptând trenul. Îmbrăcată cu o redingotă până la pământ și prea strâmtă, cu papucii din imitație de blană și cu valiza alături. Niște țigani pe drumuri. Gata să fie îmbarcați pentru cine știe unde. A zis: Drăguță fata. Am răspuns: Da, drăguță. Și el: Ce-o să se facă mătușa fără mine? Doar pe mine mă are.

Să nu ai pe nimeni. Eroii cărții *The Americans* lasă impresia că nu au pe nimeni. Asta-i și aduce la un loc. Stau pe marginea drumurilor, pe bănci, în săli de așteptare, veniți să caute ceva ce nu vor găsi. Din când în când, sclipirea vreunei biete lumini. Nu au pe nimeni. Martorul lui Iehova nu are pe nimeni. Merge pe străzi cu ghiozdanul burdușit de reviste, ghiozdanul îl face să arate a bărbat și-i ține loc de destinație. Când crești cu gândul de a nu avea pe nimeni, greu te mai poți întoarce. Chiar dacă te ia cineva de mână și te răsucește, tot n-o poți face cu adevărat. Duminicile și-n zilele de sărbătoare, acolo, pe bulevardul Parmentier, părinții lui Jean-Lino îl trimiteau în curte. Pe unde trăgea de timp. Lăsat pe vine, pe dalele pavajului, săpa șanțuri pe unde creștea iarba. Și meșterea lucrușoare din cele aruncate de ceasornicar. Alt copil nu se afla pe acolo. Să nu ai pe nimeni înseamnă să nu te ai nici pe tine însuți. Cineva care te iubește îți eliberează un certificat de existență (sau de consistență). Când te simți singur, nu poți exista fără o mică poveste socială. Pe la doisprezece ani, așteptam ca iubirea să-mi înapoieze identitatea pierdută (aceea pe care se presupune că o aveam înainte ca Zeus să ne fi tăiat în două), însă, în incertitudinea unui astfel de viitor, mizam și pe glorie și pe onoruri. Cum eram înclinată către materiile științifice, mă vedeam în viitor pe post de cercetătoare: echipa mea descoperise un tratament revoluționar pentru epilepsie și primeam o medalie mondială, gen Nobel. Jeanne era managerul

meu. Se așeza pe patul meu extensibil, împreună cu Rosa, păpușa care o reprezenta pe Thérèse Parmentolo, o prietenă de la liceu, care suferea de epilepsie, și-mi asculta discursul aplaudând din când în când. După care Thérèse Parmentolo (pe care o jucam tot eu) își exprima gratitudinea. Mă-ntreb uneori dacă tot ceea ce credem că suntem nu provine dintr-o serie de imitații și proiecții. Chiar dacă nu am ajuns o cercetătoare și m-am refugiat într-o chestie mai sigură, tot îmi închipui deseori că m-am extirpat din mediul căruia îi aparțin ori că mi-am părăsit condiția potrivită. Ce idioțenie. Pur și simplu m-am salvat de la nonconsistență. Oamenii sună la poliția de proximitate pentru a sta de vorbă, fiindcă nu au cu cine altcineva, îmi explicase textual un agent. Asta constituie majoritatea apelurilor la 17. Era o femeie care suna de mai multe ori pe săptămână. Înainte de a închide zicea: Să aveți o zi bună dumneavoastră și întreaga brigadă. Joseph Denner îmi cânta la chitară melodii melancolice. *Céline*, a lui Hugues Aufray, *Eleanor Rigby* a Beatleșilor, pe care o interpreta aproape fără nuanțe, cu vocea lui slabă, cu un accent groaznic, fără a înțelege toate cuvintele, *All the lonely people… Where do they all belong…* Și mă vedeam în toți acei oameni fără adăpost. Să aveți o zi bună dumneavoastră și întreaga brigadă. De parcă ar fi însemnat ceva pentru acea brigadă de poliție.

Jean-Lino zice: L-am fi putut duce la țânțari și pe Rémi. Își scoate pachetul și-și strecoară o țigară între buze. E mic și plăpând. Nasul lung e îndreptat către pământ, ochelarii cu rame galbene nu se potrivesc cu pălăria. Chiar ne-ar putea distra asta. Fumul urcă de-a lungul valizei și ne învăluie. Învăluie pielea ciupită de vărsat, învăluie gândurile, lumea devine o imensă materie vaporoasă. Auzim zgomot de voci venind de afară și bătăi în ușa de sticlă. Mă ridic. Trec pragul scării de serviciu. Sosiseră. Trei bărbați, dincolo de ușa de la intrare. Uite-i, cred, spun și mă duc să deschid. Intră trei bărbați înțoliți mai mult sau mai puțin ca Jean-Lino, fără umbră de poezie. Poliția. I s-au adresat imediat lui Jean-Lino, care își făcea apariția dinspre peretele din spate. Își scosese pălăria pe care o ținea în mână, cu brațul îndoit într-o poziție penibilă.

– Sunteți domnul Manoscrivi? a întrebat unul dintre polițiști.

– Da…

– Dumneavoastră ați sunat la poliția de proximitate?

– Da…

Drept urmare, polițiștii în uniformă sosiseră.

O fată și doi gagii, cu tot cu caschetele lor.

– V-ați omorât soția?… Unde e?

– În valiză…

A făcut semn către scară și o parte din oamenii legii s-au dus să arunce un ochi.

– Nu mișcați. Vă vom duce la post. Și pe dumneavoastră, doamnă.

Ni s-au pus cătușele. Fata m-a percheziționat corporal și a scormonit prin buzunarele paltonului Lydiei. Nu a dat decât de niște mărunțiș, de o batistă și de mucul țigării pe care o fumasem la Jean-Lino. Doamne Dumnezeule! Ba nu, nu e grav, mi-am zis, o puteai fuma aici, la capătul scării, în așteptarea polițiștilor. Unul dintre agenți mi-a spus:

– Doamnă, haideți să stăm puțin de vorbă.

M-a luat de braț pentru a mă scoate din imobil. Am zis:

– Unde mergem?

– În mașină.

– Pot să mă schimb?

– Deocamdată nu.

Fata vorbea la talkie-walkie. Am auzit: „Am rămas în hol. Suspectul ne-a confirmat că și-a omorât soția. E într-o valiză. Mai era cineva cu el și s-a procedat la interogarea celor doi. Ne întoarcem cu ei. E nevoie să găsim când ajungem un ofițer de poliție judiciară.“ Am întrebat:

– Unde vom fi duși?

– La comisariat.

– Împreună? am adăugat arătând spre Jean-Lino.

Polițistul m-a tras după el fără a-mi răspunde.

– Sunt doar în papuci!

– Sunt buni și papucii. În felul ăsta nu veți avea ce șireturi să vă scoateți.

Jean-Lino aproape că nu se mai vedea dintre cei doi polițiști.

– Și-o să fiu băgată împreună cu el, acolo?

– Haideți, acum trebuie să ieșim.

– Și-o să-l mai văd peste puțin timp?

– Nu știu, doamnă.

Își pierdea tot mai vizibil răbdarea. Am țipat cu o voce pe care nu mi-o cunoșteam, un fel de sfâșiere ascuțită care a țâșnit după un efort neobișnuit și care mi-a făcut rău: Pe curând, Jean-Lino! Polițistul m-a întors, și-a

petrecut palma pe sub brațul meu stâng și m-a împins afară apăsându-mi umărul. Mi s-a părut că văd o mișcare a unor bărbați undeva, pe fundal, chipul ascuns al lui Jean-Lino, poate chiar că îmi aud prenumele, dar nu mai sunt sigură de nimic. Am păşit susținută de acel bărbat, cu fruntea în pământ, prin parcarea jilavă, pantalonii de pijama în carouri îmi alunecau de pe mine, fiindcă erau prea largi, însă nu aveam cum să-i ridic. Maşina poliției era chiar acolo, garată de-a latul aleii. M-a băgat înăuntru pe ușa din spate dreapta. Apoi a venit și s-a așezat de cealaltă parte. A scos un pix și un carnet. Mi-a cerut numele, adresa, data și locul naşterii. A notat totul profesional și fără grabă. Pe o treime din pagină, alb pe fond negru, era o reclamă pentru încuietori și înscrisul ETS BRUET, lăcătuș & geamgiu. Am zis:

– Cine îmi va anunța soțul?

– Veți fi reținută și vi se vor comunica drepturile.

Nu prea înțelegeam ce voia să spună. Și nici măcar ce legătură aveau cuvintele lui cu Pierre. Însă eram prea obosită pentru a încerca să pricep ceva.

– Ați fuzionat cu o firmă de încuietori?

– Băieții ne dau carnete gratis contra publicitate.

– Aha…

– De fapt, lucrăm cu firme agreate. Ceea ce nu îi împiedică p-ăștia să stea în permanență cu ochii pe noi.

– Dar geamgiul la ce vă folosește?

– La nimic. Firmele respective au ambele activități. Și ne mai dau și pixuri și calendare… Calendarele sunt bine executate, fiindcă mai fac și blocnotesuri. Ce tâmpenie!

A băgat mâna în buzunarul de la piept și a scos un Bic albastru-alb-roșu cu un alt logo.

– Pix de la concurență… Nu vi-l dau, nu v-ar folosi la nimic fiindcă vi se va reține totul la comisariat.

– Speră să câștige piața?

– Habar n-am. Își fac publicitate. Uitați, mai am unul… Obiectivul e publicitatea… Nouă ne convine, ținând cont că dispunem de mijloace cam cât poliția moldovenească…

Îmi plăcea placiditatea băiatului aceluia, indiferența lui în privința situației în care mă aflam. Un tânăr rotofei, de vârsta lui Emmanuel, spân și

ras pe cap. Avea ochii mari, limpezi și un pic înroșiți. Îmi făcea bine prezența lui. Am fost ispitită să-mi las capul pe umărul lui. Am încercat să întrezăresc prin geam intrarea în clădire. Unghiul însă era dificil și felinarul mă mai încurca și el. Am ridicat privirea către apartamentul nostru. La familia Manoscrivi încă mai ardea lumina. La noi, totul era stins, dar nu puteam vedea camera a cărei fereastră dădea în partea cealaltă. M-am gândit la pisica rămasă cine știe pe unde și m-am întrebat unde ar fi trebuit puse paharele aliniate inutil pe cufăr. Cum se putea explica demența aceea cu paharele? După ce mă liniștisem în privința scaunelor, a fost neapărat nevoie să fug în Deuil l'Alouette și să iau autobuzul până la magazinul care făcea discounturi, pentru a cumpăra cinci seturi de pahare balon, dintre care două de mărime mare, specificând că urmau să fie folosite pentru vin de Bourgogne, plus două seturi de pahare subțiri pentru șampanie, deși le aveam deja pe cele din setul Élégance. Paharele care rămăseseră în așteptare pe o mică față de masă ridicolă, paharele acelea cu destinație multiplă, de parcă am fi frecventat cine știe ce chițibușari în materie de etichetă, pe care îmburghezirea proprie mă obliga să-i satisfac, paharele acelea care nu-și mai găseau locul în nici un dulap, ca să nu mai pun la socoteală toate cele ce urmau să se adauge când le voi scoate din mașina de spălat vase, mă asediau și se coagulau într-o imagine monstruoasă, alcătuind o sferă a spaimei. Era, mi-am zis scrutând parcarea încețoșată, demența neliniștii și a anticipației, care-i atacă pe bătrâni. A fi stresat de ipoteza unei probleme. Mama scotea biletul cu două sute de metri înainte de a ajunge în stația de autobuz și mergea cu el întins, strâns între degetele îmbrăcate în mănușa de lână. La fel proceda și cu monedele, indiferent la ce rând s-ar fi așezat, pe la magazine. Ceea ce mi se poate întâmpla și mie. Trebuie să fii în gardă pentru orice eventualitate, să marchezi terenul. Când mama se ducea să petreacă vreo câteva zile la verișoara ei din Achères (direct din Asnières), valiza era deja pe podea, deschisă și încărcată cu ceva lucruri, cu o săptămână mai devreme. Fac și eu la fel, dar cu o marjă de timp mai rezonabilă. Două mașini au apărut aproape concomitent. Din ele au ieșit niște bărbați. La intrare s-a creat un soi de ciorchine. Am zis:

– Cine sunt?

– Ofițerul de la poliția judiciară și de la PTS.

– PTS?

– Poliția științifică.

Ciorchinele s-a desfăcut. Doi polițiști în uniformă s-au îndreptat către noi. Ceilalți au intrat în imobil. Cei în blugi și geci de piele au ieșit imediat, grăbindu-se către mașina neinscripționată, iar între ei l-am întrezărit pe Jean-Lino, mai scund decât polițiștii, în geaca de la Zara și pantalonii cu pliuri. Ușile s-au trântit, iar automobilul a demarat cu girofarul și sirena în funcțiune.

Ciorchinii se-adună și se desfac. Viața tuturor oamenilor poate fi văzută astfel. Am plecat și noi, cu mașina poliției de proximitate. Ne văd reflectați în vitrine cum trecem cu girofarul învârtindu-se și sirena urlând. E o doză de irealitate în a te vedea astfel transportat, în cea mai mare viteză, la fel ca atunci când vezi trenul în care te-ai urcat în geamurile altuia, pe lângă care cel dintâi trece în goană. Ajunși la comisariat, am fost coborâtă la un mezanin. Am fost așezată pe o banchetă din fier, de care au fost legate cătușele. Nu mai aveam decât o singură mână astfel fixată. Am așteptat puțin, după care am fost dusă într-un birou unde mi s-a comunicat că aveam dreptul să păstrez tăcerea, să mă întâlnesc cu un medic, cu un avocat, să-mi anunț familia. Am solicitat să i se telefoneze lui Pierre. Am spus că avocat nu aveam, dar dacă voiau ei să-mi dea unul n-aveau decât. O femeie m-a perchiziționat din nou și mi-a inspectat interiorul gurii. Pe coridor m-a întrebat dacă doream să merg la toaletă înainte de a fi băgată la beci (la beci!). Veceuri turcești, rudimentare. Acum câteva ceasuri tăiai checul cu portocale, în rochia ta unduitoare, mi-am spus. Am pătruns în celula deteriorată, prevăzută în fund cu o banchetă. Exista și o saltea pe podeaua acoperită cu linoleum, având deasupra o cuvertură împăturită, din lână portocalie. Femeia mi-a spus că mă puteam odihni puțin, în așteptarea avocatului care urma să vină în jurul orei șapte. A închis ușa cu un zgomot șocant de zăvoare și de încuietori. Peretele dinspre coridor, inclusiv ușa, erau alcătuite numai din bare metalice verticale. M-am așezat pe banchetă. Oare Jean-Lino era și el pe aici pe undeva? Și biata Lydie, acolo-n valiză… Cu baticul de-a latul, părul ciufulit și fusta mototolită. Toate acele podoabe ajunse inutile de la o clipă la alta. Pantofii Gigi Dool roșii, care aveau să fie aruncați în mormânt. Cu o lună în urmă murise un coleg al lui Pierre. Etienne ne-a sunat pentru a-l anunța, dar a dat peste mine. Mi-a zis:

– Știi cine e Max Botezariu?

– După nume.

– A murit subit, în metrou.

– O moarte frumoasă, am răspuns.

– Aha, deci așa ai vrea și tu să mori?

– Da.

– Nu vrei să vii și tu să-l vezi și să te pregătești ca La Fontaine, *căci simțind moartea venind i-a adus la el pe toți ai săi*?

– Nu. Mi-e frică de degradare.

La celălalt capăt al firului a urmat un moment de tăcere, după care a spus:

– Totuși, e mai bine să mori înconjurat de ai tăi.

Ori, în fond, poate că nu. Mi-am pus pătura portocalie pe genunchi. Zgâria. Mi-am strâns pulpanele paltonului pentru a mă proteja.

Bun… În încăperea mică și întunecoasă în care mă văd cu avocatul, totul e gri. Gresia de pe jos, pereții, masa, scaunele. Totul. Scaunele sunt fixate în podea și masa la fel. Fără fereastră. Lumină hidoasă. Înainte avusesem dreptul la o cutie cu suc de portocale și la ceva biscuiți. Gilles Terneu, avocat. Poartă plete grizonante, pieptănate pe spate, plus o combinație mustață-cioc bine luată din foarfecă. Un bărbat îngrijit, cum ar fi zis mama, calitate care se baza pe o ferchezuială făcută-n zori. Mi-a cam fost rușine cu pijamaua mea Kitty și cu papucii, dar mai ales cu paltonul ale cărui mâneci abia dacă-mi ajungeau până la jumătatea antebrațelor. Și-a desfăcut servieta din care a scos un blocnotes și un pix. Și-a zis:

– Bun… Doamnă, știți pentru care motiv vă aflați aici?

Oi fi fost eu epuizată, dar tot știam de ce mă aflam acolo. I-am relatat evenimentele. În fine, versiunea oficială minimală, vreau să spun.

– Care este natura exactă a relației dumneavoastră cu acest bărbat?

– E un prieten.

– Doamnă, știți că ne situăm în cadrul unui caz de crimă. Investigațiile care vor avea loc vor fi extrem de precise. Inclusiv cele privitoare la viața dumneavoastră. Să nu cumva să vă închipuiți că, ajunsă în acest stadiu, puteți disimula ceva. Detaliile tot vor ieși la suprafață într-un moment sau altul.

– E un prieten.

– Un prieten.

– Un vecin cu care m-am împrietenit.

– Ați avut vreo bănuială?

– Ce vreți să spuneți?

– Când pândeați prin vizor.

– Soțul meu i-a sugerat să sune la poliție, dar personal l-am simțit ezitând…

– Nu erați sigură că va suna la poliție…

– Nu… Nu eram absolut sigură că va suna la poliție… Și când am văzut coborând ascensorul… deși nu am văzut nimic, nici nu am auzit ceva anume pe afară, fiindcă mă uitasem și pe fereastră…

– Erați așa, în ținută de noapte?

– Da.

– Și soțul dumneavoastră? Nu v-a auzit coborând?

– Soțul meu dormea.

– Mai doarme și acum?

– Nu știu. Am rugat să fie anunțat.

– Soțul dumneavoastră are unele suspiciuni legate de natura relației dumneavoastră cu acest bărbat?

– Nu. Nu, nu.

– Doamnă, avem puțin timp la dispoziție, o jumătate de oră, iar la ieșirea de la această discuție veți fi audiată de polițiști și, fără îndoială, confruntată cu vecinul dumneavoastră, domnul…

– Manoscrivi…

– Manoscrivi. Evident, e de sperat ca aceste două versiuni să nu se contrazică… Credeți că ar putea fi expuse două versiuni diferite?

– Nu… Nu ar fi nici un motiv.

– Bine. Sfatul pe care, ca regulă generală, îl dă avocatul, este de a spune cât mai puțin poliției pentru a nu te trezi ulterior prins în capcana propriilor declarații. Cu toate acestea, versiunea dumneavoastră pare plauzibilă, deci s-ar putea să aveți interesul de a vă exprima deschis. Adică de a intra în detalii. Numai că, doamnă, vă atrag atenția asupra faptului că tot ce veți spune cu această ocazie, vă va fi constant opus ca prim adevăr.

– Acesta chiar este adevărul… Mai există un element despre care nu v-am vorbit… Care nu schimbă nimic, numai că vreau să vă spun totul… De fapt, sunt două elemente… Jos, când eram jos, în hol, încercând să-l conving să sune la poliție, ne-am întâlnit cu o vecină…

– O femeie pe care o cunoașteți?

– Da, o fată căreia i-am dat bună ziua, bună seara, e fata de la…

– Nu a fost surprinsă să dea de dumneavoastră acolo la trei dimineața?

– Ne-a spus bună seara, se vedea că venea de la o petrecere…

– Cei din bloc știu că sunteți prieteni?

– N-aș putea spune… Da, probabil.

– S-a arătat surprinsă?

– Nu, nu, deloc.

– Era ceva obișnuit…

– Obișnuit. Se simțea că abia aștepta să scape de ploaie, a luat repede ascensorul, n-a ținut decât două secunde. Doar ne-am încrucișat pașii… Celălalt lucru, înainte de a suna la poliție, este că Jean-Lino Manoscrivi a ținut să-și știe pisica în siguranță. Deci am urcat din nou, am luat pisica și am dus-o la mine. Pisica lui e acum la noi.

– Sunteți totuși foarte atentă în ceea ce privește viața acestui bărbat…

– Da…

– Dar susțineți că nu este vorba decât despre o relație de prietenie.

– Da.

– Nu credeți că ați fi putut lăsa urmele unei relații care ar fi fost de o altă natură decât aceea pe care o descrieți?

– Nu.

– De exemplu, nu ați schimbat e-mailuri? Vă vor fi verificate adresele de e-mail.

– Nu am schimbat niciodată e-mailuri.

– El, însă, nu credeți că ar fi putut avea anumite sentimente… Credeți că erați pe aceeași lungime de undă?

– N-aș putea spune, dar nu a manifestat niciodată vreo…

– Nu există deci nici un element material care să poată induce ideea că ar fi vorba despre o relație de iubire, deși o declarați ca…

– Nici unul.

– De exemplu, soțul dumneavoastră nu s-a dovedit niciodată gelos pe această relație?

– Niciodată.

– Nu ați avut nici un motiv de a-l ajuta pe acest bărbat într-o încercare care este de natură criminală?

– Sigur că nu.

– Vi se va pune următoarea întrebare: În legătură cu acest prieten, despre care ați aflat că și-a omorât soția… până unde ați fi mers dacă v-ar fi cerut

să-l ajutați?

– Nu mi-a cerut să-l ajut.

– Dacă v-ar fi cerut…

– Cum să-l ajut?

– Nu, doamnă. Aici trebuie să răspundeți: Nu l-am ajutat, iată dovada. L-am încurajat să sune la poliție. Cine a sunat la poliție? El sau dumneavoastră?

– Amândoi.

– Vreau să spun: care dintre dumneavoastră doi? Cine avea telefonul în mână?

– El. Eu am format 17 și i-am dat telefonul…

– Aha! Deci dumneavoastră ați format 17.

– Da.

– Dacă nu v-ați fi întâlnit cu vecina, ați mai fi format 17?

– Sigur că da.

– Doamnă, va trebui să răspundeți fără ezitare.

– Da. Sigur că da.

– E important.

– Da, da.

– Deci: Știați că era pe cale de a fugi…

– Nu, nu știam.

– Abia când ați coborât ați…

– Când am văzut becul ascensorului sclipind, l-am strigat. L-am strigat și, cum nu am primit nici un răspuns, căci ascensorul ajunsese mai jos și știam că nu m-ar fi putut auzi, am deschis ușa de la casa scărilor. Și am auzit pași coborând. Știam că vecinul o ia numai pe sări, cum nu face nimeni altcineva. Mi-am spus că se întâmplă ceva ciudat. Am coborât, am deschis ușa de la hol și l-am văzut ieșind cu valiza aceea mare, roșie, din lift. Și-am înțeles ce se întâmplă… Fiindcă am văzut valiza enormă și umflată… Când, însă, am început să cobor, nu știam ce mă aștepta…

– Cu excepția faptului că așteptați să apară poliția care nu mai sosea.

– Da… În ascensor putea fi oricine altcineva…

– Și i-ați spus imediat: Oprește-te!

– Da. Ba nu, am spus: Ce faci aici? Ce e-n valiză?

– Ați încercat să îl convingeți să nu fugă chiar și înainte să vă întâlniți cu vecina?

– Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-i smulg geanta, fiindcă ținea în mână o geantă și pe valiză era un palton, am luat geanta și paltonul și am zis: Ce faci, ai înnebunit?! Pe urmă a apărut vecina… Nu e vorbă, vecina a simplificat problema…

– V-a spus că soția lui era în valiză?

– Nu… Nu-mi mai aduc aminte… Era de la sine înțeles.

– Și nu a fost greu să-l convingeți…

– Dacă a fost greu să-l conving… Păi… Nu… Nu mi-a fost greu să-l conving.

– Însă fără dumneavoastră, totuși ar fi plecat.

– N-aș putea spune asta.

– Pentru el, vecina a fost elementul determinant? Dacă nu ar fi apărut, nu ați fi reușit să-l convingeți?

– N-aș putea răspunde sigur la…

– Fiindcă nu știți.

– Nu.

– De cât timp îl cunoașteți?

– De trei ani.

– Iar relația este una de prietenie?

– De prietenie.

– Una intimă?… Vă faceți confidențe?

– Nu…

– V-a vorbit despre neînțelegeri cu soția?

– Nu. Nici nu existau. În sfârșit, așa cred eu. Nu mi-a vorbit niciodată despre un asemenea subiect.

– Ce relație aveați cu soția lui?

– Absolut cordiale. A fost la petrecerea pe care am dat-o. A fost o plăcere.

– Țineați la ea?

– Da…

– Oare care să fie atmosfera într-un cuplu când cineva e prieten doar cu unul dintre cei doi? Sunteți sigură că nu au existat… Nu v-ați gândit că, din partea ei, ar fi putut apărea semne de gelozie, ținând cont de legătura pe care o aveați cu soțul?

– Cumva mi-a împărtășit ce se întâmplase după petrecere, or personal nu am nimic de a face cu…

– Nimic de a face?

– Nimic.

– A fost întâia oară când i-ați invitat pe la dumneavoastră?

– Da…

– Așadar, între dumneavoastră și acest bărbat exista o relație specială, dar nu una bazată pe confidențe.

– Nu.

– Și atunci, pe ce era bazată?

– Păi, bine, tot pe confidențe, dar despre lucruri din trecut… din copilărie, din copilăriile noastre, despre viață în general, nu însă despre chestiunile noastre conjugale. Ne-am mai văzut în trei, adică și cu soțul meu. Lydie cânta într-un club de jazz, era hobby-ul ei, iar Jean-Lino ne-a dus s-o ascultăm. Ne aminteam cu toții cu plăcere de seara aceea.

– Așadar, o relație în care nu era nimic de ascuns… Doamnă, îmi permit să insist, nu vă jucați cu asta. S-ar putea descoperi că relația nu a fost așa cum o descrieți și atunci lucrurile se vor schimba tare urât.

– Relația noastră e limpede.

– Va fi interogat și soțul dumneavoastră. Va confirma natura legăturii pe care ați avut-o cu acel bărbat?

– Cu siguranță.

– Văd că excludeți, sigură pe dumneavoastră, orice formă de gelozie din partea soțului! Doar știți că o relație de prietenie dintre un bărbat și o femeie poate să…

– Nu. Nu se pune problema geloziei.

– Iertați-mă că vă pun această întrebare, doamnă, dar ați mai avut până acum probleme de natură penală cu justiția?

– Niciodată.

– Soțul dumneavoastră?

– Nici el.

– Vecinul?

– Nu. Cel puțin după câte știu eu, nu.

– Sunteți sigură?

– În privința mea și a soțului meu, da, sunt sigură.

– Și totuși aveți încredere în bărbatul acesta?

– Da.

– Ce reacție ați avut când ați aflat că a ucis?… V-ați temut pentru el? Ați fost îngrijorată?

– Da.

– V-ați gândit însă că motivele pe care vi le-a expus, pe care vi le-a oferit, ar putea prevala în justiție… V-ați gândit că ar fi fost mai bine pentru el dacă s-ar fi predat?

– Da. M-am gândit că s-a întâmplat ceva care ținea de nebunie. Poate faptul că la petrecerea pe care o dăduserăm toată lumea băuse un pic cam mult… Mi-am spus că era vorba despre un accident îngrozitor. Un acces de nebunie. Nu avusese intenția de a-și omorî soția.

– Deci, era mai bine să își explice fapta.

– Bineînțeles.

– V-ați gândit măcar o clipă că ar fi putut să vă acuze că ați dorit să-l ajutați? Sau să participați la ascunderea cadavrului soției lui?

– Nu.

– Doamnă, din momentul în care ați ajuns împreună, ați luat paltonul și geanta, cineva s-ar fi putut gândi că urma să-l ajutați. Or, exact asta trebuie să facem să fie evitat. Deci, nu ar putea chiar el să vă acuze de așa ceva?

– Nu.

– Nu s-ar putea să vă acuze vecina?

– Vecina nu ar putea spune decât exact ceea ce a văzut. Iar eu voi confirma. Ne-a văzut pe amândoi în hol, pe el aproape de ușă, pe mine ceva mai în spate, ținând paltonul și geanta.

– Stăteați de vorbă?

– Nu. Am auzit pe cineva venind. Nu vorbeam. De fapt, văzând-o venind, încremenisem. Încremenisem fiindcă, oricum, în valiză era un mort.

– Asta o puteți declara.

– La drept vorbind încremenisem gândindu-mă la el, dar, oricum, și la mine. Eram conștientă că mă aflam… că mă aflam într-o situație în care n-ar fi trebuit să mă aflu. Cu atât mai mult cu cât valiza era a noastră.

– Valiza e a dumneavoastră?

– Da. I-o împrumutasem Lydiei cu câteva zile mai înainte. Voia să își mute niște lucruri la cabinet.

– Fiindcă vecinii dumneavoastră nu aveau și ei valiza lor?

– Voia să mute niște lenjerie și niște perne care ocupă mult loc în bagaj. O valiză mare în plus ar fi însemnat cu un drum mai puțin.

– Vecinul știa și el de valiza împrumutată?

– Nu știu. Trebuie s-o fi văzut în casă.

– Bun. Vă amintesc că tot ce veți spune peste puțin timp poliției va fi consemnat și va rămâne la dosar. Mă refer la orice răspuns care să vă dovedească buna-credință și capacitatea de a convinge. Povestea dumneavoastră rezistă. Pare adevărată. Vă atrag însă atenția asupra faptului că investigațiile vor merge în toate direcțiile, că vă va fi percheziționat domiciliul, că vă va fi interogat soțul… Ce profesie aveți?

– Sunt inginer de brevete la Institutul Pasteur.

– Invitații la petrecere au fost martorii a ceva anume? A unor semne că în familia lor ar fi unele probleme? Cu siguranță vor fi și ei interogați.

– Nu știu… Personal am fost martora a ceva, dar nu știu dacă e cazul să menționez… Nu știu ce și-ar dori să spun despre el…

– Doamnă, vă atrag atenția că dacă veți lăsa senzația că nu colaborați, că nu spuneți niște lucruri pentru a-l proteja, o veți lua pe un drum care…

– La un moment dat, conversația a ajuns la un subiect foarte important pentru ea, vă garantez, maître, chiar dacă poate părea derizoriu, deci conversația a început să se învârtă în jurul unui pui bio. Jean-Lino a ironizat-o fiindcă odată întrebase un chelner, într-un restaurant, dacă puiul avusese unde să se cocoațe, în sfârșit, dacă avusese o viață normală, genul acesta de lucruri… A vrut să-i distreze pe ceilalți cu povestea și, ulterior, am simțit că între ei apare așa, o răceală…

– Și presupuneți că de aici a luat naștere conflictul.

– Posibil… Întorși acasă, ea i-a reproșat că o umilise în lume. Discuția s-a înveninat și, la un moment dat – chestia asta nu o pot explica, o va face el mai bine decât mine –, ea i-a tras un șut motanului… El a apucat-o, a strâns-o…

– Încercați să îmi spuneți că s-au certat și, deși era o apărătoare a animalelor, el a omorât-o fiindcă ea i-a tras un șut pisicii…

– Cred că animalele nu au nici un amestec în povestea asta. Vreau să spun că, pe fond, nu aveau păreri contrare… Când membrii unei familii se ceartă, deseori părerile nu sunt decât pretexte… Nu cred că ea a vrut să-i facă vreun rău pisicii. Iar el nu a vrut decât, probabil, s-o scuture cumva, în nici un caz s-o omoare. Sau poate că ea a făcut un infarct. Jean-Lino nu e un criminal, e un om foarte blând.

– Doamnă, nu aveți nici un interes să fiți avocatul lui.

– Asta v-am spus-o dumneavoastră.

– De acord, însă nu este cazul să interveniți în favoarea lui. Aveați o relație de vecinătate care s-a transformat în prietenie. V-ați dus să-l ajutați în sensul de a nu fugi de responsabilități, întrucât vă gândeați că atunci ar fi fost și mai rău. Punct. Trebuie să înțelegeți că sunteți bănuită de complicitate la crimă și de ascundere de cadavru.

– Și ce risc?

– Nu ați mai avut condamnări. Aveți serviciu. Totul depinde de ce va spune el. Soțul dumneavoastră a fost anunțat?

– În principiu, da.

– Oare, ce va declara?… De ce nu i-ați cerut domnului Manoscrivi să sune imediat la poliție, în momentul în care ați urcat la el apartament?

– I-am cerut. În sfârșit, soțul meu i-a cerut.

– Și ați coborât la dumneavoastră fără să o fi făcut?

– A spus că dorea să rămână singur, că mai avea nevoie de puțin timp. Dintr-odată, soțul meu a considerat că nu mai aveam nici o treabă pe acolo, că ne făcuserăm datoria și că nu era sarcina noastră să sunăm la poliție. Așa că am coborât.

– La drept vorbind, de ce a venit domnul Manoscrivi la dumneavoastră după ce și-a ucis soția?

– Cred că nu putea rămâne singur…

– Colegii dumneavoastră, de la serviciu, îl cunosc?

– Nu.

– În timpul petrecerii, comportamentul dumneavoastră nu cumva a lăsat loc fie și pentru cea mai mică suspiciune cum că…

– Nu.

– Vecina s-ar putea referi la o anume atitudine ambiguă? Când v-a văzut, erați departe unul de altul?

– Da. Mă rog, la o distanță normală.

– … Suspiciunea poliției poate fi următoarea: sosirea vecinei v-a obligat să anunțați poliția, deși nu aceasta vă era intenția. Cum o veți contrazice?

– Ce aș fi căutat acolo în papuci și pijama, fără ca nimic…?

– Cât timp a trecut între momentul în care ați coborât și cel în care ați anunțat poliția?

– O jumătate de oră… Poate nici atât. Cât a fost nevoie pentru a-l convinge, a urca după pisică și a o aduce la noi.

– Cu toate acestea, tot apariția vecinei l-a făcut să accepte să se predea.

– Nu v-aș putea contrazice.

– Mergeați des pe la el?

– Aproape niciodată. Ba, parcă am fost o dată. Chiar azi. În fine, ieri, cu Lydie, pentru a căuta niște scaune. Mi-a împrumutat niște scaune pentru petrecere.

– Bun. Veți merge la interogatoriu. Care nu va fi unul ușor, s-ar putea să se joace un pic cu nervii dumneavoastră și să fiți interogată în același timp de două persoane, fiindcă ar putea interveni suspiciunea nu neapărat de complicitate la actul criminal, cât la ceea ce a urmat. Că ați încercat să ascundeți cadavrul etc. Așadar, să fiți atentă la partea aceasta. Ceea ce mi-ați spus rezistă. Nu văd cum ați putea fi reținută mai mult de douăzeci și patru de ore. Dacă versiunea domnului Manoscrivi se va potrivi cu a dumneavoastră și dacă soțul nu va face o declarație în care să apară fie și umbră de confuzie, până diseară veți ieși de aici.

Am ieșit pe înserate. Pierre a venit să mă ia. Aflase după-amiază. Am lăsat paltonul-redingotă. Eram liberă. După toate aparențele, Jean-Lino confirmase că acționase de unul singur. Acum dispăruse, înghițit de o gaură neagră. În mașină, Pierre a făcut scandal. În loc să mă liniștească. Părea obosit și trist. Mi-a spus că nu-i plăcea deloc povestea asta. I-am răspuns că nici nu vedeam cum i-ar fi putut plăcea. M-a întrebat ce făcusem cu adevărat.

– Am făcut ce-am relatat. Nimeni nu înțelege cum de-ai putut adormi.

– Băusem prea mult. Eram mangă.

– Nu le-ai zis nimic de chestia cu baia?

– Pe bune, atât de dobitoc mă crezi?

– Mi-a fost frică să n-o faci ca să-mi justifici comportamentul…

– Adică, l-ai ajutat?!

– Nu!

– Explică-mi treaba cu valiza. Dar explic-o cum se cade.

– I-am împrumutat Lydiei valiza ca să-și ducă niște lucruri la cabinet.

– Când?

– Nu mai știu… Acum câteva zile.

– Vasăzică, vede el o valiză prin casă și zice: Ia te uită, numai bună mărimea, ia să-mi bag eu nevasta înăuntru!?

– N-aveam cum prevedea…

– Valiza mea Delsey, băga-mi-aș!

– Îmi pare rău…

– Felicitări pentru pisică. Era să fac infarct. Era să se lase cu doi morți în noaptea asta.

Puțin înainte de a-l suna poliția, se trezise și se apucase să mă caute prin casă. În antreu, dăduse peste ceva moale. Era coada lui Eduardo, care ieșea de sub o mobilă. Acesta lăsase să-i scape un miorlăit strident. Îngrozit, Pierre apăsase pe întrerupător și descoperise motanul, cu botul lipit de podea, cu restul corpului băgat sub mobilă, care-l fixa cu o privire la fel de înspăimântată. Când am ajuns în parcare, am ridicat capul și am privit clădirea. Etajul nostru și pe cel de deasupra. Mi-am zis că nu mai era nimeni acolo, sus. Ramurile mimozei se legănau ușor. Am spus:

– Cine va avea grijă de plante?

– Care plante?

– Ale Lydiei.

– Nimeni. Apartamentul a fost sigilat.

Eram consternată. Mimoza, brândușele, plantele înmugurite, toată acea viață pe cale de a se naște și pe care o văzusem ieri în diferite ghivece. O revedeam și pe Lydie aplecată în mica ei grădină, prinzând între degete brânduța de o albeață nemaipomenită pentru a mi-o arăta. Am ieșit din mașină. Am văzut Renault-ul Laguna parcat în același loc. Holul era gol. Impersonal, la fel ca mai-nainte. Am luat ascensorul. Pierre făcuse curat în bucătărie. Aranjase un loc pentru litieră, iar masa era pregătită pentru două persoane. Nu mă așteptam la atâta amabilitate. Era exact ce-mi mai trebuia pentru a începe să plâng.

Nu mai știu de câte ori am fost interogată ulterior. De către anchetatorii de la comisariat, de la brigada criminală, anchetatorii de personalitate (care se împopoțonaseră cu un alt nume, dar l-am uitat; nu am priceput dacă făceau o anchetă legată de personalitatea mea ori a lui Jean-Lino), judecătorul de instrucție. Despre desfășurarea evenimentelor puneau mereu mai mult sau mai puțin aceleași întrebări. Cu doar câteva variante. De ce oferisem un coniac prezumatului autor în loc de a sări în ajutor soției lui? Atinsesem corpul acesteia? (Îi pusesem, din fericire, eșarfa, am adăugat că îi atinsesem picioarele, în timp ce Pierre îi lua pulsul.) Judecătorul de instrucție, care mi-a plăcut, m-a întrebat exact cu aceste cuvinte, cum s-a

făcut că soțul meu nu a găsit nimic mai bun de făcut decât să se ducă să se culce, deși tocmai descoperiserăm cadavrul vecinei? Și, bineînțeles, întrebarea care a tot revenit, sub toate formulările, după cea a avocatului, ce-ați fi făcut dacă nu ar fi apărut cea de-a treia persoană? Terenul, însă, pe care nu îl explorase Gilles Terneu, și pe care toți au ținut să-l străbat până la îngrețoșare, a fost cel al vieții mele. Care era povestea acelei Elisabeth Jauze, născută Rainguez, la Puteaux? În limbajul polițiștilor, se pare că acest lucru se numește marea identitate. Tot ce ai îngropat cu grijă trebuie reînsuflețit. Tot ce ai bifat trebuie scris din nou, cu caractere proprii de literă. Copilărie, părinți, tinerețe, studii, căi bune ori greșite. S-au aplecat cu un zel ridicol asupra vieții mele. Sau, cel puțin, impresia asta mi-au lăsat-o. O atenție ridicolă pentru a fabrica o materie falsă. O bocceluță sociologică pe care o vor pune la dosar și care nu va spune nimic. Numai că justiția își va fi făcut treaba. Mie, însă, mi-a readus tot felul de imagini în fața ochilor. Habar nu aveam că mai rămăseseră pe undeva. Nu știam că încă mai purtam cu mine cafeneaua din Dieppe, marea mașinărie adormită, împodobită de sărbătoare, care se trezea acum, din ceață. Nu se poate înțelege cine sunt cei care au ieșit din peisaj. Capital e peisajul. Adevărata filiație e peisajul. La fel ca încăperea și stânca decupându-se pe cer. Iată ce m-a învățat Denner să văd în fotografiile zise din stradă, cum peisajul poate pune omul în lumină. Și cum, în schimb, e parte a lui. Pot spune că asta mi-a plăcut mereu la Jean-Lino, modul în care purta peisajul în el, fără a se apăra de ceva.

A doua zi m-am dus la Institutul Pasteur de parcă totul ar fi fost normal. Am luat prânzul la cantină, împreună cu Danielle. La telefon ne spuseserăm doar că aveam niște chestii să ne povestim. Am găsit un loc lângă una dintre ferestre, ne-am așezat tăvile pe masă și am spus:

– Cine începe?

– Hai, începe tu.

– N-o să fii dezamăgită.

Era numai urechi.

– Îți mai aduci aminte de familia care a venit sâmbătă seară, femeia cu părul oranj și bărbatul ei?

– Da, vecinii voștri.

– Așa, vecinii noștri. El a strâns-o în noaptea aia de gât.

– Și-a murit?!

– Mda.

Oricine altcineva ar fi luat un aer consternat. Nu și Danielle a mea, căreia i s-a luminat fața.

– Ei, nu?!

Nu știa de prietenia mea cu Jean-Lino. I-am spus ce se petrecuse noaptea (varianta oficială, e bine de precizat). O relatare foarte excitantă. Încurajată de binefăcătoarea ei frivolitate, am avut grijă de efecte. Soneria, pisica, valiza, holul, caraliii, pârnaia… Din când în când, Danielle zicea: Ce demență, sau altă remarcă de același gen. Se ambalase.

– Și ce-o să faceți cu pisica?

– Habar n-am. Nu ne potrivim în nici un fel.

– I-am putea-o pasa maică-mii.

– Maică-tii?…

– Locuiește în Sucy, la parter. Are și un pătrățel de iarbă în față, o să fie foarte mulțumită.

– Dar ea?

– O s-o facă să-l uite pe Jean-Pierre. Adoră pisicile, a mai avut.

– Zi-i, atunci…

– O sun diseară.

– Tu cum stai?… Parcă erai cu ochii pe… Mathieu Crosse?

N-am apucat bine să pronunț numele lui Mathieu Crosse, că un munte de amărăciune mi s-a prăvălit pe umeri. Ajunseserăm la schimb de bârfe odată cu tarta de lămâie, vecin delirant contra amant potențial. Iartă-mă, Jean-Lino. Danielle, însă, e fată fină. În loc să intre în amănuntele nopții de sâmbătă, cu acea proprietate a noastră, a femeilor, de a oferi dimensiuni gigantice și celei mai mici povești de dragoste, de a da greutate și celui mai neînsemnat cuvânt ori detaliu, s-a apucat să demonstreze relativitatea interesului ei față de numitul bărbat. Ceea ce ar fi trebuit să ne asigure bucuria și parcursul unei povestiri inepuizabile, nu a ajuns decât o mică și aproape tristă anecdotă. Pornise și ea mașina, odată cu Mathieu Crosse. Ajunși în fața casei lui, oprise în paralel cu el care avusese delicatețea (ținând cont, după părerea Daniellei, de hipo-doliul ei) de a nu-i propune să urce. Impresionată de acea dovadă de atenție și după câteva îmbrățișări lipsite de confort pe locurile din față, Danielle a parcat cum trebuia. Mathieu a fost nevoit să-i mărturisească faptul că, în weekend, stătea la el și băiatul lui de șaisprezece ani. Acesta ieșise în oraș, dar se putea întoarce în

orice moment. Dintr-una-ntr-alta, ajunseseră la el în apartament, ca doi tâlhari care se tem să nu fie surprinși de cineva. Pe la patru dimineața, ștergând-o înainte de sosirea băiatului, ajunsese acasă mai mult sau mai puțin întoarsă pe dos.

– Și ți-a plăcut? am întrebat-o.

– Nu știu.

– Mincinoaso.

– Țin la el.

Am anunțat-o că urma să fie interogată ca martor, la fel și Mathieu și toți invitații, la brigada criminală. Era departe de a fi avut ceva împotrivă.

Numai Georges Verbot nu s-a arătat nicidecum surprins atunci când au fost convocați. Femeia asta parcă te invita să-i dai un târnăcop în cap, a zis. Claudette El Ouardi a ieșit din rezerva obișnuită pentru a spune că remarcase ceva care nu mergea cum trebuia la familia Manoscrivi. Observase asta încă de pe ștergătorul de picioare de la intrare, când făcuseră cunoștință folosindu-se de o butadă de neînțeles. Ceva mai târziu nu se simțise deloc în largul ei sesizându-i euforia, atunci când Gil Teyo-Diaz o ironiza pe Mimi. Modul în care Jean-Lino imitase puiul bătând din aripi o consternase atât prin vulgaritatea gestului, cât și a cuvintelor utilizate. Fără a-și fi închipuit o continuare abominabilă, simțise nebunia dând târcoale acelei bufonade. Toate aceste observații, rostite la telefon cu o voce lipsită de nuanțe, m-au făcut să simt în ce măsură eram mai apropiată de Jean-Lino decât de o Claudette a cărei lipsă de sensibilitate, pe care până acum o pusesem pe seama unei forme de introvertire științifică, îmi apărea dintr-odată ca scoțând la iveală un conformism jalnic. Înainte de a ajunge o deșirată masivă și de a-și pierde vocația, Jeanne făcuse balet. Mă dusesem cu părinții pentru a o vedea la serbarea de sfârșit de an. Avusese un mic solo la avanscenă pe care toată lumea îl aplaudase. Urmase un cocktail în sala de mese de la Casa Tineretului. Părinții noștri stătuseră de vorbă cu alți părinți care-i felicitaseră. Tata nu era obișnuit cu așa ceva și credea că poate ieși din încurcătură dând-o pe glumă. Ceilalți zâmbeau cu amabilitate. Personal, realizam că bancurile lui erau deplasate, însă pe el situația îl stimula, fără a-și da seama de realitate. La un moment dat a zis, râzând, că nădăjduia ca în curând s-o poată trimite pe trotuar cu o pălărie în mână. Ceilalți i-au întors spatele, așa că ne-am trezit singuri, numai noi patru.

Altă dată, profesorul meu de muzică de la liceu a organizat o ieșire la Olympia, la un concert Michel Polnareff. De la Puteaux până acolo ne-a dus tata, pe mine și pe alte două prietene împreună cu mama lor. În Renault-ul 4 de la Sani-Chauffe, care era, de fapt, mașina noastră obișnuită, spusese: Ar trebui totuși să îmi explice cineva de ce Ministerul Educației vă trimite să-l aplaudați pe poponarul ăla! Când prietenele mele intraseră în adolescență, iar lui i se întâmpla să mai dea de câte una dintre ele prin casă, îi pipăia fundul ori o prindea de un sân exclamând: Ia te uită, Caroline, au început să-ți crească, te faci fată mare! Prietena râdea convulsiv, pe când eu ziceam: Ia ascultă, tati!… El râdea în hohote: Păi, ce, verific și eu un pic marfa, că n-o fi foc! Cu asemenea reacții, ar ajunge direct la pârnaie-n ziua de azi. Deseori îmi era rușine cu tata, dar nu am putut trece niciodată în tabăra cealaltă. Nu m-au interesat niciodată personajele neutre. În afară de Danielle, apoi de Emmanuel și de Bernard, nu am mai dat altcuiva detalii despre situația în care ajunsesem. Nu am vorbit cu nimeni despre implicarea mea în caz și nici despre vizita la poliție. Nici măcar cu Jeanne care, oricum, era devorată de pasiunea ei erotică. Catherine Mussin a fost singura care a zis: *Biata de ea*, referindu-se la Lydie. Ceilalți au considerat evenimentul ca fiind de o oribilitate abstractă și s-au arătat curioși să-i afle detaliile și motivația. Trebuie să mărturisesc că am simțit o anume plăcere anunțând întâmplarea. Nu ai cum să te superi că ești purtătorul unei noutăți senzaționale. Însă ar fi trebuit să mă mulțumesc numai cu atât. Să mă opresc imediat și să nu mă las dusă pe valul bârfelii. Nu există puritate în relațiile dintre oameni. *Biata de ea*. Mă întreb dacă aceste cuvinte sunt potrivite. Nu putem supune decât ființe vii criteriilor condiției noastre umane. E absurd să plângi un mort. Poți însă deplânge destinul. Amestecul de suferință și de probabilă deșertăciune. Da. În acest sens, *biata de ea* merge. Pot spune *bieții de ei* despre tata, despre mama, despre Joseph Denner, despre cuplul din Savannah, despre martorul lui Iehova care stătea lângă zidul imens, despre unele cărți din copilărie, cu copertele și desenele în alb-negru, pe care le-am pierdut, despre cei înțoliți ca regii din cimitirul San Michele printre florile de plastic ale mormintelor lor, dar a căror existență se poate ghici că nu a fost întotdeauna roz, despre nenumărații neștiuți de încă mai-nainte, despre toți cei a căror moarte ziarele o batjocoresc într-un total nonsens. Îmi revine în minte acea frază a lui

Jankélévitch despre tatăl lui: *Cu ce rimează plimbarea pe care a fost pus s-o facă pe bolta destinului?…* Chiar trebuie zis *biata de ea* despre Lydie Gumbiner? În lumea ei colorată, Lydie Gumbiner a plutit pe deasupra vicisitudinilor. Nu mă pot gândi la ea decât în plină mișcare, o văd trecând prin parcare legănându-și veșmintele ca una dintre acele femei fluide ale lui Georges Grosz, ori bătându-se ușor cu palma peste gât, într-un vârtej de plete. Pe pliantul ei de prezentare scrisese: Vocea și ritmul contează mai mult decât cuvintele și sensul. Lydie Gumbiner cântase, militase, își trăise traiul, făcuse, în felul ei, să dispară neantul.

⋆

Mama Daniellei a fost de acord să îl ia pe Eduardo. Am convenit să i-l ducem duminica următoare la Sucy-en-Brie. Între timp am rezolvat ceva ce mă agasa. După ce am analizat cu atenție fațada blocului nostru, am urcat până la vecinul de la șase, domnul Aparicio, un pensionar de la poștă foarte puțin vorbăreț. Trecând prin fața ușii familiei Manoscrivi, am descoperit sigiliile de ceară și banda galbenă pe care, în dreptul rubricii de denumire a infracțiunii era scris: *omucidere voluntară*. Domnul Aparicio e chel, dar părul de la ceafă e prins într-o fundă. Un semn de modernitate care mi-a dat curaj. I-am explicat planul meu care consta în a lega de la el un furtun cu pistol de stropire la celălalt capăt, în așa fel încât balconul familiei Manoscrivi să poată fi udat de la el de pe balcon.

– Nu pot să vă rog pe dumneavoastră să o faceți, domnule Aparicio, i-am spus, am însă cum veni eu să mă ocup de asta, dacă-mi veți permite, de două ori pe săptămână, la ora pe care o vom conveni, dimineața devreme sau seara. După mai multe minute și după ce mi-a ascultat discursul, m-a lăsat să intru. Ne-am dus în living și a deschis fereastra. Ne-am aplecat și i-am zis: Vedeți ce frumoase flori au? Numai că nici măcar până la mimoză nu ajunge ploaia.

La el pe balcon erau o bicicletă, o masă și tot felul de scule. Cât despre plante, două sau trei ghivece din lut și o ferigă bătrână.

– Unde vom lega furtunul? m-a întrebat.

– În bucătărie, i-am răspuns.

– Va trebui unul de vreo cincisprezece metri.

– Da, sigur că da! Mulțumesc, domnule Aparicio!

Nu mi-a oferit niciodată vreo cafea, iar schimburile noastre s-au mărginit, pentru a spune așa, la chestiuni meteorologice. I-am fost de două ori recunoscătoare. În primul rând fiindcă nu m-a bătut vreodată la cap cu drama care avusese loc (inclusiv în privința zilei în care cei de la poliție anchetaseră vecinii), în al doilea că nu mi-a luat locul la udarea florilor. Am cumpărat un furtun extensibil excelent, cu cap universal și pistol reglabil, în așa fel încât să se poată stropi de la distanță. Aparicio l-a fixat chiar el la robinetul de la chiuvetă și l-a întins până la sosirea mea. Se putea ocupa de acest lucru indiferent de oră, fără grija orarului nostru de întrevederi. Probabil că sesizase fetișismul care mă lega de această sarcină, chestiune pe care a respectat-o ca atare. De când își schimbase domiciliul, Eduardo se închisese într-o posomoreală dușmănoasă. Umbla fără țintă de la o mobilă la alta, se întindea pe sub acestea ori se ghemuia prin unghere întunecoase. Accepta totuși să mănânce și Pierre reușise să îi dea ultimele pastile de Revigor 200 pisate și amestecare în pateu de ton. Întorcându-mă acasă, cu o zi înaintea deplasării la Sucy, am asistat la următoarea scenă: Undița era mișcată din toaletă. Pe coridor, Eduardo urmărea leneș din ochi deplasările cozii de leopard. Când m-a văzut, a luat-o la fugă, în timp ce Pierre, așezat dezbrăcat pe veceu, se concentra asupra tablei magnetice de șah, studiind problema, în vreme ce, cu cealaltă mână mișca undița. În Deuil-l'Alouette avem un magazin pentru pisici și câini. Pentru a-l duce pe Eduardo la mama Daniellei, am cumpărat o cușcă din plastic. Am ales una de dimensiuni mijlocii, de treizeci și nouă de euro, ca să stea confortabil. Pregătisem totul în antreu: geanta de pânză de la Jean-Lino, cu toate accesoriile, inclusiv tricoul și litiera, cușca sclipitoare, nouă-nouță, a cărei ușiță deschisă își aștepta ocupantul. Imediat ce a văzut-o, Eduardo și-a manifestat repulsia. A dat s-o ia la fugă, dar Pierre l-a prins strigându-mi: Închide ușile! L-a așezat în fața intrării încercând să-l țină așa. El îl împingea, iar motanul opunea rezistență, cu labele întinse și rigide, alunecând ușor pe parchet și împingând în același timp cușca înapoi. Am încercat să-l convingem vorbindu-i, cred chiar că am zis ceva și în italienește. Eduardo încerca să scape prin toate mijloacele, răsucindu-se și mușcându-l de mâini pe Pierre care mă-njura. O dată sau de două ori i-a scăpat, așa că a trebuit să ia totul de la capăt. Am băgat în cușcă niște jucării, vaporizatorul Feliway, crochete, însă cotoiului i se rupea de toate. După douăzeci de minute de luptă epuizantă, lui Pierre i-a venit ideea de a

așeza cușca vertical, cu ușița-n sus. Leoarcă de sudoare, la capătul puterilor, l-a apucat pe Eduardo și pur și simplu l-a turnat cu capul în jos, în cușcă. A fost o clipă supranaturală aceea în care am văzut capul și labele din față pătrunzând prin deschidere. Pierre, care ținea și cușca, mi-a zis: Ajută-l, ajută-l! L-am împins cum am putut, închizând ochii. Și am închis pe loc ușița. Cușca era plină ochi cu crochete zdrobite, Eduardo miorlăia de să-ți spagă urechile, dar de-acum era înăuntru.

Mătușa nu m-a recunoscut. Era așezată alături de cadrul pentru mers, cu o bavetă în jurul gâtului, în sala de mese anexă, fără ferestre, singură în fața unei farfurii cu pește și cartofi terciuiți. Nu mă așteptam să o găsesc la masă la șase seara. A fost necesar să fac un efort pentru a trece peste acest orar înfiorător. Pentru mine este vorba despre o modalitate de a scăpa de ceilalți. Nu poți face să cineze la ora asta decât niște oameni vulnerabili de care vrei să scapi băgându-i în pat (doar eram într-un spital). M-am prezentat și i-am explicat că mai venisem cu Jean-Lino. S-a uitat atentă la mine. Uneori, în privirea bătrânilor există o anumită autoritate care te-ngheață. O chema Benilde. I-am aflat numele de la recepție, Benilde Poggio, dar nu am îndrăznit să-l pronunț. La recepție mi s-a spus: Aha, doamna din Dolomiți! Știam de Dolomiți din scrierile lui Dino Buzzati. Denner citea *Munții de sticlă*, portrete de alpiniști, plângeri despre distrugerile aduse naturii. Despre pantele pe care nu le va mai urca. Era, ca să zic așa, cartea lui de căpătâi. Îmi citea unele capitole cu voce tare. Unele erau chiar niște capodopere. Îmi aduc aminte de un text scris cu ocazia cuceririi Everestului. *În vechea cetate, în vârful celui mai înalt turn, rămăsese încă o mică încăpere în care nimeni nu intrase niciodată. Până la urmă i-a fost deschisă ușa. Omul a intrat și a văzut. Nu mai era nici un mister*. Doamna din Dolomiți avea mâinile lungi, groase și cam bătătorite. Degetele i se mișcau toate odată, de parcă i-ar fi fost lipite. Cu furculița decortica peștele deja decorticat. Am întrebat-o dacă o deranjam. Am zis: Poate doriți să luați liniștită cina? Din cartofii terciuiți făcuse un fel de covor pe care acum îl ducea la gură. Mi s-a părut că mișcările capului îi erau mai puțin agitate decât ultima dată când o văzusem. Mesteca uitându-se la mine. Din când în când își ducea baveta la buze. Mi-am spus că prea îi închisese coaforul movul părului. Și prea insistase asupra coafurii. Probabil că aveau un coafor al azilului. Nu mai înțelegeam ce căutam acolo. Ce poate însemna acest

delir al binefacerii care constă în a vizita o femeie necunoscută care nici măcar nu știe cine ești? Purta un pulover lung cu buzunare. A scormonit printr-unul dintre ele și a scos o pungă mică din plastic, legată cu o ață, pe care mi-a întins-o. M-a invitat, într-o limbă necunoscută, s-o miros. Mirosea a chimen. E chimen? am întrebat. *Si, cumino*. Ținea s-o mai miros. Am spus: Îmi place mult chimenul. Și coriandrul. A dorit să deschid punga. Nodul era destul de strâns și nu izbutea cu degetele ei anchilozate. Când am reușit, mi-a făcut semn să-i torn puțin chimen în căușul palmei. Tremurând, mi-a dat de înțeles că nu trebuia decât cât ai lua în vârful degetelor. M-a invitat să miros și grăunțele din palmă, după care le-a vărsat râzând peste pește. Am râs și eu. A spus ceva ce nu am înțeles complet, dar, din zbor, am prins prenumele Lydie. Am crezut că înțeleg că Lydie îi dăruise punga aceea mică. Nu făcusem niciodată vreo legătură între Lydie și mătușă. Ce stupiditate. Doar era soția lui Jean-Lino, cum să nu-i fi cunoscut mătușa? Mi-a împins în față, cu tot cu lingură, iaurtul cu lămâie pregătit pe platou. De pe coridor se auzeau zgomote de voci, de uși, de fotolii ori paturi rulante. Nu s-ar fi putut spune de ce se auzeau astfel de sunete în seara aceea. Sunete înfundate, care nu aveau nicăieri vreun ecou. Mi-am amintit de vizita pe care i-o făcusem împreună cu Jean-Lino, când ne vorbise despre găinile care intrau peste tot prin casă. De data aceasta, mătușa nu a mai vorbit nici despre găini, nici despre clopote. Căpătase alte obiceiuri departe de viața din munți, de la mii de kilometri de umbrele uriașe care se umflă și se strâng ghem. Se acomodase cu pereții netezi și balustradele lor din lemn, accepta să vadă cum timpul se prăbușea peste tot.

Buzzati vedea în nemișcarea munților suprema lor calitate. *După părerea mea, motivul este că omul tinde către o stare de liniște absolută*, scria el. Etienne Dienesmann mersese cu copiii pe cărările pe care, cândva, pășise alături de tatăl lui. Mâncau la poalele acelorași pereți de stâncă. Ridicau ochii către aceleași șiruri de creste. Tatăl îi dispăruse, dar toate celelalte rămăseseră la locul lor, într-o limpede răceală. În fiecare vară, râzând în fel și chip cu toții, își resimțea nimicnicia. Pe care, până la urmă, o accepta fără amărăciune.

Dragă Jean-Lino, înainte de a vă face martorul elucubrațiilor mele despre soarta lucrurilor, trebuie să aflați că la Sucy-en-Brie, la mama Daniellei (ați cunoscut-o, documentarista care se întorcea de la înmormântarea tatălui vitreg), Eduardo a ajuns tare simpatic. Aceste este cuvântul care a fost folosit. Oare și animalele își schimbă felul de a fi? Aș opta mai degrabă pentru o modificare serviabilă în fața a două ființe îndoliate. Știu că ați fost îngrijorat, căci ați fost ținut la curent cu schimbarea lui de domiciliu. Ultimele vești pe care le-am primit spun că își petrece zilele pe marginea ferestrei de la parter, ca bătrânii din satele din sud, care se uită cum viața merge înainte dincolo de pragul ușii lor. Domnește asupra unei bucăți de pământ unde păsări adevărate și șoareci adevărați zburdă fără nici o grijă fiindcă, în pofida temerilor noii lui stăpâne, nu își părăsește niciodată marginea ferestrei. Dacă nu veți fi mândru, fiți cel puțin liniștit în privința lui. Mama a murit luna trecută. Am găsit la ea, într-o cutie, spărgătorul de nuci pe care l-am făcut cu mâna mea în clasa a șasea. După un an experimental, fetele aveau acces la atelierele de tâmplărie și de fierărie ale liceului pentru băieți. Nu alesese nici una fierăria, dar câteva se repeziseră la tâmplărie pentru a scăpa de croitorie. Profesor era un chinez cu perucă, un ins într-o ureche. Terminam cu un sfert de oră mai devreme, pentru a avea timp să aranjăm uneltele la linie. Dacă rindeaua ieșea din rastel fie și doar câțiva milimetri, chinezul începea să urle, iar băieților le trăgea și câteva palme. Aproape întreg anul a constat în confecționarea unui spărgător de nuci. Băieții făceau un model dublu-plan, un fel de presă, iar fetele modelul ciupercă. Al meu era bicolor, cu o pălărie care semăna cu un gland pictat în maro-închis. Înainte de a-l face cadou tatălui meu, am adăugat și niște nuci în ambalaj. La plecare, zărind obiectul, a exclamat: Păi șmecheria asta a ta e o puță! După care a rămas uluit observând că funcționa. Tatei îi plăceau uneltele și respecta muncitorul. A arătat tuturor spărgătorul de nuci, adică surorii lui, Micheline, și bărbatului acesteia, cărora li s-au adăugat unul sau doi colegi care veneau din când în când să bea la noi un păhărel. Ținea să afle cum făcusem filetul, dacă cumva mă folosisem de o filieră. Zicea: Ia dați-mi puța Elisabethei, după care își făcea demonstrația cu tot ce avea vreo scobitură. Zicea: Bună rotație, spargere ușoară, extracție impecabilă a miezului. Nu mă rușinam pentru că-i spunea puță, ba chiar mă făcea să chicotesc. A durat ceva până când spărgătorul de nuci să fie uitat. Trebuie să mai fi rămas o vreme în bucătărie, pe o farfurie

pentru fructe, după care a dispărut. Nu mi-ar fi dat niciodată prin cap că ar fi putut supraviețui pe undeva. Nici măcar nu-mi mai aminteam de el. Acum stă în fața mea, alături de o piperniță mai nou achiziționată. Pare uimitor de în largul lui. De ce anumite lucruri te pun în pericol și altele nu? Când am golit apartamentul mamei, dacă ar fi deschis sora mea cutia de pantofi, l-ar fi aruncat fără să stea pe gânduri, alături de alte vechituri. Lydie credea în destinul lucrurilor. În definitiv, chiar ar fi fost imposibil ca bucățica ei de cuarț roz din pendulă să-i fi ieșit special înainte? (În treacăt, trebuie să vă spun că nu sunt departe de a întreba în restaurante, dar și la măcelar – unde mă duc din ce în ce mai rar –, dacă puii au putut zbura, dacă porcii s-au putut bălăci etc., tot așa cum nu aș mai suporta să văd un animal în jug ori lanț, de când primesc buletinele asociației ei.) Jean-Lino, nu am reușit, deși judecătorul nu ne-a interzis-o, să schimbăm mai mult de câteva cuvinte, la repezeală și, din punctul meu de vedere, extrem de calculate, cu toate eforturile pe care le-am făcut pentru ca lucrurile să stea exact invers. Nici una dintre scrisorile mele, vreau să zic dintre cele inspirate de un elan autentic, nu a plecat vreodată, nici una nu și-a luat zborul. Mi-a fost, până acum, imposibil să găsesc tonul corect. Am plecat de la principiul că nici pe aceasta nu o voi trimite. Prin urmare mă adresez liber, cum a fost mereu dialogul dintre noi, fără să mă neliniștească inegalitatea dintre situațiile noastre sau starea dumneavoastră de spirit. Pot la fel de bine delira pe tema unui spărgător de nuci sau vă pot mărturisi, de pildă, că în prima perioadă după întoarcerea mea (întoarcerea mea!), am fost nevoită să lupt cu sentimentul părăsirii și cu posomoreala care se abate asupra ta când un anumit interval de timp se încheie și se închide. Gata cu familia Manoscrivi deasupra noastră. Familia Manoscrivi de la cinci intra în ordinea familiară a lucrurilor. Știu că e de râs ce spun prin comparație cu veștile care ne vin din toată lumea. Dar ceea ce a dispărut odată cu dumneavoastră este un bun invizibil, la care nu te gândești, e viața care merge de la sine.

Am ieșit la fereastră pentru a vedea sosirea dubei și a mașinilor de poliție. La drept vorbind, jumătate din bloc ieșise la ferestre. M-am aplecat și m-am uitat așa, de la înălțime. Aparicio era și el acolo. S-a dat imediat înapoi, jenat că fusese zărit. Reconstituirea era prevăzută pentru ora douăzeci și trei. Orarul nocturn se presupunea că era astfel stabilit pentru a respecta

condițiile originare. Fuseserăm de asemenea anunțați că trebuia să purtăm îmbrăcămintea din seara comiterii faptei. Așa că am întins pantalonii de pijama și completul Kitty pe pat, ca pe un costum pentru un spectacol. În bloc au intrat vreo zece persoane, printre care o femeie care ducea o sacoșă și o măsuță pliantă. Jean-Lino a ieșit din dubă încătușat, între doi polițiști în uniformă. Am fost tulburată să-l revăd de sus, în geaca de piele de la Zara și cu pălăria pe care o purta la cursele de cai. Aveam sentimentul unei uriașe erori. Din punctul de vedere al morții și al universului, așa cum mi s-a părut dintr-odată că văd lucrurile sprijinită de balustradă, toată această babilonie de operațiuni în jurul unui om inofensiv, împiedicat și redeghizat în el însuși mi-a sărit în ochi ca fiind o farsă grotescă.

*

Judecătorul de instrucție a dorit să înceapă prin ceea ce chiar el a denumit *ieșirea la petrecere*. Pentru prima secvență, a considerat inutil să fim îmbrăcați ca în urmă cu trei luni. Grefiera se așezase pe palier, cu măsuța ei pliantă, în fața unui laptop. Clișeul numărul unu, a comandat judecătorul, *Polițista jucând rolul doamnei Gumbiner*. O femeie minusculă, coafată, a intrat în rol cu brațele lipite de corp, într-un sacou cambrat prea larg. Jean-Lino stătea și el ca împăiat în fața ascensorului, în cămașa lui violet de Parma și cu părul tuns scurt. I se scoseseră cătușele. Mi s-a părut mai tânăr. Îl făceau să pară astfel ochelarii noi, potriviți pentru orice situație, cu rame metalice. Ușa casei scărilor era deschisă. O parte dintre polițiști se oprise acolo. Pe palier i-am recunoscut pe conducătorul anchetei de la Direcția Regională a Poliției Judiciare și pe unul dintre polițiștii din holul blocului, din momentul arestării. Judecătorul a dorit să afle în ce ordine se efectuase ieșirea. Nici unul dintre noi trei nu a mai fost în stare să își amintească. După o vagă bâjbâială, s-a admis vag că prima trecuse pragul Lydie, în urma familiei El Ouardi care nu a mai fost demnă de materializare. Judecătorul a așezat noul cuplu Manoscrivi, la fel și pe mine și pe Pierre în cadrul ușii, pentru fotografiere. *Doamna Gumbiner și domnul Manoscrivi părăsind apartamentul familiei Jauze – împreună cu domnul și doamna El Ouardi care au luat ascensorul*. Judecătorul mi-a lăudat importanța narațiunii. Albumul va fi adus în timpul procesului, a spus, fiind un instrument pedagogic în folosul președintelui completului. Mai târziu, când a pus să se facă fotografia *Domnul Jauze întorcându-se în dormitor pentru a*

se culca, îmi va spune: Este important ca jurații să înțeleagă că ați rămas singură. După acest preambul, au urcat cu toții la etajul superior. Pierre și cu mine ne-am dus la noi în living. Pierre m-a întrebat pe un ton odios dacă nu voiam să mă uit un pic la știri, cât îi așteptam. Nu aveam nici un chef de știri. Și-a luat tabla de șah și s-a apucat să studieze o problemă. Ura tot ce se întâmpla și, mai ales, obligația de a participa la fiecare nou episod al acestui caz. Când primiserăm convocarea pentru reconstituire, se jurase pe toți dumnezeii că nu va lua parte. Așezată fără a face ceva anume, pe canapea, alături de soțul meu, am analizat apartamentul cum nu s-ar fi întâmplat într-o perioadă normală. Pernele așezate la egală distanță și umflate, suprapunerile sălbatice preschimbate în discrete grămezi livrești. Podeaua sclipind, fără a fi fost uitat nimic pe jos. Și mama ar fi frecat la fel podeaua. Degetele lipite de cusătura pantalonilor în fața autorității justiției. De deasupra se auzeau pași și zgomot de glasuri. Am zis:

– O s-o sugrume și pe polițistă.

– Să sperăm că nu.

M-am întins, punându-mi capul pe picioarele lui, aducând-l într-o poziție inconfortabilă. Am zis:

– Și-o s-o închidă în valiză?

– Nu înainte de a veni la noi.

Mi-a așezat tabla magnetică de șah pe sâni și tăietura din ziar cu problema de studiat pe față. Pe palier, Jean-Lino se comportase ca un străin. Corp mecanic, privire piezișă. Ai fi zis că toate legăturile se evaporaseră, inclusiv cele cu pereții imobilului. Nu m-am așteptat la acea răceală. În anii mei cei mai răi, în preadolescență, eram trimisă în tabără la Corrençon-en-Vercors. Eram mereu în întârziere în acele tabere unde eram lăsați de capul nostru și unde toți mi se păreau mai emancipați și mai cu tupeu decât mine. Uneori reușeam să mă integrez, făcându-mi câteva prietene. Cum însă nu locuiam în același oraș, ne revedeam în vacanța următoare. Lucru care mă bucura dinainte. Numai că nu mai regăseam acele fete la fel ca în vacanța anterioară. Erau distante, snoabe, de parcă nu ne-ar fi legat nicicând ceva. Eram cu atât mai afectată cu cât mizam pe acele regăsiri. Am făcut o mișcare cam bruscă și câțiva pioni scoși din joc s-au dus la plimbare de pe eșichier. Am dat fuga în dormitor pentru a mă îmbrăca după cum se

cerea, cu tricoul Kitty, pantalonii în carouri bine călcați și papucii din blană sintetică. Îl auzeam pe Pierre bombănind alături.

Jean-Lino s-a întors cu tot alaiul pentru a ne suna la ușă. Pierre i-a deschis în pantalonii lui roz pal. Mi-am făcut și eu apariția în ținuta mea fistichie. Am mers în living. Jean-Lino s-a așezat din nou în fotoliul marocan. Mai sus decât noi, la fel ca ultima dată, aproape la fel de statuar, însă acum bine pieptănat și fără ticul gurii. Potrivindu-se cu încăperea ca scoasă din cutie. Am deschis sticla de coniac. Și am băut din pahare goale. Am stins lampa. Am aprins plafoniera, am stins plafoniera, am aprins lampadarul. Am aranjat lucruri deja aranjate. Mi-am adus dragul meu aspirator Rowenta. Pierre mi l-a luat. Și l-a amenințat pe Jean-Lino. Acesta s-a lăsat în voia lui fără a protesta. Cu cât judecătorul se străduia să pună pe toată lumea în ordine, cu atât lucrurile păreau să țină de o nebunie furioasă. Mica noastră procesiune a luat-o prin casa scărilor, într-o tăcere capitonată. Cu Pierre în frunte, care dovedea o lipsă de grabă făcută în taină spre a-mi tempera zelul colaboraționist. Am fost fotografiați, când am ajuns în curba pe care o făceau treptele, de la etajul familiei Manoscrivi. Sigiliile fuseseră îndepărtate. Am intrat în apartamentul în care, în semiîntuneric, ne așteptau vreo zece persoane. Ne-am îndreptat către dormitor. Prin ușa întredeschisă am zărit picioarele Lydiei în pantofii ei roșii cu barete. Intrând în dormitor, am avut un adevărat șoc. Lydie zăcea sub posterul cu Nina Simone. Nu mai avea un fir de păr, iar chipul îi era deformat și perfect neted. Era un manechin înspăimântător, îmbrăcat în fusta cu volane și încălțat cu pantofii Gigi Dool.

– Ne puteți arăta, a spus judecătorul, cum v-ați convins că doamna Gumbiner era decedată?

Pierre i-a luat pulsul. Eu i-am pipăit picioarele, după cum arătasem și în depoziție. Contactul era neplăcut, era un plastic rece și dens. I-am pus baticul, un altul, descoperit în același sertar. Când am strâns nodul, capul s-a strâns. Clișeul numărul paisprezece: *Doamna Jauze strânge eșarfa în timp ce domnul Manoscrivi închide gura doamnei Gumbiner*. Jean-Lino executa gesturile fără cel mai mic semn că și-ar dori ca acestea să fie cum trebuie. Părea că disprețuiește păpușa. Mi s-a părut straniu să revăd oala de noapte, cucuveaua din cositor, pendula, ba chiar și pe Nina Simone în rochia ei din sfoară. Acestea erau *trecutul*. Știam că le vedeam pentru ultima oară.

– Domnule Jauze, puteți să ne precizați locul exact în care vă aflați când i-ați cerut domnului Manoscrivi să sune la poliție?

Pierre s-a învârtit în loc așa, în fustanelă și mocasini și a spus:

– Aici.

– Care au fost ultimele cuvinte pe care le-ați spus înainte de a părăsi apartamentul?

– Nu-mi mai aduc aminte.

– Dumneavoastră vă amintiți, domnule Manoscrivi?

– Nu…

– Doamnă Jauze?… Ați declarat că soțul dumneavoastră l-a sfătuit pe domnul Manoscrivi să nu aștepte prea mult până sună la poliție.

– Da. Așa este.

– Ne puteți arăta cum v-ați despărțit de domnul Manoscrivi?

Pierre și cu mine am ieșit din încăpere. Judecătorul ne-a oprit în fața băii.

– Ați plecat atât de liniștiți? Ați declarat că soțul dumneavoastră v-a cam forțat mâna pentru a părăsi apartamentul.

– Da, așa este.

– Ne puteți arăta cum?

Ne-am întors în dormitor. Pierre m-a apucat de încheietura mâinii cu degete de oțel și m-a tras spre coridor. M-am lăsat condusă, părăsindu-l pe Jean-Lino pe fondul draperiilor înflorate, în picioare, alături de fotoliul îmbrăcat în catifea galbenă.

Au ținut să se uite toți prin vizor. Judecătorul, conducătorul anchetei, avocatul lui Jean-Lino și cel al părții civile. Fiecare dintre ei, profund marcat de gravitatea momentului, a putut lesne constata că se putea vedea pâlpâind butonul ascensorului. Holul era pregătit pentru sosirea noastră. Grefiera se lipise de perete, lângă pubele, cu măsuța ei pliantă și laptopul. Vecina de la doi aștepta aproape de ușa de sticlă mată, mestecând gumă. Jean-Lino stătea în fața ușii ascensorului. Fusese invitat să își pună pălăria, geaca de piele Zara și mănușile de oaie. Paltonul verde era pus pe braț și ținea stângaci geanta Lydiei de toartă. La ordinul judecătorului, a deschis ușa ascensorului și a scos valiza. Mi s-a părut mai puțin umflată decât cu Lydie înăuntru. Manechinul se dovedise mai elastic, spre norocul lui Jean-Lino care trebuise să-l înghesuie de unul singur.

– Asta ați văzut când ați coborât scările? m-a întrebat judecătorul.

– Da.

– Nu asta ați explicat. La paragraful D111 ați declarat că paltonul doamnei Gumbiner era pe valiză…

– A, da. Posibil.

– Unde era paltonul?

– Pe valiză.

– Sunteți de acord, domnule Manoscrivi?

– Da.

– Ne puteți arăta cum era așezat paltonul?

Jean-Lino a lăsat paltonul pe valiză. Am confirmat că aceea fusese poziția. Judecătorul a ordonat să se consemneze în procesul verbal și să se fotografieze.

– Domnule Manoscrivi, vă puteți aminti ce v-a spus doamna Jauze când v-a văzut aici?

– M-a întrebat ce e în valiză.

– Și ce i-ați răspuns?

– Nu i-am răspuns. M-am îndreptat către ușă.

– Ne puteți spune cum v-a oprit doamna Jauze?

– A luat geanta și paltonul.

– Doamnă Jauze, ne puteți arăta cum ați luat geanta și paltonul?

Am luat paltonul și geanta pe care încă le mai ținea cu brațul îndoit. Ne-am privit. Și am regăsit ceea ce îmi plăcea să văd în ochii lui: dincolo de orice tristețe, o flacără poznașă. Fotografia numărul treizeci și doi: *Domnul Manoscrivi uitându-se cum Elisabeth Jauze ia paltonul și geanta*.

*

Când duba a plecat, Jean-Lino s-a lipit de fereastră. Fusese din nou încătușat. Se aplecase înainte ca pentru a-mi face un semn. Stăteam în fața ușii de sticlă, cu papucii în picioare, și i-am făcut semn cu mâna până când mașina a cotit după blocul din față. Am mai rămas o clipă afară, după plecarea tuturor celorlalți. Parcarea era goală. O minunată noapte înstelată în Deuil-l'Alouette. Înainte de a ieși din raza vederii, vehiculul întorsese printre mașinile parcate, pentru a o lua în sens invers. Jean-Lino era încă întors către mine, dar din cauza nopții și a distanței nu-i mai puteam distinge chipul. Nu-i vedeam decât forma neagră a pălăriei, accesoriu demodat care-l personaliza, dar acum părea a-l arunca în anonimatul

tuturor celorlalți bărbați. Istoria se scria peste capetele noastre. Nu puteam împiedica nimic din cele ce trebuiau să se întâmple. Jean-Lino tocmai trecuse prin fața mea și, totodată, un oarecare ce ar fi fost băgat într-o dubă. Mi-am amintit de sentimentul obscur pe care-l resimțea Jean-Lino în curtea de pe bulevardul Parmentier, atunci când tatăl lui citea cu voce tare psalmul. M-am uitat spre cer și la cele ce erau pe acolo. După care am urcat singură scara de serviciu.

Variantă franceză pentru jam-session, apărută în 1925 când localul parizian *Le boeuf sur le toit – Boul pe acoperiș* – a inițiat concerte de jazz de improvizație

Specialist care, conform deciziilor oftalmologului, ajută la depistare, reeducare și readaptare în urma bolilor de vedere

În franceză există tendința unor abrevieri uneori peiorative, ca în cazul de față: *gaucho* (după grafie apropiat de cel pentru văcarii din pampasul sud-american), de la *gauche* = stânga.

Trimitere la melodia *Morile din inima mea*, compusă în 1968 de Michel Legrand pentru filmul *The Thomas Crown Affair*, versurile versiunii franceze aparținând lui Eddy Marnay

Abbé Pierre (Henri Grouès), 1912–2007, preot catolic, membru al Rezistenței, deputat, fondator al Mișcării Emaus de luptă pentru sprijinirea celor defavorizați

Film adaptat după romanul cu același nume al lui Joseph Kessel, scris în 1943, despre Rezistența franceză

Direction Générale de la Sécurité Extérieure – serviciul francez de informații externe

* Povestirile *Băiatul cel rău*, *Look at Your Game, Girl*, *Sardelele*, *Vizitatorul nocturn*, *Oglinda, găleata și osul vechi* și *Iubitorul de pisici* sunt traduse de Mariana Piroteală. Povestirile *Tipul de treabă*, *Băiatul din piscină*, *Cicatrice*, *Parazitul*, *Fata căreia i se urâse cu viața* și *Mușcăcioasa* sunt traduse de Irina-Marina Borțoi.